

TÜRKİYE VE ALMANYA ÖRNEĞİNDE TÜRKİYE'DEKİ  
YABANCI DİL ÖĞRETİMİNE ÖĞRETMEN GÖRÜŞÜNE  
DAYALI ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Belgin GÖLCÜK

Yüksek Lisans Tezi  
Ocak 2003

TÜRKİYE VE ALMANYA ÖRNEĞİNDE TÜRKİYE'DEKİ  
YABANCI DİL ÖĞRETİMİNE ÖĞRETMEN GÖRÜŞÜNE  
DAYALI ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Belgin GÖLCÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ  
Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı  
Almanca Öğretmenliği Programı  
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet SEMERCİ

Eskişehir  
Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü  
Ocak 2003

## ÖZET

Günümüzde yabancı dil bilmenin ve buna yönelik yabancı dil öğretiminin artık bir zorunluluk olduğu bilinmektedir. Küreselleşen dünyada insanlar birbirleriyle her zamankinden daha fazla ekonomik ve kültürel ilişkilerde bulunmaktadır. Haberleşme teknolojisindeki hızlı gelişmeler, bu ilişkilerin artışındaki temel neden olarak görülmektedir. Devletler arasındaki ekonomik ve siyasal ilişkiler her geçen gün artmaktadır. Meydana gelen bu artış en azından bir yabancı dil bilmeyi zorunlu kılmaktadır.

Gelişmiş Avrupa ülkeleri, ulusal kimlik içerisinde bir üst kimlik olarak Avrupalı kimliğini oluşturma çabasındadırlar. Bu çaba, Avrupa devletleri vatandaşlarını kendi dilleri dışında bir başka dili öğrenmeye zorlamaktadır. Gelişen bu dünyanın bir parçası olma amacını açıkça ortaya koyan Türkiye de, son yıllarda meydana gelen ekonomik ve sosyal değişimler, yabancı dil öğrenme arzularını artırdığı gibi, yabancı dilin öğretiminde de en uygun öğretim yöntemi arayışlarını yoğunlaştırmıştır.

Eğitim, ancak bir sistem çerçevesinde gerçekleştirilirse başarılı olabilir. Genel olarak eğitim sistemi, bir dersin öğretilmesindeki uygulamaları ve çalışmaların şeklini ortaya koyar. Ülkelere göre eğitim sistemi ve ders öğretimindeki yöntemler farklılıklar gösterir. Bu farklılıklardan elde edilecek başarılar uygulanan programın da başarısının bir göstergesi olabilir. Başarılı çalışmalar tüm boyutlarıyla değerlendirildiğinde elde edilecek verilerle, ders öğretim programlarında yeni arayışlara yönelmek mümkün olabilir. Avrupa ülkelerinde yabancı dil öğretiminin nasıl yürütüldüğü araştırılarak, Türkiye'deki yabancı dil öğretimiyle karşılaştırılıp, eksiklerin giderilmesinde model alınmalıdır.

Yabancı dil öğretiminde uygulanan yöntemlerde meydana gelen eksiklikler, genel olarak Türk Eğitim Sistemi'nin tümüne ait sıkıntılardır: Bütçe

yetersizliği, sosyal koşullar ve alt yapısı yeterince araştırılmamış, uzun vadeli olmayan eğitim programlarının uygulanması bu sıkıntıların başında gelmektedir.

Bu araştırma ile T¼rkiye'de yabancı dil ¼đretimindeki, temel eksiklikleri tespit etmek ve bu eksiklerin nasıl giderilebileceğini belirlemek için Almanya'daki yabancı dil ¼đrimiyle karşılaştırma yapılmıştır. Ayrıca, T¼rkiye'de etkili bir yabancı dil ¼đretiminde ¼đretmenlerin rol¼, başarıya katkıları ve okullardaki yabancı dil ¼đretiminin mevcut durumu, anket yoluyla tespit edilmek istenmiştir.

Bu alışma içerisinde evirimi belirtilmeden yapılan alıntıların T¼rke'ye evirisi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

## ABSTRACT

Nowadays, it is known that speaking a foreign language and to teaching this language is a must. In this globalizing world, people tend to have more economic and cultural communication than ever before. The main reason for the increase of communication between people lies in the rapid development of communication technology. The economical and political relationship between countries is also increasing day by day. Thus, this increase urges people to speak a foreign language.

The developed European countries are in an endeavor to form a European identity of a higher rank among the national identity. This endeavor leads the citizens of the European countries to learn a second language. In recent years the economical and social changes in Turkey that tries to get a part of the developing world increases the need for learning a foreign language as well as finding the appropriate teaching methodology in foreign language teaching.

If education is given in a system framework one can be successful. In general, an education system will reveal the application of lessons and also the type of work. There are differences in the education system and the methods in teaching among different countries. The success being received by these differences will also be a sign of success of the programme that is being applied. When successful studies are being evaluated from different angles, it is possible to incline towards new findings in teaching programmes by the data that will be obtained. It should be searched that how teaching a foreign language is realized in European countries and accepted as a model in order to accomplish the deficiencies, by comparing the results with foreign language teaching in Turkey.

The deficiencies that arise in the methods of foreign language teaching are generally due to the problems in Turkish Education System; the lack of budget, the application of education programmes that are not long lasting and of which the social conditions and substructure has not been searched for are the main reasons of these problems.

With this research, in order to determine the basic insufficiencies in teaching a foreign language and define how to eliminate these ones the system of foreign language teaching in Turkey has been compared to the system in Germany. Besides in efficient foreign language teaching the contribution of a teacher's role to success and the current situation of school's in foreign language teaching have been tried to be determined by questionnaires.

In this study, the quotations those translators are not mentioned are translated into Turkish by researcher.

## JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Belgin GÖLCÜK'ün, “Türkiye ve Almanya Örneğinde Türkiye'deki Yabancı Dil Öğretimine Öğretmen Görüşüne Dayalı Eleştirel Bir Bakış” başlıklı tezi 24.01.2003 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, Almanca Öğretmenliği yüksek lisans programı tezi olarak değerlendirilerek oy kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Y.Doç.Dr. Mehmet SEMERCİ	
Üye	: Doç.Dr. Yüksel KOCADORU	
Üye	: Y.Doç.Dr.Türkan KUZU	
Üye	: Y.Doç.Dr. Medine SİVRİ	
Üye	: Y.Doç.Dr. Gülsüm UÇAR	

Prof.Dr. İlknur KEÇİK  
Anadolu Üniversitesi  
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

## ÖNSÖZ

Objektif bir yaklaşımla değerlendirme yapıldığında, Türkiye açısından eğitim sisteminin mükemmel olduğunu söylemek büyük bir yanılığ olur. Bilim öncelikle şüpheyle başlar ve mutlak bir doğrusu yoktur. Eleştirel bir yaklaşımla, çözülmesini gerekli saydığı sorunları ortaya koyar ve bunlara objektif çözüm önerileri sunar. İşte bu temel yaklaşımdan hareketle, Türkiye’de geçmişi uzun yıllara dayanan yabancı dil öğretiminde bir türlü başarı elde edememenin nedenleri ve buna ilişkin çözüm önerileri, Almanya’daki yabancı dil öğretimi ile Türkiye’deki yabancı dil öğretimi karşılaştırılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Öncelikle teorik kaynaklar, Milli Eğitim Mevzuatları ve bunun dışındaki kaynaklar dikkate alınarak her iki ülkenin yabancı dil öğretim sistemi araştırılmış, bununla birlikte tezin, günümüzde oluşan genel düşünceleri, özellikle yabancı dil öğretmenlerinin düşüncelerini bünyesinde barındırarak çözüm önerilerini daha gerçekçi bir şekilde ortaya koyabilmesi için, anketle kuramsal bilgiler desteklenmeye çalışılmıştır. Böylece kuramsal bilgiler, anket yoluyla elde edilen pratik, güncel bilgilerin alt yapısını oluşturmuştur. Sonuç olarak, yabancı dil öğretim sistemlerinin karşılaştırılması yoluyla elde edilen bilimsel veriler, objektif olarak değerlendirilerek, yabancı dil öğretiminin en verimli bir şekilde nasıl olabileceği yolundaki öneriler ve bu amaçla yabancı dil öğretmenlerinin başarıyı etkilemelerindeki rolleri ve okullardaki yabancı dil öğretiminin mevcut durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yüksek lisans dersleri aşamasında bilgilerinden yararlanma şansını yakaladığım ve araştırmamın hazırlanmasında katkılarını esirgemeyen danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet SEMERCİ’ye ve üzerimde sonsuz emekleri bulunan Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ndeki tüm hocalarıma ve çalışmamın her aşamasında göstermiş olduğu anlayış ve sabır ile bana destek olan eşime içten teşekkür ediyorum.

## İÇİNDEKİLER

ÖZET .....	ii
ABSTRACT.....	iv
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
ÖZGEÇMİŞ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii

### BÖLÜM 1

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem .....	3
1.1.1. Problem Cümlesi .....	5
1.2. Amaç.....	6
1.3. Önem.....	6
1.4. Sayıtlılar.....	7
1.5. Sınırlılıklar .....	7
1.6. Tanımlar .....	7

### BÖLÜM 2

2. KAYNAK TARAMASI	
2.1. Eğitim Sistemleri.....	9
2.1.1. Türk Eğitim Sistemi.....	12
2.1.2. Alman Eğitim Sistemi.....	16
2.2. Yabancı Dil Öğretimi.....	19
2.2.1. Türkiye'de Yabancı Dil Öğretiminin Gelişimi .....	25
2.2.1.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde Yabancı Dil Öğretimi .....	25
2.2.1.2. Cumhuriyet Döneminde Yabancı Dil Öğretimi .....	30

2.2.1.2.1. Milli Eğitim Şuraları.....	32
2.2.1.2.1.1. Milli Eğitim Şuralarında Yabancı Dille İlgili Alınan Kararlar .....	33
2.2.2. Almanya'da Yabancı Dil Öğretiminin Gelişimi .....	38
2.3. Türkiye'deki ve Almanya'daki İlk ve Ortaöğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretiminin Hedefleri ve Amaçları.....	43
2.3.1. Türkiye'deki İlk ve Ortaöğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretiminin Hedefleri ve Amaçları.....	43
2.3.2. Almanya'daki İlk ve Ortaöğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretiminin Hedefleri ve Amaçları .....	48
2.4. Yabancı Dil Öğretiminde Hizmet İçi Eğitimin Yeri ve Önemi .....	55
2.4.1. Türkiye'de Hizmet İçi Eğitim .....	57
2.4.2. Almanya'da Hizmet İçi Eğitim .....	63

### **BÖLÜM 3**

3. YÖNTEM .....	67
3.1. Araştırmanın Modeli.....	67
3.2. Evren ve Örneklem.....	67
3.3. Veriler ve Toplanması .....	69
3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması .....	70

### **BÖLÜM 4**

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	71
4.1. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Olanaklarına İlişkin Bulgular .....	71
4.2. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Programlarına Katılma Sıklığı ve Hizmet İçi Eğitime İlişkin Görüşleri ve Beklentilerine İlişkin Bulgular .....	74
4.3. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Derslerinde Öğretim Araçlarını Kullanmalarına İlişkin Bulgular .....	76
4.4. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Haftalık Yabancı Dil Saatlerini Yeterli Bulup Bulmadıklarına İlişkin Görüşleri ve Bulgular.....	78

4.5. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Verimli Bir Yabancı Dil Dersi İçin Olması Gereken Sınıf Mevcuduna İlişkin Görüşleri ve Bulgular .....	78
4.6. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yabancı Dil Ders Kitaplarının Nicelik ve Niteliğine İlişkin Görüşleri ve Bulgular .....	80
4.7. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yabancı Dil Derslerinde Öğrencilerin Motivasyonunu Sağlamalarına İlişkin Önerileri ve Bulgular .....	81

## **BÖLÜM 5**

### **5. YARGI VE ÖNERİLER**

5.1. Yargı .....	84
5.2. Öneriler .....	85

EKLER .....	87
-------------	----

KAYNAKÇA .....	101
----------------	-----

## TABLULAR LİSTESİ

1- Osmanlı Devleti Eğitim Kurumları.....	26
2- 1937-1938'de Genel Ortaokul ve Liselerin Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesinde Yabancı Dil .....	31
3- 1981-1982 Genel Ortaokul ve Liselerde Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesinde Yabancı Dil Dersi .....	31
4- Seçmeli Ders Olarak Yabancı Dil Haftalık Ders Saati .....	33
5- Ortaokul Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi Taslağında Ortak Derslerden Yabancı Dilin Sınıflara Göre Ders Saatleri .....	34
6- Bütün Liselerde, Modern Fen ve Matematik Programı Uygulayanlar Hariç Uygulanacak Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi Taslağında Zorunlu Yabancı Dil Saatleri .....	34
7- Seçmeli Yabancı Dil Dersinin Sınıflara Göre Dağılımı .....	35
8- Modern Fen ve Matematik Programı Uygulanacak Haftalık Ders Dağıtım Çizelgesi Taslağı .....	35
9- Temel Eğitim Okulu Haftalık İngilizce Ders Saatleri.....	40
10- Ortaokulda Uygulanan Eğitim Programına Göre Haftalık Ders Saati.....	41

11- Lisede Uygulanan Eğitim Programına Göre Haftalık Ders Saati.....	42
12- Çok Programlı Okulda Uygulanan Eğitim Programına Göre Haftalık Ders Saati.....	42
13- Araştırmanın Evreni.....	68
14- Örneklemin Okullara Göre Dağılımı .....	69
15- Yabancı Dil Öğretmenlerinin Meslekteki Görev Süreleri .....	71
16- Yabancı Dil Öğretmenlerinin Branşlarına Göre Dağılımları.....	72
17- Yabancı Dil Öğretmenlerinin Meslekleri Süresince İngilizce ya da Almanca Konuşulan Ülkelerde Bulunma Durumları.....	72
18- Yabancı Dil Öğretmenlerinin Katılmak İstedikleri Hizmet İçi Eğitim Programına İlişkin Bulgular.....	75
19- Yabancı Dil Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Önerileri.....	76
20- Yabancı Dil Öğretmenlerinin Haftalık Yabancı Dil Saatlerini Yeterli Bulup Bulmadıklarına İlişkin Görüşleri ve Bulgular .....	78
21- Yabancı Dil Öğretmenlerinin Ders Kitaplarının Nicelik ve Niteliğine İlişkin Görüşleri ve Bulgular.....	80

## BÖLÜM 1

### GİRİŞ

Eğitimde reform ve eğitim sistemleri, her toplumun üzerinde önemle durduğu bir konudur. Dünyanın küreselleşme ve rekabet ortamı, her ülkeyi eğitim sistemlerini yeniden ele alıp, çağın gereklerine göre düzenlemeye zorlamaktadır. Bugün dünyada ülkeler arasındaki teknolojik rekabet, bu ülkelerin birbirleri karşısındaki elde ettikleri başarı ya da başarısızlıklar, uyguladıkları eğitim sistemleri konusunda öz eleştiri yapmayı zorunlu hale getirmiştir. Türk Eğitim Sistemi, değişmek ve çağın gereklerine kendini uydurmak zorundadır.

Kalkınmalarını tamamlamış ülkelerin eğitim sistemleri hakkında bilgilenmek, Türk Eğitim Sistemi ile bilinçli bir şekilde karşılaştırmak ve eksiklikleri somut bir biçimde belirlemek, onları artılara dönüştürmenin yollarını araştırmak, bulmak ve çalışmalarını da ona göre planlamak ve uygulamaya koymak kaçınılmazdır.

Türk eğitim tarihinin her döneminde, yabancı dile ihtiyaç duyulmuştur. Türkiye'nin yabancı dil öğretiminde, Avrupa ülkelerinden geride olduğu bir gerçektir ve Türkiye'de hâlâ yabancı dil öğretimi sorunu yaşanmaktadır. Bütün güçlüklerle rağmen yabancı dil öğretiminde başarıyı artırmak üzere yapılan çalışmaların aralıksız, tutarlı ve insan gücü bakımından yeterli bir şekilde sürdürülmesi bir zorunluluktur. Öğretilen dili öğrencide canlı tutmak ve ilgiyi sürdürmek için okulları yeni teknolojiler ile donatmak, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarını yeniden düzenlemek gerekir. Ancak ülke çapında arzulanan sonuçlara tam olarak ulaşmak zaman almakta ve büyük mali kaynaklar gerektirmektedir.

Bu araştırmada, Türkiye'de yabancı dil öğretiminin günümüzdeki durumunu tespit edip, nereden nereye gelindiğini öğrenip, eksiklerin ortaya çıkarılıp giderilmesine yardımcı olmak için Türkiye'deki yabancı dil öğretimi, Almanya'daki yabancı dil öğretimiyle karşılaştırılmış ve bu bağlamda, Türkiye'deki yabancı dil dersi öğretmenlerinin de nasıl olması gerektiği konusunda bir sonuca varılmak istenmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde; problem, problem cümlesi, amaç, önem, sayılılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde; genel olarak eğitim sistemlerine, Türk Eğitim Sistemi'ne, Alman Eğitim Sistemi'ne değinilmiştir. Ayrıca, yabancı dil öğretiminin gelişimine cevap aranmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'de Cumhuriyetten önceki dönemde ve Cumhuriyet döneminde yabancı dil öğretime, Milli Eğitim Şuralarına, Milli Eğitim Şuralarında yabancı dille ilgili alınan kararlara, Almanya'da yabancı dil öğretiminin gelişimine değinilmiştir. Türkiye'deki ve Almanya'daki ilk ve ortaöğretim okullarında yabancı dil öğretiminin hedeflerine ve amaçlarına değinilmiştir. Yabancı dil öğretiminde hizmet içi eğitimin yeri ve önemi açıklanmıştır. Son olarak da Türkiye'de ve Almanya'da yabancı dil öğretiminde hizmet içi eğitim karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde; araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması yer almaktadır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde elde edilen verilerin, istatistiksel teknikler kullanılarak çözümlenmesiyle, elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Araştırmanın beşinci bölümünde ise yargı ve öneriler yer almaktadır.

## 1.1. Problem

Türkiye'de, yabancı dil öğretiminin uzun bir geçmişi olmasına rağmen bir türlü istenilen başarıya ulaşılamamıştır. Buna karşın, yabancı dil öğretiminde uyguladıkları yabancı dil öğretim programı ile başarılı olan devletler vardır. Her ülke eğitim sorunlarının çözümünde kendine özgü çözüm yolları bulurken, diğer ülkelerin deneyimlerinden de yararlanır. karşılaştırmalı eğitim dalındaki araştırmalar yoluyla, eğitim biliminin geliştirilmesi sağlanmaktadır.

Yabancı dil öğretimi, çağımızda artık bir zorunluluk olarak görülmektedir. Gelişen dünyada ekonomik ilişkiler ve kültürel etkileşimler yabancı dil öğrenmeyi kaçınılmaz hale getirmiştir. Türkiye'de yabancı dil öğretimi konusunda uzun yıllar devam eden çabalara rağmen, henüz istenen başarıya ulaşılamamıştır. Bu başarısızlık, yabancı dil öğretimi üzerinde çalışanları yeni öğretim programları arayışına yöneltmiştir. Türk Eğitim Sistemi, Cumhuriyet döneminin başlangıcından bu yana sürekli bir değişme kaydetmiştir. Bu gelişmeler çerçevesinde, yabancı dil eğitimi ile ilgili bir dizi araştırma yapılmıştır.

Kuzu'ya göre: "Yabancı dil öğrenmenin yanında, onun sorunlarına da eğilmek bir zorunluluktur. Çünkü dil öğretimindeki sorunlar yabancı dile gereksinim duyulan andan itibaren ortaya çıkmış ve sürekli olarak çözümlenmeye çalışılmıştır"<sup>1</sup>.

Semerci'ye göre: "Özellikle dil öğretiminde öğrenci-öğretmen, amaç, yöntem, teknolojik gelişmelerin dil öğretimine kazandırılması, ortam, yeni öğretim modellerinin geliştirilmesi çok yönlü olarak ele alınıp incelenmesi gerekmektedir"<sup>2</sup>.

Sözer, öğretmen ve eğitim sistemi konusunda şu görüşlere yer vermektedir: "Eğitim sisteminin gelişmesinde, bu sistem içinde yer alan

<sup>1</sup> Türkan Kuzu, "Yabancı Dil Öğretiminde Okuma-Anlama Becerisinin Kazandırılması" (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniv., 1999), s.i.

<sup>2</sup> Mehmet Semerci, "Yabancı Dil Öğretiminde Eğitim Politikası Sorunu ve Yeni Yaklaşım" (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniv., 1999), s.iii.

öğretmen ögesinin gelişmişlik düzeyi ile çok yakından ilgilidir. Öğretmenini çağdaş dünyanın gereklerine uygun olarak, en iyi ve en nitelikli biçimde eğiten ve geliştiren bir toplum, kendi geleceğini oluşturan genç kuşakları da eğitimleri yönünden güvence altına almış olur<sup>3</sup>. Öğretmenlerin verimli bir yabancı dil öğretimi verebilmeleri için, hizmet içi eğitime önem verilmeli ve hizmet içi eğitimle ilgili sorunlar giderilmelidir. Hizmet içi eğitimle yabancı dil öğretmenlerine, yöntem ve öğretim teknikleri yeni ders araç-gereçleri tanıtılarak hem yetişmelerinde eksiği bulunan öğretmenlerin hem de iyi yetişmiş öğretmenlerin heves ve heyecanı sürekli ayakta tutulmalıdır.

Yukarıdaki görüşlerin doğrultusunda yabancı dil öğretiminde öğretmenin rolünün büyük olduğu ve öğretmenlere yönelik araştırmaların yapılması gerektiği söylenebilir.

Eğitimin temel amaçları eleştirel düşünen, araştırmalar yapabilen, bilgiye ulaşabilen ve teknoloji konusunda belirli bir bilgiye sahip olan bireyleri yetiştirmek olmalıdır. Mevcut olan bilgilere sürekli yeni bilgiler eklenmektedir. Sürekli kendisini yenilemek zorunda olan öğretmenlerin, yaşadığımız çağın bilgiye ulaşma yolundaki en önemli materyali olan bilgisayarı kullanmayı hizmet içi eğitim yoluyla en iyi şekilde öğrenmeleri gerekmektedir. Öğretmenler sadece öğreten olmak yerine sürekli öğrenen, araştıran, kendini geliştiren yetişkinler olmalıdır.

Dünya nüfus ortalaması en genç ülkeler arasında bulunan Türkiye'de bilgi çağına refah içinde ulaşmanın temel koşulu, çağdaş eğitim olanaklarının yaratılmasından geçmektedir.

Yabancı dil öğrenimindeki sorunlardan biri de kuşkusuz kalabalık sınıflardır. Bu sorun Türkiye'de maalesef çözümlenmemiştir. Öğrencilerin, yabancı dilde etkili iletişim becerisine sahip olabilmek, akıcı bir şekilde konuşabilmek için derste mümkün olduğunca fazla konuşmaları gerekmektedir. Ancak kalabalık sınıflarda bu mümkün olamamaktadır. Öğretmen, sınıf içi etkinlikler yapamamaktadır.

<sup>3</sup> Ersan Sözer, "Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenin Davranışlarını Kazandırma Yönünden Etkinliği" (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniv., 1989), s.iii.

Yabancı dil öğretiminde bir başka önemli sorun da güdüleme-güdülenme faktörüdür. Bu sorunun çözümünde yabancı dil derslerinde video kasetleri, slaytlar, teyp kasetleri, CD'lerden ve çizgi dergilerden yararlanmak gerekmektedir. Küçük yaşta yabancı dil eğitime başlayan öğrencilerin çoğunun yabancı dilin önemini henüz kavrayamamış oldukları gözlenmektedir. Öğrencilerin yabancı dile olan ilgilerini artırmak için dersler etkinlikle işlenmelidir. Ancak Türkiye'deki birçok okulda, yabancı dil derslerini etkinlikle işleyebilmek için okullarda ders araç ve gereçlerinin eksikliği de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da öğrencilerin etkin bir şekilde güdülenmesine engel olmaktadır.

Yabancı dil öğrenimi, çağımızda bir zorunluluk olduğuna göre, Türkiye'de başarılı bir yabancı dil öğretimi için yapılması gereken, düzenlemeleri tespit etmek gerekir.

### **1.1.1. Problem Cümlesi**

İletişim teknolojisinin artması ve ulaşımın kolaylaşması sonucunda ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler artmıştır. Böylece günümüzde yabancı dil öğrenmenin bir zorunluluk olduğu gerçeği açıkça ortadadır. Bu gerçek karşısında ülkeler eğitim çağındaki bireylerine en iyi şekilde yabancı dil öğretimi imkanı sağlamak zorundadırlar. Yabancı dil öğretiminde başarılı olan ülkeler ve bunların yabancı dil öğretim programları mevcuttur. Türkiye'de uzun bir geçmişe sahip yabancı dil öğretiminde bir türlü istenilen başarıya ulaşamamıştır.

Başarıya ulaştıracak iyi bir yabancı dil öğretiminde öğretmenlerin rolü nedir ve yabancı dil öğretiminde başarılı olmak için hangi önlemler alınmalıdır?

## 1.2. Amaç

Bu araştırma ile Türkiye'de yabancı dil öğretiminde istenilen verimin elde edilememesindeki nedenlerin saptanması amaçlanmaktadır. Almanya'daki yabancı dil öğretiminin nasıl yürütüldüğü incelenerek, Türkiye'deki uygulamalarla karşılaştırılması ve verimli bir yabancı dil dersi için eksikliklerin giderilmesinde Almanya modeli örnek alınmalıdır. Ayrıca her iki ülkenin yabancı dil öğretim uygulamaları ve değerlendirmeleri ışığında; Türkiye'deki yabancı dil öğretmenlerinin rolü ve okullardaki yabancı dil öğretiminin, mevcut durumu tespit edilmelidir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1-Yabancı dil öğretmenlerinin kendilerini geliştirmek için olanakları yeterli mi?
- 2-Yabancı dil öğretmenlerinin, hizmet içi eğitim programlarına katılma sıklığı ve hizmet içi eğitim organizasyonuna ilişkin görüş ve beklentileri nelerdir?
- 3-Yabancı dil öğretmenleri, ders araç-gereçlerini etkin bir biçimde kullanıyorlar mı?
- 4-Yabancı dil öğretmenleri, yabancı dil ders kitaplarını nicelik ve nitelik yönünden yeterli buluyorlar mı?
- 5-Yabancı dil öğretmenleri, haftalık yabancı dil ders saatlerini yeterli buluyorlar mı?
- 6- Yabancı dil öğretmenleri, verimli bir yabancı dil dersi işleyebilmek için sınıf mevcutlarını uygun buluyorlar mı?
- 7-Yabancı dil öğretmenleri, yabancı dili sevdirmek için öğrencilere neler öneriyorlar?

## 1.3. Önem

Bu araştırmanın, eğitim kurumlarında daha verimli bir yabancı dil öğretiminin gerçekleştirilmesi çalışmalarına ışık tutacağı ve nitelikli bir yabancı dil öğretiminin sağlanmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

#### 1.4. Sayılılar

Araştırma konusu ile ilgili olarak taranan kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrudur.

Araştırma süresince bilgilerine başvurulmuş uzmanlardan alınan bilgiler doğrudur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, veri toplama amacıyla uygulanmış ankete verdikleri yanıtlar gerçeği yansıtmaktadır.

#### 1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmada elde edilen veriler, Eskişehir ilindeki, Ali Fuat Cebesoy İlköğretim Okulu, Özel Çağdaş İlköğretim Okulu, Yunussemre Teknik Lisesi, Gazi Kız Meslek Lisesi, Yunuskent Süper Lisesi, Atatürk Endüstri Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Ahmet Yesevi Lisesi ve Ahmet Kanatlı Lisesi'nde görev yapan Almanca ve İngilizce öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlıdır.

Araştırma, literatür taraması ve uzmanlarla görüşmeler yapılması sonucu geliştirilen ve ön denemesi yapılan anket formlarındaki sorulara verilen cevaplarla sınırlıdır.

#### 1.6. Tanımlar

Araştırmada sıkça kullanılan terimlerin anlamı aşağıda verilmiştir:

Eğitim : "Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istendik değişme meydana getirme sürecidir"<sup>4</sup>.

<sup>4</sup> Selahattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme* (Ankara: Yelkentepe Yay., 1972), s.12.

Öğretim	:"Önceden belirlenmiş hedeflere ulaşması için gereken davranışı (bilgi, beceri ve tutumu) öğrenciye kazandırma sürecine öğretim denir. Öğretme, öğrencinin öğrenmesini kılavuzlama, sağlama sürecidir" <sup>5</sup> .
Öğrenim	:"Bilgi edinme, öğrenme" <sup>6</sup> .
Yabancı Dil	:"Öğrencilere, akademik, toplumsal ve meslekle ilgili gelişmelerine katkıda bulunmak amacıyla anadili dışında öğretilen dil" <sup>7</sup> .
Hizmetiçi Eğitim	:"Kamu ve özel kuruluş görevlilerinin hizmete yatkınlıklarını sağlamak, verimliliklerini artırmak ve gelecekteki görevlerine hazırlanmalarına katkıda bulunmak amacıyla düzenlenen ve kurumların çalışmalarını etkileyen eğitimidir" <sup>8</sup> .
Eğitim Politikası	:"Eğitim sisteminin işlevlerini, ulusal, toplumsal kalkınma erekleriyle tutarlı, sürekli bir bütünlük içinde gerçekleştirebilmek için; izlenmesi gereken ilkeleri ile yaklaşımları ayrıca örgütsel ve yönetsel düzenlemeler ile insan ve madde kaynaklarının kullanımına ait önlemleri, kapsayan plan, program ve uygulamaların tümü" <sup>9</sup> .

<sup>5</sup> İbrahim Ethem Başaran, **Eğitime Giriş** (Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996), s.169.

<sup>6</sup> Mehmet Doğan, **Büyük Türkçe Sözlük** (İstanbul: Bahar Yay.,1996), s.1037.

<sup>7</sup> Oğuzkan Turhan, **Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları** (İstanbul: Altın Matbaacılık, 1981), s.159.

<sup>8</sup> Münire Erden, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş** (İstanbul: Alkım Yay., 1998), s.211.

<sup>9</sup> **Milli Eğitim Politikaları ve Şurular** (Ankara: M.E. Basımevi, 1996), s.10.

## BÖLÜM 2

### KAYNAK TARAMASI

#### 2.1. Eğitim Sistemleri

Ülke kalkınmasının temelinde eğitimin yattığı bir gerçektir. Kalkınmış ülkelere bakıldığında kalkınmalarının temelini, eğitimdeki gelişmişliğe bağlı olduğu görülmektedir. Bilgi ve teknoloji toplumu olabilmek için, uluslararası rekabette üstünlük sağlama yolu eğitimden geçmektedir.

“Eğitim sistemi, kalkınmanın itici gücü olduğu gibi, kendi kendine güvenli ve yeterli, sağlıklı, huzurlu ve mutlu insanların oluşturacağı özgür, çağdaş, güvenilir ve mutlu bir toplum olmanın da ilk şartıdır”<sup>1</sup>.

Ülke ihtiyaçlarına ve çağın gereklerine uygun nitelikli insanlar yetiştirmek, eğitim sistemini buna göre düzenlemek ve uygulamak gerekir. Ancak Türkiye’de eğitime gereken önemin verilmediği gözlenmektedir.

“Eğitim sistemleri ile ilgili olarak süregelen arayışlar, 20.yüzyıl boyunca devam etmiştir”<sup>2</sup>. Bilgi çağını yaşadığımız bu yüzyılda hızlı bir değişim ve yenilenme yaşanmaktadır. İnsanlar, gelişen teknoloji sayesinde dünyada olup biten her şeyden anında haberdar olmaktadır. Her alanda olduğu gibi bu değişim ve yenilenme eğitim sistemine de yansımış; insanoğlunun sürekli bir arayış içerisinde olduğu düşünüldüğünde, eğitim sistemlerindeki değişim ve yenilenme kaçınılmazdır.

<sup>1</sup> Cemil Çetin, “Eğitim ve Bütçe”, Milli Eğitim (Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:119, Ocak 1993), s.30.

<sup>2</sup> Nur Serter, 21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim (İstanbul: Sarmal Yay., 1997), s.7.

Memişoğlu'na göre: "Bir toplumun gelişmişliği ya da geri kalmışlığı ile o toplumun eğitim sistemi arasında yakın bir ilişki olduğu görüşü, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların yayınlarında ve bilimsel araştırmalarda sık sık vurgulanmaktadır"<sup>3</sup>. Bu nedenle gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri araştırma konusu olmuştur.

Ertürk'e göre: "Eğitim uygulamalı bir bilim alanıdır. Bu nedenle eğitim sorunlarına masa başında ya da kağıt üzerinde değil, sorunun kaynağında ya da eğitim sisteminin bütününde çözüm aramak gerekir"<sup>4</sup>. Türkiye'deki kalkınma ya da çağdaşlaşma çabalarına, eğitim sisteminden başlayıp onu geliştirme yerine, eğitim her hükümet değişikliğinde yeni biçimlere sokulmaya çalışılmıştır. Ancak yeni biçimler içinde eski içeriğin varlığını sürdürme gelmesi bir türlü önlenememiştir.

Demirel'e göre: "Eğitim sorunlarına olası çözümler ararken kısa ve uzun dönemli çözümler önermekte yarar vardır. Sorunlar her zaman olacaktır. Önemli olan bu sorunlara kalıcı çözümler önerilmesidir"<sup>5</sup>. Eğitim sorunları masa başında çözülmeye çalışılmıştır. Öncelikle sorunlar tespit edilerek çözümler önerilmelidir.

Her ülke eğitim sorunlarının çözümünde kendine özgü çözüm yolları bulurken, diğer ülkelerin deneyimlerinden de yararlanır"<sup>6</sup>. Mevcut eğitim sorunlarını ve bu sorunları doğuran nedenleri, diğer ülkelerdeki benzer durumları göz önüne alarak inceleyip yorumlamak gerekir.

Koçer'e göre: "Eğitim sisteminin birbirini tamamlayıcı olarak düşünülmesi gereken iki önemli işlevi vardır. Birinci işlev; milletin kültürünü oluşturan sağlam ve kalıcı değerleri genç kuşaklara aktararak, milletin sürekliliğini sağlamaktır. İkinci işlev; toplumun gelişmesini, ilerlemesini, çağdaşlaşmasını sağlamaktır. Eğitim, bu

<sup>3</sup> Salih Paşa Memişoğlu, "Eğitim, Nüfus ve Kalkınma", **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II** (Ankara: M.E. Basımevi, 1999), s.82.

<sup>4</sup> Selahattin Ertürk, **Eğitimde Program Geliştirme** (Ankara: Hacettepe Üniv. Yay., 1975), s.2.

<sup>5</sup> Özcan Demirel, "Eğitimde Program Geliştirme", **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II** (Ankara: M.E Basımevi, 1999), s.155.

<sup>6</sup> Adil Türkoğlu, "Bazı Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", **Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler** (Eskişehir: Anadolu Üniv. Açıköğretim Fak. Yay., 1991), s.205.

işlevlerin ikisini birden yerine getirmekle yükümlüdür. Bunlardan birincisi gerçekleşmezse toplumda kopukluk olur, ulusun sürekliliği tehlikeye düşer. İkinci işlev gerçekleşmezse, toplum geri kalır, çağın gelişmelerine ayak uyduramaz, varlığı tehlikeye düşer<sup>7</sup>.

Eğitim sistemi, toplumun değerlerini sürdürmek ve toplumun ilerlemesini çağdaşlaşmasını sağlamalıdır. Her toplumun sahip olduğu kültürel birikimle beslenen eğitim sistemi birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Yamaner, eğitim sistemlerinin farklılığını şu şekilde açıklamıştır:

"Bütün eğitim sistemleri, tarihsel, siyasal, toplumsal (sosyal-kültürel), ekonomik ve bilimsel etmenlerin ürünüdür. Bu sistemler; Merkeziyetçi, Adem Merkeziyetçi ve Karma Sistemler olarak üç gruba ayrılır.

a-Merkeziyetçi Sistemde; eğitimin ilkeleri ve verilecek eğitimin şekli devlet, hatta hükümetlerin siyasal ve toplumsal tercihleri doğrultusunda yönlendirilir. Bu sistemler, bir anlamda ülkenin yönetim şekliyle ilgilidir. Üniter devletlerde (Türkiye gibi) genelde merkeziyetçi eğitim sistemi uygulanır. Fransa, İtalya, Danimarka, İsveç, Norveç, Yunanistan gibi ülkelerde de bu sistem uygulanmaktadır.

b-Adem Merkeziyetçi Sistemde; okulların ve eğitimi etkileyen politikaların, temelde yerel denetim altında olması ve eğitimin yerel kaynaklarca finanse edilmesidir. Amerika, Almanya, Kanada ve Avusturya gibi federal devlet yönetimlerinde bu sistem uygulanır.

c-Karma Sistemde; Eğitim Bakanlığı'nın çizdiği genel çerçeve ile yerel gereksinimler arasındaki uyum, İngiltere'de olduğu gibi yerel yetkililerce sağlanır<sup>8</sup>.

Toplumların sürekli bir şekilde değiştiği ve geliştiği bilinen bir gerçektir. Bu değişim ve gelişim toplumu oluşturan bireylere yönelik eğitim anlayışlarını da zorunlu olarak değiştirmektedir. Değişim kaçınılmaz olduğuna göre devletlerin, bireylerin refah ve mutluluğunu amaçlayarak eğitim sistemlerinde en iyisini bulma adına sürekli arayışlarda buldukları, gerçekleştirilen çabalardan anlaşılmaktadır. Her toplumun, çeşitli nedenlerle gelişmişlik düzeyi birbirinden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar devlet politikalarının çeşitli alanlarda yansımalarını göstermektedir. Bu alanlardan belki de en önemlisi eğitim sistemidir. Devletlerin eğitim sistemlerindeki

<sup>7</sup> Ali Koçer, *Atatürkçülük: Atatürkçü Düşünce Sistemi II* (Ankara: 1998), s.680.

<sup>8</sup> Şerafettin Yamaner, *Atatürkçü Düşüncede Ulusal Eğitim* (İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yay., 1999), s.21-23.

farklılıklar, gelişmişlik gibi nedenlerin yanında bir kültür ögesi olan eğitimin niteliğinden kaynaklanmaktadır.

### 2.1.1. Türk Eğitim Sistemi

Türk Eğitim Sistemi'nde ise Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar önemli gelişmeler sağlanmış ve pek çok sorunlara çözümler aranmış, çareler bulunmuştur. Ancak sorunlar bitmemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, çağdaş uygarlığa ulaşmayı öncelikli bir amaç olarak kabul etmiştir. Bu amaca ulaşmanın yolu eğitimden geçmektedir. Eğitim ise bir sistem çerçevesinde gerçekleştirilirse başarı elde edilebilir.

"Türk Eğitim Sistemi, Cumhuriyetimizin temel kanunlarından ilki olan 1924 yılında yürürlüğe giren 430 Sayılı Öğretimde Birlik (Tevhid-i Tedrisat) Kanunu'na uygun olarak ve 1973 tarihli ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öngördüğü gibi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden meydana gelmektedir"<sup>9</sup>.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Türkiye'de lâik eğitimin gerçekleştirilmesi ve eğitime ulusal bir kimlik kazandırılması çalışmalarının en önemli adımıdır.

"Türk Eğitim Sistemi'nin şimdiki yapısı, tarihsel uzanımı içinde, birçok aşamalar geçirerek biçimlenmiştir"<sup>10</sup>. Türk Eğitim Sistemi'nin tarihsel gelişim süreci değerlendirildiğinde zaman zaman önem kazanmış ya da önemini yitirmiştir. Eğitime önem verildiği çağlarda, eğitimin öteki sistemlere yararı ve katkısı daha yüksek olmuştur. Böylece Türk ulusu kültürel, toplumsal ve ekonomik alanlarda öteki uluslardan daha yüksek düzeylere ulaşmıştır. Bu farklılığı tarihsel gelişim süreci içerisinde değerlendirmek gerekir.

<sup>9</sup> Avni Akyol, "XII.Milli Eğitim Şurası", *Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)* (Ankara: M.E. Basımevi, 1995), s.217.

<sup>10</sup> İbrahim Ethem Başaran, *Eğitime Giriş* (3. Baskı, Ankara: Bimış Matbaacılık, 1978), s.141.

“Bir ülkenin eğitim sistemine yön veren, o toplumun eğitim felsefesi ve politikasını yansıtan eğitim sistemine bağlı genel amaçları ve temel ilkeleridir”<sup>11</sup>.

“Türk Eğitim Sistemi'nin genel amaçları ile temel ilkeleri Milli Eğitim Temel Kanunu'yla belirlenmiştir. Bu kanuna göre, Türk Milli Eğitimi'nin; Genellik ve Eşitlik; Ferdin ve Toplumun ihtiyaçları; Yönelme; Eğitim Hakkı; Fırsat ve İmkan Eşitliği; Süreklilik; Atatürk İnkılâpları ve Atatürk Milliyetçiliği; Demokrasi Eğitimi; Lâiklik; Bilimsellik; Planlılık; Karma Eğitim; Okul ile Aile İşbirliği, Her Yerde Eğitim olmak üzere on dört ilkesi vardır”<sup>12</sup>.

Yabancı dil eğitimindeki başarısızlığın sebeplerini eğitim sisteminin temelinde aramak doğru olur.

“Eğitim sisteminin milli gelişmeyi oluşturabilmesi bilimsel yöntemlerle kendini sürekli olarak yenilemesine bağlıdır. Eğitim sisteminin çağdaşlaşabilmesi için eğitimin ve eğitime yardım eden diğer birimlerin ortaya koydukları bulguları eğitime uygulamak gerekir. Böylece Milli Eğitimin amaçlarını gerçekçi yollarla daha kısa zamanda gerçekleştirme olanakları artmış olur”<sup>13</sup>.

Eğitimin yeni gelişmelere ayak uydurabilmesi için bilimsel araştırmalara ağırlık verilmesi gerektiği ortadadır. Türk Eğitim Sistemi'nin önemli sorunlarından biri de bir türlü zorunlu ilköğretim süresinin artırılamaması olmuştur. 19.yüzyıldan itibaren ulaşılması gerekli bir hedef olarak belirlenen, batı uygarlığını temsil eden Avrupa devletleri çok daha önceleri zorunlu eğitim süresini artırmış iken, Türkiye'de zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ekonomik nedenlerle ancak 1997-1998 öğretim yılında mümkün olabilmıştır.

“Zorunlu eğitim 1995 yılı Mayıs ayında toplanan XV. Milli Eğitim Şurası'nda gündemin öncelikli maddesi olarak yer almış ve uzun tartışmalardan sonra 8 yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulamasına geçirilmesinin gerekliliği komisyonda ve Şura Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir. 1997-1998 öğretim yılından itibaren de sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına geçilmiştir”<sup>14</sup>.

<sup>11</sup> Münire Erden, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş** (İstanbul: Alkım Yay., 1998), s.162.

<sup>12</sup> Nurettin Fidan, Münire Erden, **Eğitime Giriş** (İstanbul: Alkım Yay., 1998), s.228.

<sup>13</sup> Oya Ersever, “Öğretmen Eğitiminde Kişilik Gelişimi İle Etkili Bir İletişim Modelinin Uygulamasını İçeren Yeni Bir Eğitim Politikası: Açık Okul Sistemi”, **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II** (Ankara: M.E. Basımevi, 1999), s.175.

<sup>14</sup> Demirel, a.g.m., s.41.

Türkiye'de, zorunlu eğitim uygulamasının sekiz yıla çıkarılması, Türk Eğitim tarihinde geç de olsa önemli bir gelişme olmuştur.

“Devlet, her yıl eğitim sisteminin eksiklikleri, niteliksizlikleri ve işlevsizlikleri ile savaştaktadır”<sup>15</sup>. Devletin eğitime ayırdığı mevcut bütçe olanaklarıyla, her geçen gün yeni sorunların ve çözümsüzlüklerin ortaya çıktığı eğitim sistemini düzeltmesi zor görünmektedir. Ülkedeki hızlı nüfus artışı, bütçe yetersizlikleri, eğitim politikasının süreklilik taşıması bu sorunların çözülmesini güçleştirmektedir. Oysa Türk Eğitim Sistemi'nde ciddi sorunların varlığı, bu sorunları ortadan kaldırılmaya yönelik çözüm önerileri ve derhal çözüme kavuşturulmasının gerektiği çeşitli platformlarda dile getirilmektedir.

“Türk Milli Eğitimi'nde yapılan önemli hizmetlere rağmen, şurası bir gerçektir ki Türk Milli Eğitim Sistemi'nden başlamak üzere ciddi bir reform ihtiyacı vardır”<sup>16</sup>. Eğitim sistemini değiştirme ihtiyacı; ekonomik açıdan kalkınmış demokratik batı devletlerine ulaşma, toplumun refahını sağlama ve bilgi toplumu olma amaçlarına yöneliktir.

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak bilgi ve teknoloji toplumu olma yolunda, ülkeler arası başlatılan yarış giderek artan bir hızla sürdürülmektedir. Bu durum, toplumun sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal sistemlerini olduğu kadar eğitim sistemini de etkilemektedir. Bu nedenle Türk Milli Eğitimi'ni, Milli Eğitimin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, 21.yüzyılın çağdaş eğitimine uygun olan Türk toplumunun ihtiyaçları ile çağın teknolojik gelişmeleri doğrultusunda düzenlemek ve sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal alanlarda milli birlik ve beraberliği pekiştirecek şekilde uygulamak gerekir.

“Eğitimimizin zaman zaman bir Batı ülkesinin eğitiminin etkisinde kaldığı görülüyor; fakat milli, etkin, kendimize özgü bir eğitim sistemi geliştirilemiyor. Gerçekten eğitim tarihimizde, eğitimi uzun vadeli olarak, bir sistem ve bütünlük içinde ele alıp geliştirme çalışmalarının yapılmadığı, bunlara başlansa da sürdürülüp sonuçlandırılmadığı görülüyor. Zaten, Tanzimat'tan beri, eğitim reformu yapılmalı

<sup>15</sup> İbrahim Ethem Başaran, **Eğitime Giriş** (Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996), s.131.

<sup>16</sup> Hasan Celal Güzel, “XII. Milli Eğitim Şurası”, **Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)** (Ankara: M.E. Basımevi, 1995), s.189.

denilince, bundan esasta ders programlarının, not verme sisteminin değiştirilmesi anlaşılmıştır. Oysa eğitim reformundan, milli bünymize ve ihtiyaçlarımıza uygun, bilimsel araştırma verilerine dayanan, kapsamlı, sistemli istikrarlı düzenleme çalışmaları anlaşılmalıdır<sup>17</sup>.

Türkiye'de en uygun eğitim sistemiyle ilgili arayışlar devam ederken, başarılı olduğu gerekçesiyle başka ölkelerin eğitim sisteminin, bilimsel verilerden yoksun bir şekilde ölkelerine uyarlanmadan alınmasının, birçok araştırmada bir sorun olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir. Böylece sorunlara kısa soluklu ve her an değiştirilmeye uygun geçici özömler önerilmiştir. Eğitim politikalarının bir devlet politikası olmak yerine kısa vadeli popölist hükömet politikaları olarak uygulanması eğilimi; günü birlik politikalarla uzun vadeli yatırımı gerektiren eğitim sorununun özömlerini olanaklı kılmamıştır.

"Türkiye'de eğitim düzeni, sürekli değişikliklerle yaz boz tahtasına çevrilmiştir"<sup>18</sup>. İş başına geçen hükömetler kendilerine ve kendi göröşlerine göre eğitimi yönlendirmeye çalışmışlar, sonunda da eğitim sistemi içinden çıkılmaz bir hale getirilmiştir.

"Yeni eğitim sistemi, ölkemizin politik, sosyal, ekonomik ve kültörel ihtiyaç ve gereçlerine dayalı, Milli Eğitim Politikası temeline oturtulmalıdır. Milli dayanaklarımızı güçlendiren, ağdaş göröşlere yer veren, devlet kalkınma plan ve hedefleriyle uyum sağlayan, eğitim ve öğretimde, meslek tekniğe ağırlık veren okul-endüstri ilişkisini geniş şekilde kuran insanımızı çok iyi yetiştiren ve ona iş bulan bilim ve teknolojiyi esas alan temele dayanmalıdır"<sup>19</sup>.

Ulusal nitelikli eğitim sistemindeki bu değişim ve yenileşmenin temel amacı ağdaşlaşmaktır.

"Türkiye'nin gündeminde ağdaş bir toplum, ağdaş bir eğitim bulunmaktadır. Eğitim sistemimizi yeniden gözden geçirmek, çocuklarımızı

<sup>17</sup> Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi** (6. Baskı, İstanbul: İstanbul Kültür Ün. Yay., 1997), s.377.

<sup>18</sup> Server Tanilli, **Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?** (8. Baskı, İstanbul: Cem Yay., 1996), s.93.

<sup>19</sup> Hasan Sağlam, "X. Milli Eğitim şurası", **Milli Eğitim şuraları (1939-1993)** (Ankara: M.E. Basımevi, 1995), s.121.

ve gençlerimizi yaşadıkları zamanın koşullarına uygun bir yapıda yetiştirmek gerekmektedir"<sup>20</sup>.

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin, bir sistem bütünlüğü anlayışı ile yeni baştan ele alınması ve reform niteliğinde yeniliklerin uygulanması öğrenen birey, öğrenen aile, öğrenen toplum düzeninin oluşturulmasına imkan veren bir yapıya kavuşturulması zorunlu hale gelmiştir.

"Türkiye'de bugüne kadar eğitim genel olarak önemli bir konu sayılmış ve bu alanda oldukça büyük harcamalar yapılmıştır. Bundan başka çeşitli sistemler ve eğitim usulleri denenmiştir. Fakat eğitim sistemine bir bütün olarak bakılmayışı eğitimin uzun süreli bir çerçevede içinde ve planlı olarak ele alınmayışı ve eğitimin teşkilatındaki dağınıklık bütün bu çabaların ve harcamaların yeterince verimli olmasını önlemiş ve eğitim düzenimizde çeşitli dengesizlikler ortaya çıkmıştır"<sup>21</sup>

Eğitim sisteminin önceliğinin çağdaş uygarlığa ulaşma olduğu bilinmektedir. Ancak yaşanan birçok olumsuzluk, toplumun tüm bireyleriyle birlikte köklü bir eğitim sürecinden geçirilmesini engellemiştir. Günümüzde hayatın her alanında yaşanan tüm aksaklıkların, Türk Eğitim Sistemi'nde gerçekleştirilecek çalışmalarla giderileceği unutulmamalıdır.

### 2.1.2. Alman Eğitim Sistemi

Günümüzde sosyo-kültürel, politik ve ekonomik nedenlerle diğer ülkelerin eğitim sistemini etkilemiş ülkeler vardır. Bu sistemlerden biri de Alman Eğitim Sistemi'dir. Alman Eğitim Sistemi, Türkiye'nin de Eğitim Sistemi'ni etkilemiştir.

"Bugünkü Federal Almanya Cumhuriyeti, İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde, iki ayrı devlet olarak kurulan Federal Almanya Cumhuriyeti (Batı Almanya) ile Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin (Doğu Almanya) 3 Ekim 1990 tarihinde yeniden birleşmesiyle oluşmuş Federal bir devlettir. Alman Federal Devleti 16 eyaletten oluşmaktadır: Baden Württemberg, Bayern, Berlin, Brandenburg, Bremen, Hamburg, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Niedersachsen, Nordrhein-

<sup>20</sup> Nevzat Ayaz, "Türk Milli Eğitim Sistemi (Sorunlar, Çözüm Öneriler)", **Milli Eğitim** (Ankara: M. E. Basımevi, Sayı:134, Nisan-Mayıs-Haziran 1997), s.26.

<sup>21</sup> **Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim** (Ankara: M.E. Basımevi, 1998), s.1.

Westfalen, Rheinland-Pfalz, Saarland, Sachsen, Sachsen-Anhalt, Schleswig-Holstein ve Thüringen"<sup>22</sup>.

Alman Eğitim Sistemi, eyaletlere göre farklılıklar göstermektedir. Ancak; tüm eyaletlerde genel ilkeler ve amaçlar temelde aynıdır.

"Almanya'da eyalet sistemine dayalı bir yönetim biçiminin gereği olarak federatif bir eğitim ve kültür politikası izlenir. Bu yapı içinde eyaletlerin kültürel egemenliği olduğu için, eğitim-öğretim işleri doğrudan eyaletlerin yetki ve sorumluluklarına bırakılmıştır. Bu nedenle eyaletlerin eğitim sistemleri arasında bazı farklılıklar vardır. Ancak genel ilkeler ve amaçlarla, zorunlu eğitim, okul kademeleri, yönlendirme sınıfları, mesleki eğitim gibi temel konularda eyaletler arasında büyük ölçüde birliklik sağlanmıştır"<sup>23</sup>.

"Tüm eyaletlerde yer alan eğitim kurumları devlet ve mahalli idareler tarafından planlanmakta ve finanse edilmektedir. Almanya'da eğitim, kültür işleri konusunda karar sahibi, merkezi bir Eğitim Bakanlığı mevcut değildir"<sup>24</sup>.

Alman Eğitim Sistemi'ni anlayabilmek için bu sistemin yapısını incelemek gerekir. Alman Eğitim Sistemi beş aşamalı bir yapıdan oluşmaktadır (bkz: EK 1/ EK 1-a).

"Almanya'da Eğitim Sistemi tüm ülke düzeyinde beş basamaklı bir yapıdan oluşur; Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretim. Bu eğitim basamaklarında şu okul türleri yer alır:

1-Okul öncesi eğitim alanında 3-6 yaş arasındaki çocukların isteğe bağlı olarak devam ettikleri anaokulları ve anasınıfları.

2-Zorunlu eğitim kapsamında 6-10 yaş arasındaki çocukların devam ettikleri dört yıllık ilkokullar.

3-Zorunlu eğitim kapsamında ortaöğretim birinci devresinde 10-16 yaş arasındaki öğrencilerin, öğrenim gördükleri 6 yıllık (5.-10.sınıflar) temel eğitim okulları, ortaokullar, liseler ve çok programlı okullar.

4-Ortaöğretimin ikinci devresinde öğrencileri, yükseköğretime giriş için zorunlu olan genel eğitim olgunluk diplomasına hazırlayan 3 yıllık (11.-13. sınıflar)

<sup>22</sup> Mustafa Sağlam, *Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri* (Eskişehir: Anadolu Üniv. Yay., 1999), s.3.

<sup>23</sup> Mustafa Sağlam, *Yurtdışında Dışarıdan Lise Bitirme Programının Değerlendirilmesi* (Eskişehir: Anadolu Üniv Yay., 1994), s.3.

<sup>24</sup> Özcan Demirel, *Karşılaştırmalı Eğitim* (Ankara: Kardeş Kitap ve Yay., 1998), s.76.

lisenin ve çok programlı okulun ikinci devresiyle öğrencileri mesleki eğitim olgunluk diplomasına veya mesleğe hazırlayan 3 yıllık mesleki eğitim okulları.

5-Ortaöğretim ikinci devresini bitiren, genel veya mesleki olgunluk diploması olan öğrencilerin sınavsız alındıkları üniversiteler ve yüksekokullar.

Ayrıca bedensel, zihinsel ve dilsel engelli çocuklar ile öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim birinci devre düzeyinde ve mesleki alanda özel eğitim okulları vardır<sup>25</sup>.

Almanya'da zorunlu eğitimden sonra gelen ortaöğretim, birbirine paralel olarak yürüyen üç ana daldan oluşur. Bunlar; Temel Okul (Hauptschule), Ortaokul (Realschule), Lise (Gymnasium)'dir.

"Alman Eğitim Sistemi, Türk Eğitim Sistemi'nden tamamen farklıdır, ancak Alman Eğitimi; Orta Avrupa'nın, İskandinav Ülkeleri'nin, Rusya ve Türkiye'nin Eğitim Sistemlerini etkilemiştir"<sup>26</sup>. "Alman Eğitim Sistemi'nin en önemli özelliği, yönlendirmeye erken başlaması ve yönlendirmeyi başarılı bir şekilde uygulamasıdır"<sup>27</sup>. Alman Eğitim Sistemi'nde öğrenciler, temel eğitim okulundan sonra başarı durumlarına göre yönlendirilmektedir.

"Alman Eğitim Sistemi'nde eğitim tür ve kademeleri yüksek öğrenimi amaçlamadığından, bir öğrenci bu sistem içinde başarılı olsa da olmasa da öğrencidir. Ancak başarı derecesine göre yüksek öğretime yaklaşmıştır, ya da uzaklaşmıştır"<sup>28</sup>.

"Mecburi temel eğitim bütün eyaletlerde 12 yıldır. Bunun 9 yılı genel eğitim okullarında ve tam zamanlı okullarda mecburi eğitimidir. 3 yılı ise, mesleki eğitim okullarında, yarı zamanlı mecburi eğitimidir. Her öğrenci 18 yaşına kadar genel öğretim, mesleki öğretim, mesleğe hazırlık öğretimi gibi, bir öğretim kurumunda öğrenim görmek mecburiyetindedir"<sup>29</sup>.

<sup>25</sup> Sağlam, a.g.e., s.106.

<sup>26</sup> Fatma Varış, "Çeşitli Memleketlerde Eğitim Kurumları", **Mukayeseli Eğitim** (Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Yay., 1971., s.94.

<sup>27</sup> Ayhan Hakan, Fatma Varış, Süleyman Eripek, **Eğitim Bilimlerinde Yenilikler** (Eskisehir: Anadolu Üniv. Açıköğretim Fak. Yay., 1998), s.78.

<sup>28</sup> Remzi Sezgin, "Federal Almanya'da Eğitim", **Milli Eğitim** (Ankara:M.E. Basımevi, Sayı:126, Ocak-Şubat-Mart 1995), s.57.

<sup>29</sup> Mustafa Özkan, "Federal Almanya'da Eğitim", **Milli Eğitim** (Ankara:M.E. Basımevi, Sayı:106, Şubat 1991), s.17.

Almanya'da çocukların çok erken yaşta yönlendirilmeleri esasına dayanan bir eğitim sistemi uygulanmaktadır.

Almanya'da öğrenciler zorunlu temel eğitimden sonra bir üst öğrenime hazırlayan okullarda değilseler veya okullarını başarısız olarak terk etmişlerse, mesleki eğitim okullarına gitmek zorundadırlar. Mesleki eğitimde amaç, zorunlu temel eğitim yaşını doldurmuş her genci kabiliyetleri ölçüsünde bir meslek sahibi yapmaktır<sup>30</sup>.

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde ilköğretim ve ortaöğretim birinci devrede zorunlu eğitimdeki durum EK 2'de gösterilmiştir.

Alman Eğitim Sistemi, son derece karmaşık yapısının yanında, her kademede öğrencinin başarısına göre seçici ve eleyici bir özelliğe sahiptir. Sistemin en önemli özelliklerinden biri de, öğrencinin genel eğitimi ve hayata hazırlanması, çevre ve veli girişimleri ile sağlanmasıdır.

Alman Eğitim Sistemi'nin bulunduğu coğrafi ve sosyo-politik koşullarla beslendiği anlaşılmaktadır. Almanya, henüz 19.yüzyılda, birliğini sağlamış ve kısa zamanda sanayi devriminin olumlu etkilerini ülkesinde hissetmiştir. Kısa zamanda tarım toplumundan sanayi toplumuna geçen Almanya'da yaşanan İkinci Dünya Savaşı, Alman Eğitim Sistemi'nin niteliğine şekil vermiştir. Sanayi toplumunun ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlayan, yatay ilerleme yerine dikey ilerlemeyi öncelikli hedef sayan, eleyici bir tarzda düzenlenmiştir.

## 2.2. Yabancı Dil Öğretimi

Dünyanın hızla küçülerek küresel bir köy haline geldiği çağımızda yabancı dil bilmek her zamankinden daha fazla önemli olmaya başlamıştır. Yabancı dilin, dış ticaretten bilimsel araştırmaya kadar her alanda gerekli olduğu açıkça görülmektedir. Yabancı bir dili ana dili gibi konuşmak bugün herkesin idealidir.

“Gerek bireysel, gerek toplumsal yapıları ve davranışlarıyla birbirlerine büyük benzerlik gösteren insanların, nasıl olup da başka başka diller

<sup>30</sup> Geniş bilgi için bkz. Özkan a.g.e., s.21.

konuştukları öteden beri merak ve ilgi uyandırmıştır<sup>31</sup>. İnsanların yabancı dil öğrenme isteklerindeki temel amaç iletişim gereksinimlerini gidermek olmuştur. Yabancı dil öğretimine Orta Çağ' da başlanmıştır.

"Orta Çağ'da, dinsel kaynaklı anlayış yani İncil kaynaklı bir dilin öğretilmesi esas olmuştur. Ancak Avrupa'da gerçekleşen reform çalışmaları daha doğrusu dindeki reform çalışmaları İncil'in başka dillere çevrilmesi mutlak Lâtince dili anlayışını değiştirmiştir. Gerçek ya da sanal kahramanların yaşam öyküleri eğitimde temel içerik olarak ele alınmıştır. Bu anlayış doğal olarak yabancı dil öğretimine de yansımıştır. Model gösterilen toplumsal kahramanların yaşam öykülerinin; söz ve eylemlerinin yazılı metinlerden öğrenilmesi temel yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Bu tür metinlerin anlaşılabilirliğine yönelik çabalar, okuma becerilerini öğretim hedefi olarak ön plana çıkarmıştır. Bu temel amacın kazandırılabilmesi için üç alt hedefin öncelikle kazandırılması söz konusudur. Bunlar sözcük, dilbilgisi ve çeviri öğretimiyle ilgilidir. Bu üç boyutun çağdaş yabancı dil öğretim programlarında da yer aldığı gözlenmektedir<sup>32</sup>.

"Batıda yabancı dil öğretiminde ilk önemli değişiklikler 1950'lerden itibaren görülmeye başlanmıştır. Özellikle yeni bir öğretim ve araştırma alanı olarak dilbilimin gelişmesi, dillerin yapı, kelime, anlam, ses ve daha birçok açıdan bilimsel olarak incelenmesi ve araştırılması sonucunda yeni dil teorileri ve öğretim yöntemleri geliştirilmiş, buna paralel olarak da geleneksel dil öğretimi köklü değişikliklere uğramıştır<sup>33</sup>.

Yabancı dil öğretimi her bakımdan pahalı bir iş ve büyük bir yatırımdır. Böylesine önemli bir yatırımın temelinde, gerek kişi gerek toplumsal açıdan sağlam nedenler bulunmalıdır.

Türkiye'de yabancı dil öğretimi, yakın bir zamana kadar kültür genişletme amacına yönelik sürdürülmüştür. Günümüzde ise yabancı dili bir araç olarak kullanma ağırlık kazanmaktadır. Türkiye'de yabancı dil öğretiminin amacı, çağdaşlaşma atılımlarının vazgeçilmez bir zorunluluğu olarak gelişmiştir. Türk düşüncesini, bilimini, sanatını, yapıcılığını çağdaş

<sup>31</sup> Hikmet Sebüktekin, *Yükseköğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlemleri* (İstanbul: Boğaziçi Üniv. Yay., 1981), s.1.

<sup>32</sup> Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi: İlkeler Yöntemler Teknikler* (Ankara: Usem Yay., 1990), s.31-48.

<sup>33</sup> "XII. Milli Eğitim Şurası (18-22 Temmuz 1988)", *Raporlar, Görüşmeler, Kararlar* (İstanbul: M.E. Basımevi, 1989), s.419.

uygarlık düzeyine çıkarabilmek, bu alanlarda dünya dillerindeki en son ürünlerin kaynaktan izlenmesiyle olur. Özellikle küreselleşen dünyada, internet gibi iletişim araçlarıyla çok fazla bilgiye kısa sürede ulaşabilmek için yabancı bir dili iyi derecede bilmek gerekir. Aksi halde sadece ana dildeki kaynaklara ulaşılabilir.

Ekonomik kaygıyla bir dili öğrenmek yerine bunun dışındaki diğer sosyal aktiviteler de dilin öğrenilmesi için bir neden oluşturmaktadır. Bu şekildeki anlayışın dili öğrenmedeki çabaları artırdığı da bir gerçektir. Yabancı dil bilmek işe girmede, uğraş alanında ilerlemede, yaşam boyunca ortaya çıkacak olanaklardan yararlanmada önemli yere sahiptir. Özellikle yüksek öğrenimlerini tamamladıktan sonra iş bulmak üzere kamu kesimindeki ya da özel kesimdeki kuruluşlara başvuran kişilerin çoğuna yabancı dil bilip bilmedikleri sorulmakta ve bilgilerini belgelerle ya da sınava girerek kanıtlamaları istenmektedir.

“Yabancı dil, insanlara dünya hakkında bilgi sahibi olmayı, deneyime dayalı bilgilere aracılık ve işlemeye yardım eder. Ayrıca yaratıcı ve estetikle ilgili şekil verme aracıdır”<sup>34</sup>. Bir yabancı dil bilen bireyin, yabancı dil bilmeyen bireye göre ulaşabileceği bilgi kaynağı bir kat daha fazladır. Bunun bir insan için yeni bir ufuk olduğundan kuşku yoktur.

“Yabancı dil öğreniminde başarı, büyük ölçüde, anadil bilmeye bağlıdır. Fakat, Türkiye’de yabancı diller, Türkçe’den daha iyi öğretilmeye çalışılmaktadır. Bir öğrenci anadilindeki bilgileri, yeni öğrendiği dildeki bilgilere ekler. Bunun tersi de mümkündür. Yabancı bir dil, anadili anlamayı kolaylaştırır. Öğrenci, ana dilinin diğer diller arasında bir dil olduğunu görür ve böylelikle dille ilgili faaliyetleri daha şuurulu olur. Goethe’ nin de dediği gibi; Yabancı bir dil bilmeyen, kendi dilini de tam olarak bilemez”<sup>35</sup>.

İkinci dil ana dili analiz için gereklidir. Ana dili anlamak için onu başka dillerin yapısıyla karşılaştırmak gereklidir. Yabancı dilin, dil bilgisi yapısını öğrenme gayreti içinde olan öğrenci, ana dilinin dil bilgisi yapısını da incelemeye yönelir. Ana dilinin dil bilgisini iyi bir şekilde bilemezse, yabancı

<sup>34</sup> [http://www.bildung.hessen.de/f\\_bereich/neusp/Rplan/ahtm](http://www.bildung.hessen.de/f_bereich/neusp/Rplan/ahtm), “Aufgaben des Fremdsprachenunterrichts”, **Neue Sprachen** , s.1.

<sup>35</sup> Vygotsky (1974), s.110.”, <http://people.a2000.nl/aalan/lisan/yabanci.htm/s.1>’deki alıntı

bir dilin dil bilgisini kavrayamaz. Yani ana dilinin dil bilgisini tam olarak kavrayamamış bireye, yabancı bir dildeki aynı öğeleri benimsetmek kolay olmamaktadır.

Günümüzde yabancı dile duyulan gereksinme ve bu konudaki öğrenme isteği yüksek öğrenim aşamasında ve iş yaşamının başlangıcında yoğunluk kazanmaktadır. Yabancı dillerin sadece birinin değil iki veya üçünün yoğun eğitimi olmalıdır.

“Modern toplumlarda, özellikle dünya iletişim dili İngilizce'ye olan ihtiyaç daha fazladır”<sup>36</sup>. “İngilizce'nin dünya dili olarak önemli bir işlevi vardır. İngilizce'nin dünya dili olmasının sebebi, İngiliz İmparatorluğu'nun coğrafi yayılması ve şu anda süper devlet olan Amerika'dır. İngilizce, dünyaca en sık öğretilen ikinci yabancı dil sayılmaktadır. Bu yüzden İngilizce, farklı dilleri konuşan insanların, uluslararası ilişkilerinde, ortak iletişim aracıdır.”<sup>37</sup>.

İngilizce uluslararası en önemli ikinci dil ve iletişim dilidir. İngiliz dili, toplumsal yaşamın birçok alanında; ekonomi ve teknolojiye, bilim ve sanatta, turizm ve spor da iletişim aracıdır. İngilizce bilgisi, ayrıca Avrupa Topluluğu'nun gelişmesi nedeniyle özel ve mesleki ilişkilerde her gün daha fazla gerekli olmaktadır. Avrupa'daki politik gelişmeler ve dünyanın ticari politikasının gelişmesi, yabancı dillere olan ilgiyi artırmıştır. Çağımızın ekonomik ilişkileri küreselleşen dünyada yabancı dil olarak İngilizce'yi hakim kılmıştır. Burada özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin hem iktisadi gücünün hem de siyasal gücünün büyük bir rolü vardır. Bilindiği üzere yabancı bir dilin bir ülke tarafından seçilmesinde, seçen ülkenin, dilini seçtiği ülke ile olan ekonomik ve sosyal ilişkileri belirlemektedir. Nitekim, Osmanlı Devleti için yabancı dil Fransızca olmuştur. Bunun en temel nedeni ise Fransa ile gerçekleştirilen ticari ilişkilerdir. Devrimden sonra ise Fransız aydınlarının eserlerindeki önerilerin, Osmanlı Devleti için de çözüm olabileceği düşüncesinin, Türk aydınındaki yansımaları Fransızca'yı hakim yabancı dil kılmıştır. Fransızca, ülkeler arasında anlaşma aracı olarak kullanılan diller içine girmektedir.

<sup>36</sup> Uwe Multhaup, *Psycholinguistik und Fremdsprachliches Lernen: Von Lehrplänen zu Lernprozessen* (Ismainig: Huebert Verlag, 1995), s.7.

<sup>37</sup> Christ Bausch, *Fremdsprachenunterricht* (Tübingen: Francke Verlag, 1991), s.305.

"Fransızca, uluslararası organizasyonlarda önemli bir delegasyon dilidir: Uluslararası Hakem divanında, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nde, Amerikan Devletleri Örgütü'nde, Afrika Birliği Örgütü'nde, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nda ve Avrupa Konseyi'nde çalışma dili Fransızca'dır. Fransızca, ana dil olarak konuşulan diller arasında dünya çapında onüçüncü sırada yer almasına rağmen, yabancı dil olarak İngilizce'den sonra ikinci sırada yer almaktadır"<sup>38</sup>.

Avrupa ve dünya ülkelerinin kültürel, ekonomik ve politik ilişkileri sonucu, yabancı dil bilgisi daha fazla önem kazanıyor. Tüm halk tabakaları ve yaş grupları, yabancı ifadelerle ve farklı dilden insanlarla karşılaşmaktadır. Dünyada her geçen gün artan turizm faaliyetleri de yabancı dilin bireyler arasında yaygın bir şekilde artmasına yol açmıştır. Turizm faaliyetinin ticari boyutu bir yana sosyal boyutu da yabancı dil öğrenme çabalarını desteklemiştir ve Türkiye'de yabancı dil öğretimi güncel bir konu olmuştur.

"Yabancı dil öğretiminin ısrarlı savunucuları, yabancı dilin günün gereği olduğu, Türkiye'nin dışa açılması, çağı yakalaması, hatta çağı atlaması için kaçınılmaz olduğu fikrini ortaya atmaktadır. Türkçe'nin bilimsel çalışmaları için yetersiz olduğunu, bu temeli olmayan fikri savunuların yanında, bir lisan bir insan sloganını ezbere tekrarlayan yabancı dil aşıkları da bulunmaktadır. Turistlerle kaynaşmak, büyük edebiyat eserlerini orjinal dillerinden okuyabilmek, zihinlerini geliştirmek, pop müzik şarkılarının sözlerini anlayabilmek, ciddi haber organlarını izleyebilmek veya ithal malı köpek maması kutularının üzerindeki açıklamaları anlayabilmek için, kısacası modern olmak için, yabancı dilin özellikle İngilizce'nin öğrenilmesinin şart olduğunu iddia eden sayısız taraftar mevcuttur"<sup>39</sup>.

Ancak; bir araştırmacı için en az bir yabancı dil bilmenin bir zorunluluk olduğu 21.yüzyılın açık bir gerçeğidir. Yabancı dil eğitime yönelik yaklaşımlar son zamanlarda farklı boyutlara ulaşmıştır. Bazı araştırmacılar resmi dille eğitim yapan yabancı dil ağırlıklı ilk ve ortaöğretim kurumlarında iyi bir yabancı dil eğitiminden sonra diğer derslerin, Türkçe yapılması gerektiğini iddia etmişlerdir. Buna karşılık bazı araştırmacılar, bu okulların özellikle yabancı dille eğitim yapacağını önceden ilan ederek buna göre öğrenci aldığını, dolayısıyla temel dersler dışındaki derslerin tamamının yabancı dille verilmesi gerektiğini iddia etmişlerdir. Karşılaştırmalı gerçekleştirilen

<sup>38</sup> Bausch, a.g.e., s.310.

<sup>39</sup> Jashua Bear, "Anadili ve Yabancı Dil Öğretimi", **Anadilinde Çocuk Olmak** (İstanbul: Papirüs Yay., 1998), s.308.

çalışmalar pek çok ülkede araştırma konusudur. Almanya'da, yabancı dil öğretimi yoğun bir şekilde verilirken, temel derslerin resmi dille verildiği gözlenmektedir. Bu ülkelerde yabancı dil öğretiminin başarılı olduğu görülmektedir. Amaç yabancı dil öğrenmekse, nasıl yabancı dil öğretileceği konusunda sağlıklı kararlar alınmalıdır.

Son yıllarda birçok Avrupa ülkesinde yabancı dil eğitimini ilköğretim safhasında öne alma eğilimi artmıştır. Avrupa birliğinde 6-12 yaş arası yabancı dil öğrenme süresi ve mecburiyet durumu hakkında bilgi verilmektedir (bkz: EK 3). Avrupa birliği ülkelerinde, zorunlu yabancı dil derslerinin 8 ve 10 yaş arası başlamaktadır. Yani çoğu ülkede yabancı dil, ilköğretimin bir bölümünü oluşturmaktadır. Almanya'da pilot yerlerde 8 yaşından önce yabancı dil öğretimi denenmektedir. Türkiye'de ise zorunlu yabancı dil öğrenmeye 10 yaşında başlanmaktadır.

“Erken yaşta başlanan yabancı dil dersi, bireyin dünyasında doğal bir şekilde gelişmeye, daha sonraki deneyimleri daha kolay sıralamaya ve kavramaya olanak tanır. Yabancı olan şey, bireyin kendi değer yargılarını yıpratmadan, yaşa uygun bir araç ile öğrenir. Yabancı dil dersine ülke bilgisi ile ilgili konuların eklenmesi ile o dili konuşan insanlar, kendi yaşam ortamlarında tanıtılır ve iyi anlaşılabilirliği sağlanır. Kişi başkalarını daha iyi tanıdıkça korkularını yenecek ve daha iyi bir anlayışa sahip olacaktır. Erken yaşta yabancı dil öğretimi; yabancı dil öğrenimine başlama nedenlerini ve onun iletişimsel kullanımını öğretmelidir. Ayrıca, dile karşı ilgi uyandırmalı ve öğrenme isteğini artırmalıdır”<sup>40</sup>.

Yabancı dili öğrenme yaşı çok iyi tespit edilmelidir. Erken yaşta yabancı dil öğretiminde çocuğun, ne ana dilini ne de yabancı dil tam olarak öğrenemediği yapılan araştırmalarda vurgulanmıştır. Yabancı dillerin Türkçe'yi bozduğunu, dolayısıyla yabancı bir dili öğrenen çocuğun Türkçe'sinin bozulacağını, en azından ana dilini tam öğrenmemiş bir çocuğa, yabancı bir dili öğretmenin zararı olabileceğini iddia eden uzmanlara da rastlamak mümkündür.

“Yabancı dil, anadilin öğrenme safhalarına benzer tabii bir yolla öğretilmeli ve bu yapılırken öğrencinin kişilik ve sosyal gelişimi hiçbir zaman gözden uzak tutulmamalıdır. Bunun yanında ülke gerçekleri göz önünde bulundurularak, herkes yerine motivasyonlu ve kabiliyetli olan öğrencilere dil eğitimi verileceğinden seviye

<sup>40</sup> M.E.B. Tebliğler Dergisi. Sayı: 2492, (Eylül 1998), s.1112.

daima yükseltilmiş ve harcamalar istekli ve kabiliyetli olanlara kaydırılmış olacaktır. Bu sayede bir yabancı dil ile gelen kültür, öğrenciyi olumsuz olarak etkilemek yerine onun kişiliğinin güçlenmesine katkı sağlayacak, kültürünü zenginleştirerek ve global kültürle bağ kurmasını kolaylaştıracaktır. Bu öneriler ışığında yabancı dil eğitiminde yeni yaklaşım ve yöntemler geliştirilmeli, bu konuda dilciler başta olmak üzere, felsefeci, sosyolog, ve psikologlar düşünsel bir alt yapı oluşturma seferberliğine girişmelidirler<sup>41</sup>.

Öncelikle yabancı dil eğitimi konusundaki uygulamalar günü birlik bir uygulama olmak yerine uzun vadeli planlar şeklinde tasarlanmalıdır. Yabancı bir dil bilmeyi sadece ekonomik bir takım getirileri sağlamayı amaç edinen bir öğrenim olarak değil, dünya düzeyindeki farklı diller konuşan bireylerle uzlaşma ve anlaşma sağlayan bir olgu olarak kabul etmek gerekir.

### **2.2.1. Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminin Gelişimi**

Türkiye’de yabancı dil öğretimini ve bu öğretimin okul programlarına girişini tarihsel gelişim boyutu içinde ele almak ve değerlendirmek gerekir.

Türkiye’de yabancı dil öğretimi, 19.yüzyıl sonlarında ortaöğretim düzeyinde başlar ve Cumhuriyet dönemine kadar, yabancı özel okullarda sürer. Yabancı dil öğretimi, Cumhuriyet döneminde ise, ilk ve ortaöğretim kurumlarında sonra da yükseköğretimde yerini alır.

#### **2.2.1.1. Cumhuriyetten Önceki Dönemde Yabancı Dil Öğretimi**

Cumhuriyetten önceki dönemde (1299-1923) yabancı dil öğretimini incelemek için öncelikle Osmanlı devleti eğitim kurumlarına değinmek gerekmektedir. 19.yüzyıl ortalarına kadar, Osmanlı İmparatorluğu’nun eğitim kuruluşları; mahalle ya da sıbyan mektepleri, medreseler ve saray okulları olan enderun mekteplerinden oluşmaktaydı.

<sup>41</sup> Mehmet Önal, “Yabancı Dil Eğitimi Hususunda Felsefi Bir Yaklaşım”, **Milli Eğitim** (Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:146, Nisan-Mayıs-Haziran 2000), s.73.

"Osmanlı Devleti eğitim kurumları aşağıdaki gibi ayrılmıştır"<sup>42</sup>:

(bkz: Tablo-1).

Tablo-1  
Osmanlı Devleti Eğitim Kurumları

1-Saray Mektebi	2-Halk Mektepleri
Şehzadegan Mektebi	Tekke ve Zaviyeler
Meşkhane	Sıbyan Mektepleri
Acemioğlanlar Mektebi	Medreseler
Enderun Mektebi	

"Şehzadegan mektebi; Topkapı sarayında, Osmanlı Şehzadelerinin eğitim ve öğretim yapıldığı bir saray okuluydu"<sup>43</sup>. Sıkı bir disiplinin uygulandığı bu okullarda yabancı dil eğitimi verilmekteydi.

"Acemioğlanlar mektebi; Hristiyan köylerinde, her kırk evden bir kişi hesabıyla devşirilen 15-16 yaş grubundan gürbüz çocukların devlet hizmetlerinde görevlendirmek üzere Saray Acemileri adıyla eğitildikleri kışla niteliğinde bir okuldu"<sup>44</sup>.

Bu okuldaki öğrenciler, Arapça, Farsça öğrenmekteydi. Osmanlı bürokrasisinde etkin konumlara ulaşacakları göz önüne alındığında eğitimleri oldukça ciddi bir şekilde yürütülmekteydi.

"Enderun mektebinde okutulan dersler arasında Arapça, Farsça ve Türkçe vardı"<sup>45</sup>. Bu okullarda medreselerden farklı olarak Türkçe öğrenimi yapılmaktaydı. Bunun nedeni bu okulda okuyanların köken itibarıyla devşirme, yani gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarından seçilmiş olmasıdır. Enderun okullarına, Sıbyan okulları ve Medreselerden farklı olarak Hristiyan halkın çocukları alınmaktaydı.

"1773'de açılan Mühendishane-i Bahr-ı Humayun (Deniz Mühendishanesi-Harp Okulu) ve 1795'de açılan Mühendishane-i Berr-i Humayun (Kara

<sup>42</sup> Yamaner, a.g.e., s.40.

<sup>43</sup> Şehzadegan Mektebi, *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi* (18.Cilt, İstanbul: Gelişim Yay., 1986), s.11036.

<sup>44</sup> Acemioğlanlar Mektebi, *Anabritanica* (1.Cilt, İstanbul: Ana Yay., 1986), s.53.

<sup>45</sup> Akyüz, a.g.e., s.82.

Mühendishanesi) Osmanlı Devleti'ndeki mevcut eğitim kurumlarının dışında, Batı modelinde eğitim ve öğretim veren ilk kurumlar olmuştur<sup>46</sup>.

18. yüzyılda Arapça ve Farsça dışında diller öğretilmeye başlanmıştır.

"Avrupa ülkelerinde meydana gelen ekonomik ve politik değişim Osmanlı İmparatorluğu'nu da etkilemiş ve ordudan başlayarak yenileşme hareketlerine gidilmiştir. Bu dönemde geleneksel okulların yanında asker yetiştirmeye yönelik modern okullar açılmaya başlanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda geleneksel okulların kapatılarak eğitim kurumlarının lâikleşmesi Cumhuriyetin kurulmasından sonra gerçekleşmiştir<sup>47</sup>.

Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitimde yenileşme, askeri okullar açılarak başlanmıştır. Buralarda yabancı öğretmenlere de görev verilmiş, ilk kez Batı dillerinden Fransızca ve İngilizce programlara girmiştir.

"Tıp, cerrahlık yapan askeri okul II. Mahmut döneminde 14 Mart 1827'de açılmıştır. Tıphane-i Amire ve Cerrahane-i Mamure denen okulun süresi 4 yıl ve programında, Arapça, Türkçe, Fransızca dersleri vardı<sup>48</sup>. II. Mahmut zamanı batılılaşma sürecinde, tamamıyla ayrı ve yeni bir dönemin başlangıcıdır. Artık siyasal anlamda kabul edilen Batı'nın üstünlüğü hemen hemen devlet kurumlarının tamamının, Batılı örneklerine göre düzenlenmesine yol açmıştır.

"1776-1839 Yenileşme döneminde, yabancı dil öğretimi ile ilgili girişim vardır.

19. yüzyıla kadar Türkler, Batı dillerini öğrenmeye ilgi göstermişler. Devletin tercümanlık işleri, İstanbul'da Fener Rumlarının eline verilmiştir. Devlet ekseriya farkına bile varmadan, bundan büyük zararlar görmüştür. Nihayet 1820'lerde Yunan isyanının patlamasında İstanbul'daki Rum Patrikhanesinin ve Rumların öteden beri önemli katkılarının olduğu çok geç olarak anlaşılmıştır. Bunun üzerine, Devlet tercümanlık işleri Rumlardan alınıp bu kez Ermenilere ve Yahudilere teslim edilmiştir. Fakat bir taraftan da, Bab-ı Ali içinde bir Tercüme Odası açılarak, Türk gençlerine Fransızca öğretilmeye başlanmıştır<sup>49</sup>.

Tercüme odaları, Osmanlı Devleti'nin Batıya açılan mekanları olarak nitelendirilmiştir.

<sup>46</sup> Adivar, **Osmanlı Türklerinde İlim** (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1970), s.206., Şerafettin Yamaner, **Atatürkçü Düşüncede Ulusal Eğitim**, s.37'deki alıntı

<sup>47</sup> Erden, **a.g.e.**, s.160.

<sup>48</sup> Akyüz, **a.g.e.**, s.127.

<sup>49</sup> Osman Ergi, **Türkiye Maarif Tarihi** (İstanbul: 1977, s.638-648.), Yahya Akyüz, **a.g.e.**, s.130'deki alıntı.

"19.yüzyılda, batı dilleri öğreniminin, dine aykırı olmadığı anlayışına varılmıştır ve yabancı dilde öğrenim yapan okullar açılmıştır. Ayrıca öğrenim için Avrupa'ya öğrenci gönderilmiş ve pek çok yabancı uzmana da bilim ve öğretim konularında görevler verilmiştir"<sup>50</sup>.

Büyük bir dönüşüm olarak artık, Osmanlı Devleti'nde çalışabilmek için mutlaka Müslüman olma zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Bu da Osmanlı Devleti'nin 18.yüzyılda kesin bir şekilde Batı'nın üstünlüğünü kabul etmesinden kaynaklanmaktaydı.

"Tanzimat döneminde (1839-1876) medrese dışındaki okullarda, Osmanlıca denen Türkçe öğretim dili olarak benimsenmiştir"<sup>51</sup>. Bu dönemde, dilin öğretimdeki önemi yanında, sadeleşmesinin de gerektiği anlaşılmaya başlanmıştır.

Osmanlı toplumunda Lisan mektebi, eğitim ve öğretim kurumları içinde yer almasıyla, yabancı dil öğrenimine önem verilmeye başlanmıştır. Özellikle yabancı dil öğrenimi için, yurt dışına öğrenci göndermekteydi.

"1864'te İstanbul'da, özellikle genç memurlara Fransızca, Rumca, Bulgarca öğretmek için bir lisan mektebi açılmıştır"<sup>52</sup>. Bu ihtiyaç, okullardaki yabancı dil öğretiminin başarılı olmayışından kaynaklanmıştır.

"1868'de Fransızların ısrarı ile Fransızca öğretim yapan Galatasaray Sultanisi (Lise) açılmıştır"<sup>53</sup>.

"1869'da Saffet Paşa'nın Eğitim Bakanı (Maarif Nazırı) olduğu sırada kabul edilen ve Maarif-i Umumiye Nizamnamesi olarak adlandırılan eğitim genel yönetmeliğinde, Avrupa'ya uygun olarak, özellikle de Fransa Eğitim Sistemi örnek alınarak, eğitime önemli yenilikler getirilmiştir"<sup>54</sup>.

"1880'de Münif Paşa'nın Maarif Nazırlığı zamanında İstanbul'da İdadi düzeyinde kız okulunun açıldığı görülür. Batılı bir anlayışla genel kültür dersleri,

<sup>50</sup> Turan, **Atatürk ve Ulusal Dil** (Ankara: TDK Yay.,1983), s.194., Şerafettin Yamaner, s.652'deki alıntı.

<sup>51</sup> Akyüz, **a.g.e.**, s.137.

<sup>52</sup> Akyüz, **a.g.e.**, s.150.

<sup>53</sup> Sina Akşin, **Türkiye Tarihi 3** (İstanbul: Cem Yay., 1989), s.146., Şerafettin Yamaner, s.62'deki alıntı.

<sup>54</sup> İbrahim Ethem Başaran, **Eğitime Giriş** (3. Bası, Ankara: Bımaş Matbaacılık, 1978), s.145.

Türkçe, Fransızca, Almanca, İngilizce, musiki, el ve ev işleri gibi dersleri programına alan bu okul iki yıl öğretimden sonra halkın ilgisizliği nedeniyle kapandı"<sup>55</sup>.

"Öğrenim süresi 12 yıl olarak tespit edilen medreseler dörder yıllık üç devreye ayrılmıştır. İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rusça gibi batı dillerinin seçmeli olarak konması ve bu dillerden birinin öğrenimi zorunlu hale getirilmiştir"<sup>56</sup>.

Bunun dışında, dış politik gelişmeler Osmanlı devletinde bir yabancı dilin değerine göre daha fazla önem kazanmasında ya da kaybetmesinde etkili olmuştur. 19.yüzyılın sonlarından başlayıp, 20.yüzyılın ilk çeyreği boyunca devam eden Osmanlı Devleti'nin Almanya'ya olan yaklaşması buna bir örnektir.

Birinci Dünya Savaşı'ndaki ortak askeri çalışmalar Alman dilinin Anadolu'da yerleşip yaygınlaşmasına neden olmuştur. Almanya ile meydana gelen yaklaşma özellikle Osmanlı ordusunun, Alman askeri eğitim sistemi ile düzenlenme çabaları bu dili öğrenmeye yönelik çabaları artırmıştır. "Askeri nedenlerle gelen Almanca, bilimsel amaçlarla öğrenilmeye başlandı"<sup>57</sup>.

Almanca'nın gelişmesindeki bir diğer neden de Almanya'dan Türkiye'ye gelen Musevi bilim adamlarıdır. Bu bilim adamlarının Türk üniversitelerindeki çalışmaları, Alman diline olan ilgiyi artırmıştır.

"19.yüzyılda Osmanlı ülkesinde yaşayan sömürgeleşmeye doğru gidiş, Osmanlı'nın yerine Batı dillerini geçirme eğilimini doğurdu. Ülkeyi sömürge yapmak için harekete geçen kuvvetler, bu eylemlerinde başarıya ulaşmanın bir aracı olarak bir yandan da kendi dillerini geçirme eğilimini doğurdu"<sup>58</sup>.

Türkiye'de yabancı dille eğitim yapan okullar açıldı. Yabancı dillerde eğitim yapmak isteyenlerin gerekçeleri Türkçe ile bilim yapılamaması olmuştur. Çünkü; en son teknolojik gelişmeleri izleyebilmek için Batı dillerini bilmek şarttı. Ancak Batı dillerini benimsemek kaçınılmaz gibi görünüyordu. Osmanlı Devleti'nin teknoloji alanındaki yetersizliği, Batı karşısında Osmanlı

<sup>55</sup> Akyüz, a.g.e., s.195-196.

<sup>56</sup> Adivar, **Osmanlı Türklerinde İlim** (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1970), s.37, Şerafettin Yamaner, **Atatürkçü Düşüncede Ulusal Eğitim**, s.88.'deki alıntı.

<sup>57</sup> Tahir Deveci, **Almanca Öğretiminde Çalışma Biçimleri** (Ankara: Özbek Matbaası, 1984), s.1-15.

<sup>58</sup> Mehmet Bedri Gültekin, "Anadilinde Eğitim Sorunu ve Çözümü", **Devrimci Cumhuriyetin Eğitim Politikaları** (İstanbul: Kaynak Yay., 1998), s.42.

toplumunu ezdikçe, teknolojik ve ekonomik terimler ve Fransız Devrimi'nden esinlenen sosyolojik kavramlar, Osmanlı Devleti'nde yaygın bir şekilde kullanılır olmuştur. Bunun yanında kültürel dönüşüm yaşayan Osmanlı toplumunda Batı kaynaklı bu dönüşümün kaynaklarına ulaşmak için yabancı dil hakimiyeti kaçınılmaz görünmekteydi.

### 2.2.1.2. Cumhuriyet Döneminde Yabancı Dil Öğretimi

Cumhuriyet dönemine geçerken Osmanlı İmparatorluğu'nda değişik yapıya sahip iki eğitim sistemi vardı. Birincisi katı eğitim sistemine benzeyen eğitim sistemi, diğeri ise din esasına dayalı medrese sistemidir.

“Cumhuriyetin kurulmasından sonra eğitim açısından 1920'li yıllar toparlanma; 1930'lu yıllar yöntem arama; 1940'lı yıllar hızlı atılım; 1950'li yıllar duraklama; ve 1990'lı yıllar yeniden atılım yapmayı arama yılları olarak adlandırılabilir”<sup>59</sup>. “Arapça ve Farsça dersleri, 1922 ortaokul programında bu dersler görüldüğü halde 1924 programında yoktur. 1924 ve 1927 Lise programlarında ise bu dersler yer almaktadır. Lise programlarından 1929-1930 öğretim yılı başında çıkarılmıştır”<sup>60</sup>. “1924 yılında, ülkede sorunlar yaratan değişik yargıya sahip ikili eğitim sisteminden kurtulmak için Tevhid-i Tedrisat (eğitimi bütünleştirme) yasası kabul edildi”<sup>61</sup>. Böylece köhneleşmiş olan medreseler kaldırılarak çağdaş eğitim sisteminin yurt düzeyinde yaygınlaştırılmasına girişildi. Lâik devlet sistemi, eğitimin lâikleşmesini de zorunlu kılıyordu. Zaten çağdaşlaşma da ancak bu şekilde gerçekleştirilebilirdi.

“1940-1941 ders yılında, Ankara'da Atatürk ve Kız Liseleri ile, İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nde, mevcut Fen ve Edebiyat şubelerinin yanında Klasik Kol açılmış ve bir Batı yabancı dilinden başka, her sınıfta haftada 5'er saat Lâtince

<sup>59</sup> İbrahim Ethem Başaran, **Eğitime Giriş** (Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996), s.131.

<sup>60</sup> Akyüz, a.g.e., s.306.

<sup>61</sup> Başaran, a.g.e., s.148.

okutulmuştur. Klasik kol 1949'da kaldırılmıştır. Fakat bazı büyük liselerde Lâtince'nin seçimlik ders olarak daha sonra da okutulduğu görülüyor<sup>62</sup>.

1937-1938' de genel ortaokul ve liselerin haftalık ders dağıtım çizelgesinde yabancı dil<sup>63</sup> (bkz: Tablo-2).

Tablo-2

Ortaokul			Lise			
			Edebiyat			Fen
1	2	3	1	2	3	3
5	4	4	5	5	5	3

"1981-1982 genel ortaokul ve liselerde haftalık ders dağıtım çizelgesinde yabancı dil dersi"<sup>64</sup> (bkz: Tablo-3).

Tablo-3

Ortaokul			Lise				
			Edebiyat			Fen	
1	2	3	1	2	3	2	3
3	3	3	4	4	5	4	4

Gelişmekte olan Türk Eğitim Sistemi içerisinde yaklaşık iki yüzyıllık bir uygulaması olan yabancı dil öğretiminde sorunlar hiç bitmemiştir.

"Her ne kadar Cumhuriyet dönemi ile birlikte yabancı dil öğretimi, öğretim kurumlarımızın eğitim programlarında yer almışsa da bu konuda yeterince tatmin edici, istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır"<sup>65</sup>. Yabancı dilin bu denli önemli olması, bu konuda belli stratejilerin geliştirilmesini, belli hedeflerin tespitini, bu doğrultuda belli programların oluşturulmasını ve gerekli olan ön koşulların yerine getirilmesini de zorunlu kılmaktadır.

<sup>62</sup> Akyüz, a.g.e., s.305.

<sup>63</sup> Akyüz, a.g.e., s.306.

<sup>64</sup> Akyüz, a.g.e., s.308.

<sup>65</sup> Mehmet Semerci, "Yabancı Dil Öğretiminde Eğitim Politikası ve Yeni Yaklaşım", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniv., 1999), s.3.

Yabancı dil öğretiminde karşılaşılan sorunlar, öğrenciden kaynaklanan sorunlar, en önemlisi ise öğretmen formasyonu ile ilgili sorunlar olarak görülmektedir. Öğretmenler, çağın dil öğretimi konusunda getirdiği her türlü yeniliği izleyebilecek metot ve yöntem bilgileri konusunda kendilerini yetiştirmek sorundadırlar.

Her eğitim-öğretim yılı başında yabancı dil öğretimi konusunda yeni uygulamalar başlatılmaktadır. Amaç öğretimin etkili olmasını sağlamaktır. Yabancı dil öğretiminde, öğretmenlerin öğrenmeyi ne derece etkilediği de araştırılan bir konudur. Bu tezin amacı da öğretmenin yabancı dil öğretimindeki rolünü incelemektir.

### 2.2.1.2.1. Milli Eğitim Şuraları

Milli Eğitim Şuralarının Türk Eğitim tarihinde çok önemli bir yeri vardır.

“Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Kurtuluş Savaşı sırasında yasama ve yürütme yetkisini elinde bulunduran Türkiye Büyük Millet Meclisinde 2 Mayıs 1920 tarihinde 3 nolu kanunla kurulmuştur”<sup>66</sup>.

“22 Haziran 1933 tarih ve 2287 sayılı Maarif Vekaleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun ile Türk Milli Eğitimi'ni geliştirerek niteliğinin yükseltilmesi amacıyla bilimsel bir danışma ve karar organı olan Milli Eğitim Şurası kurulmuştur”<sup>67</sup>.

Milli Eğitim Şuraları, Türk Milli Eğitim Sistemi'ni geliştirmek ve niteliğini yükseltmek amacıyla öğretmenlerin, eğitimcilerin, bilim adamlarının, alan uzmanlarının, Bakanlık mensupları; kamu ve özel kurum, kuruluş, sendika, dernek, vakıf ve diğer Bakanlık temsilcilerinin katılımıyla düzenlenmektedir.

Şuralarda eğitim sorunlarına ilişkin çok önemli kararlar alınmıştır. Bunlardan bir kısmı zaman içerisinde uygulamaya konmuş, bir kısmı ise finansal ve yasal düzenlemeler gerektirdiğinden ertelenmiştir.

<sup>66</sup> Cumhuriyet Döneminde Eğitim, M.E.B., Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, (Ankara: M.E. Basımevi, 1999), s.1.

<sup>67</sup> a.g.e., s.2.

"Türk Eğitim Sistemi alakalı problemlerin tartışıldığı yeni uygulama ve metotların ele alındığı, çeşitli tekliflerin getirildiği Milli Eğitim Şuraları belirli aralıklarla toplanmıştır. Siyasi temsilcilerin her kademedeki öğretmen ve idareciler ile üniversitelerdeki akademisyenlerin katıldığı bu toplantılarda yabancı dil üzerinde de zaman zaman durulmuş"<sup>68</sup>.

Milli Eğitim Şuralarının eğitim politikalarımızın oluşturulmasında önemli görevleri vardır. Gerek araştırma, gerekse uygulama safhasında Şuralarda alınan kararların rolü büyüktür.

### 2.2.1.2.1.1. Milli Eğitim Şuralarında Yabancı Dille İlgili Alınan Kararlar

1939 yılından bugüne kadar 15 defa toplanan Milli Eğitim Şuralarında yabancı dille ilgili alınan kararlar aşağıda verilmiştir:

"I. Milli Eğitim Şurası (17-29 Temmuz 1939); Şuraya getirilen konulardan en önemlisi okul ders kitaplarıyla ilgili olmuş ve tek tip kitap (Devlet kitabı) sistemine gidilmesi teklif ve kabul edilmiştir"<sup>69</sup>.

"VI. Milli Eğitim Şurası (18-23 Mart 1957); Mesleki ve Teknik Öğretim yapan Erkek Teknik Öğretim ve Kız Teknik Öğretim okullarında bu okulların programlarının gözden geçirilerek; yabancı dil, müzik, beden eğitimi derslerine de yer verilmesi ve Ticaret liselerinde yabancı dil ders saatlerinin artırılması karara bağlanmıştır"<sup>70</sup>.

Aşağıda seçmeli ders olarak yabancı dil haftalık ders saati verilmiştir (bkz: Tablo-4).

Tablo-4

Seçmeli Ders	Yıl Olarak Süresi	Haftalık Ders Saati
Yabancı Dil	1-3	2-4

<sup>68</sup> Mehmet Kılıç, "Milli Eğitim Şuralarında Türkçe'nin Eğitimi ve Öğretimi ile İlgili Hususlar", *Milli Eğitim* (Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:128, Temmuz-Aralık 1995), s.49.

<sup>69</sup> *Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)*, M.E.B., Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (Ankara: M.E. Basımevi, 1995), s.18.

<sup>70</sup> a.g.e., s.37.

"Ortaokul haftalık ders dağıtım çizelgesi taslağında ortak derslerden yabancı dilin, sınıflara göre ders saatleri dağılımı."<sup>71</sup> (bkz: Tablo-5).

Tablo-5

VI Sınıf	VII Sınıf	VIII Sınıf	Toplam
3(2+1)	3(2+1)	3(2+1)	9

"Yabancı dil yükseköğretime hazırlayan programlar için zorunlu bir ortak derstir. Okul müdürü, gerekli gördüğü takdirde yabancı dil derslerini A, B, C kararları halinde düzenleyebilir. Bu takdirde öğrenciler yabancı dil bilgilerine göre bu kurlara ayrılır. Mesleğe veya hayata hazırlanmak isteyenler yabancı dil yerine seçmeli dersler veya mesleki dersler alabilirler. Seçmeli dersler arasında bulunan yabancı dil saati takviyeli yabancı dil veya ikinci dil öğrenimine ayrılabilir. Okulu bitirdiği zaman öğrencinin yabancı dil bilgisi seviyesi A, B veya C kuru olarak dosyasına işlenir"<sup>72</sup>.

"Ortaöğretim kurumlarında, yükseköğretime hazırlayan programlar ile hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan programlar için IX., X. ve XI. yılların ortak derslerine ek olarak X. ve XI. yıllarda yükseköğretime yönelik başlıca 4 değişik programın her birimine göre öğrencilerin almak zorunda oldukları özel dersler ve haftalık saatleri şöyledir: Dil ve Edebiyat (Ekonomik ve Sosyal Bilimler, Matematik, Fizik, Tabii Bilimler) alanlarında yüksek öğretime yönelik programlarda özel derslerden Yabancı Dil X ve XI yılda haftada 4 saattir"<sup>73</sup>.

"Bütün liselerde Modern Fen ve Matematik programı uygulayanlar hariç uygulanacak haftalık ders dağıtım çizelgesi taslağında zorunlu yabancı dil saatleri gösterilmiştir"<sup>74</sup> (bkz: Tablo-6).

Tablo-6  
Yabancı Dil

IX. Yıl	X. Yıl		XI. Yıl		Üç Yıllık Toplam	
	Fen	Edebiyat	Fen	Edebiyat	Fen	Edebiyat
4	4	4	4	4	12	12

<sup>71</sup> a.g.e., s.85.

<sup>72</sup> a.g.e., s.88.

<sup>73</sup> a.g.e., s.90.

<sup>74</sup> a.g.e., s.97.

"Haftalık ders dağıtım çizelgesi taslağında seçmeli yabancı dilin sınıflara göre dağılımı şu şekilde gösterilmiştir"<sup>75</sup> (bkz: Tablo-7).

Tablo-7  
Seçmeli Yabancı Dilin Sınıflara Göre Dağılımı

IX. Yıl	X. Yıl		XI. Yıl		Üç Yıllık Toplam	
	Fen	Edebiyat	Fen	Edebiyat	Fen	Edebiyat
2	2	2	1	1	5	5

"Modern Fen ve Matematik Programı Uygulanacak Haftalık ders dağıtım çizelgesi taslağı aşağıda verilmiştir"<sup>76</sup> (bkz: Tablo-8).

Tablo-8  
Yabancı Dil

IX. Yıl	X. Yıl		XI. Yıl		
	Fen	Edebiyat	Mat.	Tabiat.	Ede.
4	4	4	4	4	4

"IX. Milli Eğitim Şurası (1974-1975); Öğretim yılında yeni sistemle ilgili II. Yeni Yabancı Dil Programları genelleştirilecektir. Ortaokullar için geliştirilen yeni yabancı dil programları geliştirilecektir"<sup>77</sup>.

"Yabancı dil öğretimini geliştirmek üzere Avrupa Konseyi ve ilgili ülkelerin katkısı ile proje halinde yürütülmekte olan Yabancı Dil Öğretimini Geliştirme Projesi çerçevesindeki çalışmalar sürdürülecektir. Proje çerçevesinde;

1-Giriş

2-Başlangıç

3-Orta

4-İleri olmak üzere başlıca dört seviyede geliştirilmekte olan

a-Öğrenci kitapları,

b-Görme araçları,

<sup>75</sup> a.g.e., s. 97.

<sup>76</sup> a.g.e., s.98.

<sup>77</sup> a.g.e., s.107.

c-İşitme araçları,

d-Öğretmen kitaplarının denemesi ve denenen malzemenin uygulanması ve dağıtımı sağlanacaktır<sup>78</sup>.

Milli Eğitim Şuralarında yabancı dil eğitim ve öğretimiyle ilgili alınan kararlar şöyledir:

-Yabancı dil eğitiminde, fırsat eşitliğini zedelemeye mevcut sınırla imkanların istekli ve yetenekli öğrencilere götürülmesi için genel ortaokullar ile genel ve mesleki liselerde, 1988-1989 öğretim yılından itibaren Basamaklı Kur Sistemi'ne geçilmesi,

-Bir ölçme ve değerlendirme birimi, bir otantik doküman derleme birimi, ders kitapları ve yardımcı ders malzemesi üretim ünitesi, bir dokümantasyon kitaplığı, bir yabancı dil öğretmenleri ile haberleşme birimi, bir ders programları geliştirme birimi ve bir hizmet içi programları ve eğitimi geliştirme birimini ihtiva edecek; yabancı ülkelerdeki benzeri merkezler, milletlerarası kuruluşlar ve üniversitelerle bilimsel ve mesleki alanlarda iletişim kuracak, yabancılara Türkçe öğretim metotları hazırlanmasında rehberlik edecek; Türk tecrübesini yayacak ve yabancı dil öğretimi ile ilgili yeni metotlar geliştirecek ve uygulayacak; yabancı dil öğretiminde koordinasyonu sağlayacak bir Yabancı Diller Merkezi'nin kurulması,

-Almanca öğretiminde olduğu gibi, İngilizce ve Fransızca öğretimi ile ilgili çalışmalara katılmak üzere, İngiliz ve Fransız Hükümetlerinden uzun süreli bir uzman sağlanması,

-Basamaklı Kur Sistemi'nin uygulamasını yapan okullarla, dili öğretilen ülkelerdeki benzeri okulların kardeş okullar olması sağlanarak hem yabancı dil öğretiminin gelişmesine, hem de memleketimizin yabancılara tanıtılmasına yardımcı olunması,

-Yabancı dil öğretiminde; zorunlu durumlarda, kalabalık sınıflar için özel öğretim tekniklerinin geliştirilmesi,

-Basamaklı Kur Sistemi dışında kalan okulların yabancı dil dersi programlarının yeni gelişmeler doğrultusunda gözden geçirilmesi; ikinci ve takviyeli yabancı dil öğretimi için çerçeve programların hazırlanması,

-Yabancı dil öğretimi için çağdaş öğretim yöntemleri içerisinde kullanılmaları zaman ve maddi kayıplara sebep olduğu kesinleşen laboratuvarlar kurulması yerine, yeterli miktarda portatif kaset, video ve monitörlerin yabancı dil öğretiminin kullanımına sunulması,

-Yabancı dil öğretmeni yetiştiren kurumlarda Türkçe dersleri üzerinde hassasiyetle durulması, özellikle Türkçe'nin yapısının öğretilmesi,

<sup>78</sup> a.g.e., s.108.

-Avrupa Konseyi ve ilgili ülkelerle işbirliği halinde öğretmen yetiştiren öğretmenler için ve yabancı dil öğretiminin çeşitli yönleri üzerinde; uygulamalı seminerler düzenlenmesi,

-Yabancı dil imtihanlarının öğrencilerin başta iletişim güçlerini ölçmeye imkan verecek şekilde yeniden düzenlenmesi,

-Yabancı dil öğretimini teşvik etmek ve geliştirmek maksadıyla; memleketimizle diğer ülkeler ve milletler arası kuruluşlar arasında öğretmen, öğrenci, program, ders aracı vb. konularda milli seviyede veya okullar seviyesinde kısa ve uzun süreli mübadele sistemlerinin geliştirilmesi<sup>79</sup>.

İkinci yabancı dil ile ilgili teklifler arasında televizyonda Türkçe veya yabancı dilde alt yazılı yabancı filmlerin gösterilmesi için gerekli tedbirlerin alınması da yer almaktadır.

"Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10.09.1997 tarih ve 143 sayılı kararı ile İlköğretim Okulu Haftalık Ders çizelgesi 1997-1998 Öğretim Yılından itibaren uygulanmak üzere kabul edilmiştir. Buna göre zorunlu dersler arasında haftada iki saat yabancı dil dersi de yer almaktadır. Ayrıca İlköğretim Okulları kendi olanakları dahilinde haftada üç saatlik seçmeli dersler arasında 2. yabancı dili de önerebileceklerdir"<sup>80</sup>.

"Hizmet içi eğitimin fiziki kapasitesinin artırılması, hizmet içi eğitim enstitülerinin kurulması ve faaliyete geçirilmesi, bütün öğretmenlerin en az üç yılda bir hizmet içi eğitimden geçirilmesi, bunun için gerekli tedbirlerin alınması"<sup>81</sup>.

Milli Eğitim Şuralarında, yabancı dil ders saatlerinin düzenlenmesi çok tartışılan bir konu olmuştur. Nitekim zorunlu yabancı dil ders saatleri genellikle haftada 4 saat olmuştur. Seçmeli yabancı dil ders saatleri ise haftada 2 saat olarak kararlaştırılmıştır. Şuralarda, öğrenci ders kitaplarının geliştirilmesi ve öğretmen kitaplarının geliştirilmesi için çalışmalar yapılması kararlaştırılmıştır. Hizmet içi eğitimin fiziki kapasitesinin artırılması, yeni metotlar geliştirecek ve uygulayacak Yabancı Diller Merkezi'nin kurulması da kararlaştırılmıştır.

<sup>79</sup> a.g.e., s.206-207.

<sup>80</sup> <http://www.Cumhuriyet.edu.tr/akademik/bdun-yabanci/alm.htm>

<sup>81</sup> Milli Eğitim Şuraları (1939-1993), Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, (Ankara: M.E. Basımevi, 1995), s.203.

Türkiye'de yabancı dil öğretimi önemli bir konu sayılmış ve Milli Eğitim Şuralarında bir dizi düzenleme yapılmıştır. Ancak planlı olarak çalışmalar yapılmadığı için çabalar ve harcamalar yeterince verimli olmamıştır.

### 2.2.2. Almanya'da Yabancı Dil Öğretiminin Gelişimi

Almanya'da yabancı dil öğretiminin gelişimi politik ve toplumsal olaylarla doğrudan ilgilidir.

"19.yüzyıl hayatın tüm alanlarını etkileyen şiddetli toplumsal İnkılâpların yüzyılıdır. Avrupa'da yapılan Napolyon devrine ait savaşlar Alman-Rus ittifakı altında sürdürülen bağımsızlık savaşları ve 1848 devrimi, toplumsal alanda güçlü bir etki göstermiştir. 1870'li yılların Alman-Fransız savaşı ve 1870'li yıllarda Büyük Britanya'nın Dünya'nın Fabrikası olması başlıca değişim ve etkileşim sebepleri olmuştur. İngilizce dersleri, 1850'lerde ortaokullar, liseler, yüksekokullar ve üniversitelerde gelişimini tamamlamıştır"<sup>82</sup>.

Avrupa'daki politik ve toplumsal olaylar eğitimcilerin, yabancı dil öğretiminde yeni hedeflerin belirlenmesini etkilemiştir. Eski dil dersleri Yunanca ve Lâtince'nin yerini, yeni dil dersi olan Fransızca almıştır.

"Almanya'nın Fransa ile yakın komşuluğu Napolyon savaşları sonucunda ister istemez bir iş birliği oluşturdu. Fransızca, Fransız mutfağının ve modasının Alman kültürüne etkisi nedeniyle büyük önem taşımaktaydı. Fransızca'ya olan ilgi, Napolyon barbarlığına olan nefret ve Almanların gelişen özgürlük düşüncesiyle değişmiştir"<sup>83</sup>.

Tüm dünyada genişleyen ticaret ve becerikli sömürü politikası sebebiyle ekonomik ve politik yönden büyük bir devlet olarak, gelişen ve güçlenen İngiltere'ye gıptayla bakılıyordu. Almanya'da, İngiliz dilinin öğrenimi artan bir toplumsal ihtiyaç halini almıştı. Dünya dili yerine geçecek olan İngilizce, Fransızca'yı geri plana attı.

<sup>82</sup> Joachim Seifert, "Die Entwicklung des Neusprachlichen Unterrichts im Deutschland des 19 Jahrhunderts Unter Besondere Beachtung des Englischen", **Fremdsprachenausbildung und Linguistische Studien im Raum Zwickau vom 16 bis 19 Jahrhundert** (Zwickau:Ernst Schneller, 1986), s.60.

<sup>83</sup> Seifert, a.g.m., s.61.

"Almanya'da 16.yüzyıldan 19.yüzyıla kadar modern yabancı dil öğretmenlerine dil ustaları denirdi. Öğretmenler ana dillerini öğretiyordu. Kurumsallaşan okul sisteminin gelişmesiyle 18.yüzyılının ikinci yarısında ve 19.yüzyılda Almanlardan yabancı dil öğretmeni olanların sayısı arttı. Almanlar, önce İspanyolca ve İtalyanca daha sonra Fransızca ve İngilizce öğretiyorlardı. Soylu yüksek tabakanın çocukları özel ders alıyordu. Dil ustaları, devlet ve kilise okullarında ders veriyordu. Daha sonra şövalye akademisi ve üniversitelerde yabancı dil dersleri başladı"<sup>84</sup>.

Bu dönemde yabancı dilde amaç iletişim becerisiydi. Ülkenin kültürünü tanımaya çok az önem verilmekteydi.

"1950-1960 yılları arasında ikinci endüstriyel devrim, milyonlarca insan için, dünya çapında değişimi ve iletişimi sağlayan yabancı dil öğrenmenin, bir gereklilik olduğunu hissettirdi. Almanya'da 1964 yılında başbakanın kararıyla, ortaokulda (Hauptschule), 1945' den beri seçmeli yabancı dil olan İngilizce zorunlu oldu. İlköğretim çağında ise İngilizce ve Fransızca dersleri geniş bir alanda denenmeye başlandı"<sup>85</sup>.

İngilizce dersleri ticari, politik talepler sebebiyle okullara girmekte ve gelişen dünya ticaretiyle birlikte zorunlu bir iletişim aracı olmaktadır.

"Lâtince dersi sadece eğitime adanmıştı. Okuma, çeviri ve eleştiri formunda klasiklerle uyumsuzluk oluyordu. Yabancı dil eğitimi rehberlik, zeka alıştırması, karakter oluşumu, tarihsel ve dinsel bilginin deposudur. Öğretim metodu olarak çeviri kullanıyordu"<sup>86</sup>.

"Almanya'da 1945' den sonra aşağıdaki yeni hususlar gerçekleştirildi:

- 1-Genellikle ders dili olarak yeni yabancı dilin kullanılması,
- 2-Canlılık prensibini dikkate alma,
- 3-Dil bilgisinde tümevarım yönteminin kullanılması,
- 4-Konuşulan dilde fonetik (ses bilgisi),
- 5-Ana dilin kontrol amacıyla kullanılması,

<sup>84</sup> Hennig Düwell, "Der Fremdsprachenlerner", **Fremdsprachenunterricht** (Tübingen: Francke Verlag, 1991), s.137.

<sup>85</sup> Helmut Sauer, "Der Fremdsprachenlehrer", **Fremdsprachenunterricht** (Tübingen: Francke Verlag, 1991), s.138.

<sup>86</sup> K. Schröder, **Reallexikon der Englischen Fachdidaktik** (Finkenstaedt/Darmstadt: 1977), s.184.

6-Ders araç-gereçlerinin kullanımı (Plak, bant, radyo, televizyon, dil laboratuvarı). Bu süreç günümüz için de geçerlidir<sup>87</sup>.

Yeni teknolojilerin yabancı dil öğretimine girişi, önemli bir gelişim anıdır.

"Modern teknolojinin (dil laboratuvarı, görsel araçlar) okullarda ve yüksekokullardaki dil öğretimine girmesiyle, yabancı dil öğretmenliği eğitiminde esaslı reformlara olan talepler zamanla azalmıştır. Üreten ve satan endüstriye göre bu teknoloji sayesinde bir yabancı dil zahmetsizce ve etkili bir şekilde öğrenilebilir<sup>88</sup>.

Almanya'da ise yabancı dil öğretmenleri, öğrenci sayısının azlığı nedeniyle ekonomik açıdan sıkıntı çekmekte bu nedenle değişik faaliyetler yürütmektedirler.

"Federal Almanya'daki bugünkü çocuk azlığı, yabancı dil öğretmenlerinin işsizliğine sebep olmuştur. Yabancı dil öğretmenlerinin alternatif çalışma arayışları onları ticarete yöneltmiştir<sup>89</sup>. Böylece öğretmenlerde iyi bir ülke bilgisi ve iletişim becerisi, iş olanakları sağlaması için şart olmuştur.

"Almanya'da ortaöğretim 1. devrede yer alan ve 5.-10. sınıfları kapsayan temel eğitim okuluna, ilkokuldan sonra ortaokul veya liseye gitmeleri uygun görülmeyen ya da çok programlı okula gitmek istemeyen öğrenciler giderler<sup>90</sup>.

Temel eğitim okulları haftalık İngilizce ders saatleri verilmiştir (bkz: Tablo-9).

Tablo-9  
Temel Eğitim Okulu Haftalık İngilizce Ders Saatleri

Ders	İngilizce					
Sınıflar	5	6	7	8	9	10 A/B
Saatler	5	5	4	4	3	3

<sup>87</sup> R.Humbold, "Der Neusprachliche Unterricht in Sachsen", **Fremdsprachenausbildung und Linguistische Studien im Raum Zwickau vom 16 bis 19 Jahrhundert** (Zwickau: Ernst Schneller, 1986), s.64.

<sup>88</sup> Folker Caroli, **Fremdsprachenausbildung und Studienreform** (Bochum: Ruhr Universität, 1984), s.151.

<sup>89</sup> Sauer, **a.g.e.**, s.139.

<sup>90</sup> KM des Landes NRW (1991), s.418, Mustafa Sağlam, **Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri** (Eskişehir: Anadolu Üniv. Eğitim Fak. Yay.,1999), s.24'deki alıntı.

"7. sınıftan itibaren öğrenciler matematik ve İngilizce derslerinde, başarı düzeylerine göre temel kurs ve geliştirme kursu olarak adlandırılan iki farklı gruba ayrılırlar"<sup>91</sup>. Okullarda yabancı dil derslerinde zayıf öğrenciler için yetiştirme dersleri verilmektedir.

"Ortaöğretim 1. devrede ikinci okul türü olan ve ilkokuldan sonra bu okula gitmeleri uygun görülen başarılı öğrencilerin devam ettikleri ortaokul 5.-10. sınıfları kapsar (Realschule). Deneme devresi olan 5. ve 6. sınıflarda öğrencilerin bilgi, yetenek ve becerilerinin bu okula uygun olup olmadığı denenir ve bu yönde gelişmeleri teşvik edilir. 6. sınıfın sonunda öğrenciler sınıf öğretmenler kararı ile okul değiştirebilirler. İkinci yabancı dil Fransızca seçmeli dersler arasındadır"<sup>92</sup>.

Bu ortaokul, orta düzeyde başarılı olan öğrencileri daha nitelikli bir mesleki eğitime hazırlamaktadır (bkz: Tablo-10).

Tablo-10

Ortaokulda Uygulanan Eğitim Programına Göre Haftalık Ders Saati

Ders	İngilizce					
Sınıflar	5	6	7	8	9	10
Saatler	5	5	4	4	4	4

"9.Sınıftan itibaren öğrenciler zorunlu seçmeli olan yabancı dili seçerek bu alanda yoğunlaşarak eğitim görürler"<sup>93</sup>.

"Lise, ortaöğretimin 1. devresinde 5.-10. sınıfları, 2. devresinde de 11.-13. sınıfları kapsar. İlkokuldan sonra bu okula gitmeleri uygun görülen başarılı öğrencilerin devam ettikleri lisede de 5. ve 6. sınıflar deneme devresini oluşturur. Öğrenciler 5. sınıftan 6. sınıfa doğrudan geçerler. 1.yabancı dil 5. sınıftan itibaren, 2. yabancı dil 7. sınıftan itibaren. Genel olarak 1. yabancı dil İngilizce veya Latince'dir. İki dilli eğitim yapılan bazı liselerde 1. yabancı dil Fransızca, Rusça, İspanyolca veya İtalyanca'dır. İkinci yabancı dil olarak öğrenciler Latince, İngilizce veya Fransızca'yı alırlar. 1. yabancı dili İngilizce olan öğrenciler ikinci yabancı dil olarak Latince veya Fransızca'dan birini seçmek zorundalar. Seçmeli ders olarak 3. yabancı dil alabilirler"<sup>94</sup>.

<sup>91</sup> Sağlam, a.g.e., s.23.

<sup>92</sup> Sağlam, a.g.e., s.25.

<sup>93</sup> Sağlam, a.g.e., s.26.

<sup>94</sup> Sağlam, a.g.e., s.29.

Lisede uygulanan eğitim programına göre haftalık ders saati şu şekilde gösterilmiştir (bkz: Tablo-11).

Tablo-11

## Lisede Uygulanan Eğitim Programına Göre Haftalık Ders Saati

Ders	İngilizce					
	Sınıflar	5	6	7	8	9
1.Yabancı Dil (İngilizce)	5	5	4	4	4	4
2.Yabancı Dil (Fran./Lat./İtal.)	-	-	4	4	3	3

"İlkokul 4. sınıfı bitiren öğrencilerin doğrudan alındıkları çok programlı okul, ortaöğretim 1. devrede 5.-10. sınıfları ortaöğretim 2. devrede de lisenin 2. devresine 11.-13. sınıfları kapsar. Çok programlı okulda temel eğitim okulu, ortaokul ve lise de uygulanan aynı program ve aynı öğretim ve sınıf geçme yönetmelikleri geçerlidir. 1. Seçmeli ders İngilizce, 2. Yabancı dil olarak: Fransızca, Latince, İspanyolca, İtalyanca, Türkçe seçilebilir"<sup>95</sup>.

Çok programlı okulda uygulanan eğitim programına göre haftalık ders saati verilmiştir (bkz: Tablo-12).

Tablo-12

## Çok Programlı Okulda Uygulanan Eğitim Programına Göre Haftalık Ders Saati

Ders	İngilizce					
	Sınıflar	5	6	7	8	9
Saatler	5	5	4	4	4	4

Almanya'daki okullarda, yabancı dil derslerinde öğrencilerin gelecekteki gereksinimleri üzerine yoğunlaşarak ders konuları seçilmektedir. Liselerin teknik bölümlerinde teknik raporlar, iktisat bölümünde ise iş

<sup>95</sup> Sağlam, a.g.e., s.30-31.

mektupları yabancı dilde yazdırılmaktadır. Öğrenciler, derslerde müzikal ve oyun etkinlikleriyle yabancı dili kullanmaya teşvik edilmektedir.

### **2.3. Türkiye'deki ve Almanya'daki İlk ve Ortaöğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretiminin Hedefleri ve Amaçları**

#### **2.3.1. Türkiye'deki İlk ve Ortaöğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretiminin Hedefleri ve Amaçları**

Dünyada iletişimin artmış olması, değişik bilgi kaynaklarına ulaşmanın zorunluluğu ve her yıl milyonlarca insanın çeşitli nedenlerle bir başka ülkede bulunmaları bir yabancı dili bilmeyi ve bu yabancı dilin öğretimini önemli hale getirmiştir. Gelişen teknolojik olanakların her gün biraz daha küçülttüğü ve bütünleştirdiği dünyada, ortak iletişim dili olarak kullanılan dillerin iyi bilinmesi büyük önem taşımaktadır.

"Dil öğreniminde hedef belirlenmelidir. Dil gerçek dünyadaki belli hedeflere ulaşmak belli planları gerçekleştirmek için kullanılır. Bu yüzden dil öğrenirken mutlaka bir amaca yönelik çalışılmalıdır"<sup>96</sup>. Yabancı dili öğrenecek kişiyi motive edebilmek için öncelikle dili neden öğrenmesi gerektiği iyi anlatılmalıdır. Dili öğrenmekle elde edeceği kazanımlar açık bir şekilde ortaya konmalıdır ki, dilin öğrenilmesi yolunda istek artsın ve ezberlenip unutulmasın.

Yabancı dil öğrenim hedefleri;

"1-Öğrenci tarafından kavranabilecek,

2-Öğrencinin başarı durumunu gösteren, farklı öğrenme hedefleri seviyesine uygun beceriler kazandırabilecek şekilde sınırlandırılmıştır"<sup>97</sup>.

<sup>96</sup> "Richard ve Rodgers, (1986), s.35." [http://people.a2000.nl/aalan/lisan/yabanci.htm/s.1'deki alıntı.](http://people.a2000.nl/aalan/lisan/yabanci.htm/s.1'deki%20alinti)

<sup>97</sup> **İlköğretim Genel Müdürlüğü, İlköğretim Okulu II Kademe Programı** (Ankara: M.E.B. Yay., 1995), s.234-235.

"Dil öğretiminde önce hedef belirlenmelidir. Bu dili niçin öğreniyorsun? Sorusuna bir cevap veremeyen öğrenciden ne beklenebilir ki?"<sup>98</sup>. Yabancı dili niçin öğrenmesi gerektiğini bilmeyen öğrenci, okulda not kaygısıyla öğrendiği dili, ezberleyip unutmaktan öteye gidemeyecektir.

"Öğrenciler, ortaokul öğrenimi sonunda basit bir konu üzerine tutarlı bir biçimde düşüncelerini anlatabilecek durumda olmalıdırlar. Beklenen tutum: konuşmadır"<sup>99</sup>. Bu, bir şeyi kendi sözleriyle anlatma, özet yapma, resim tasviri şeklinde olabilir.

"Öğrencilerin yabancı dil bilgisi; kişisel gelişimleri, özel yaşamları ve meslekleri için önemlidir. Bu yüzden öğrenciler, gündelik yaşamda kullanılan yabancı dili anlamayı ve bu dilde kendilerini ifade etmeyi öğrenmelidir"<sup>100</sup>. Öğrencilerin günlük hayatta, yabancı dilde iletişimi kurabilmelerini sağlamak hedef olmalıdır.

"En uygun şartlarda öğrenciden beklenen, öğrenmekte olduğu yabancı dilin tamamını öğrenmesi ve o dili akıcı bir şekilde kullanması değil, öğretim programlarının öngördüğü seviyede bir iletişim gücü kazanmasıdır"<sup>101</sup>. Türkiye'de bu düzeye çoğu kez ulaşamamaktadır. Araştırmalara göre bunun nedeni, ekonomik nitelikte olup alt yapı eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Eğitimin, ciddi ekonomik yatırım gerektirdiği bilinmektedir. Mevcut ekonomik kaynaklarla tüm öğrencilere öngörülen hedefler doğrultusunda verimli bir yabancı dil öğretimi verildiği söylenememektedir.

"Yabancı dil öğretimi uzun vadeli, süreklilik taşıyan ve çocuğun beyin gelişiminde etkili olan bir olgudur. Bu doğrultuda dil bilimcilerine göre 5-11 yaş grubu öğrencilerine yabancı dil öğretmek biçimsellik taşımaz. Bu yaş grubu öğrenciler;

<sup>98</sup> <http://people.a2000.nl/aalan/lisan/yabanci.html>, s.1.

<sup>99</sup> **İlköğretim Genel Müdürlüğü, İlköğretim Okulu II Kademe Programı** (Ankara:M.E.B., Yay., 1995), s.234.

<sup>100</sup> Hans Dieter Göldner, Georg Hahn, Werner Schrom, "Lehrplan für die Hauptschule in Bayern", **Bayerisches Staatsministerium für Unterricht, Kultur und Kunst** (Kronach/München: Carl Link/Deutscher Kommunal Verlag, 1999), s.1.

<sup>101</sup> **XII. Milli Eğitim Şurası, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar (18-22 Temmuz 1988)** (İstanbul: M.E. Basımevi, 1989), s.419.

yaşları, fiziksel, ruhsal, psikolojik ve sosyal durumları ele alındığında eğitim-öğretim yapılması en kolay, ancak özel ve bilinçli bir dikkat gerektiren bir gruptur<sup>102</sup>.

Yabancı dil öğrenen öğrencilerinin yaşı ne kadar küçükse, öğretmenlerin o kadar fazla eğitim almış olması gerekmektedir.

İlköğretim 3. sınıf (8-9 yaş) Çerçeve Programı şöyledir:

- "-Kendisini/bir başkasına tanıtmak,
- Hal-hatır sorma/söyleme,
- Teşekkür ve özür cümleleri kurma,
- Gün, zaman sorma/söyleme,
- Mevsimleri sorma/söyleme,
- Giyisilerin adını öğrenme/söyleme,
- Sıfatları öğrenme/söyleme,
- Yakın çevresinde olan nesnelere kalıbıyla söyleme,
- Yapabildiklerini söyleme,
- Hoşlandıklarını / hoşlanmadıklarını söyleme<sup>103</sup>.

İlköğretim Okulu 4. ve 5. Sınıf Almanca Dersi Öğretim Programı Genel

Amaçlar:

- "1-Türkçeden başka dillerin de konuşulduğunun farkına varabilme,
- 2-Yabancı dilde iletişim kurmaya istekli olma,
- 3-Dinlediği bir konuşmayı anlayabilme,
- 4-Duygu, düşünce ve isteklerini sözlü olarak anlatabilme,
- 5-Yazılmış çeşitli türdeki metinleri okuyarak anlayabilme,
- 6-Okuduğu konularla ilgili kısa not alabilme,
- 7-Duygu düşünce ve isteklerini yazı ile anlatabilme,
- 8-Derste dinlediklerini yazabilme (dikte edebilme),
- 9-Yabancı dilde tekerleme ve şarkılar söyleyebilme, oyunlar oynayabilme,
- 10-Farklı kültür ve kültür değerlerini hoşgörü ile karşılayabilme,
- 11-Yabancı dil öğrenmenin yaşam boyu getireceği yararların bilincine varabilme,
- 12-Öğrendiği yabancı dilin Türkçe'den farklı seslere sahip olduğunu kavrayabilme<sup>104</sup>.

Öğrencilerin, yabancı dil öğrenimine ilk kez başlamaları dikkate alınarak yabancı dili kavramaları sağlanmaktadır.

"4. Sınıf Almanca dersinin özel amaçları:

<sup>102</sup> M.E.B. Tebliğler Dergisi. Sayı: 2511, (Nisan 2000), s.453.

<sup>103</sup> a.g.e., s.454.

<sup>104</sup> M.E.B. Tebliğler Dergisi. Sayı: 2492, (Eylül 1998), s.1114.

Bu amaçların gerçekleştirilmesinde öğrencilerin duyduğunu, anlama, konuşma, okuduğunu anlama, yazma becerilerini kazanmalarına çalışılmaktadır.

- 1-Basit günlük konuşmalarda kendisine söyleneni anlayabilme,
- 2-Sınırlı dilbilgisi, sözcük bilgisi ve ses bilgisi içeren konuşmaları anlayabilme,
- 3-Selamlaşma kendini tanıtma,
- 4-İsmi ve hatırını sorma,
- 5-Vedalaşma,
- 6-Eşyalar ve kişiler hakkında konuşma,
- 7-Görebildiğini veya duyabildiğini söyleme,
- 8-Sayıları söyleme, miktar söyleme,
- 9-Soru sorma ve yanıtlama,
- 10-O anda yaptığı işi söyleme,
- 11-Birisini bir şey yapmaya teşvik etme,
- 12-Kendini ve diğerlerini tanıtma,
- 13-Bir şeyi rica etme,
- 14-Yapabileceklerini ve yapamayacaklarını söyleme,
- 15-Onaylama, reddetme,
- 16-Duygularını ifade etme,
- 17-Görevleri hakkında konuşma,
- 18-Her zaman yaptıkları ve düşündükleri şeyler hakkında konuşma,
- 19-Yardım önerme, yardım rica etme,
- 20-Sevdikleri ve sevmedikleri şeyler hakkında konuşma,
- 21-Basit ve önceden tanıdıkları metinleri ses ve vurgulama açısından doğru olarak yüksek sesle okuyabilme,
- 22-Grupla birlikte sesli veya sessiz okuyarak metni genel hatlarıyla anlayabilme,
- 23-Yaşlarına uygun basit, özgün metinleri okuyup anlayabilme,
- 24-Yavaş yavaş hızlanan bir okuma temposu edinebilme,
- 25-Bakarak doğru yazabilme,
- 26-Sözlü olarak ifade edebildiklerini dil bilgisi ve imla açısından doğru yazabilme,
- 27-Dinlediği kısa metinleri yazabilme (dikte edebilme),
- 28-Başlangıcı verilen basit öykülerin devamını yazabilme<sup>105</sup>.

<sup>105</sup> Oya Kerem ve diğerleri, **Hallo Kinder 4.5. Sınıf Öğretmen Kitabı** (Ankara: M.E. Basımevi, 1998), s.5.

5. Sınıf Almanca dersi özel amaçları, 4. Sınıf özel amaçlarına ek olarak şöyledir:

- "1-İzin isteme,
- 2-Oyunları, faaliyetleri anlatma,
- 3-Bilgi alma ve verme,
- 4-Bir yeri sorma ve söyleme,
- 5-Zamanı sorma ve söyleme,
- 6-Hayvanlar hakkında konuşma,
- 7-Fiyatları sorma ve söyleme,
- 8-Yiyecek maddeleri ve giysiler hakkında konuşma,
- 9-Şenlik, ziyafet planlama,
- 10-Öneriler yapma,
- 11-Birisini davet etme,
- 12-Gezi ile ilgili öneri yapma,
- 13-Mevsimler hakkında konuşma,
- 14-Doğa ve çevre hakkında konuşma"<sup>106</sup>.

"İlköğretim 6.7.8. Sınıflar Almanca Öğretim Programı Genel Amaçlar:

öğrencilerin öğrendikleri dil ile;

- 1-Konuşulanları anlama,
- 2-Duygu ve düşüncelerini sözle anlatma,
- 3-Çeşitli türdeki metinleri okuyarak anlama,
- 4-Duygu ve düşüncelerini yazı ile ifade etme, gücü kazandırmaktır.

Dil fonksiyonları, cümle kalıpları ile dil bilgisini dikkate alarak konuşma, dinleyerek anlama, okuyarak anlama ve yazma becerileri hedeflenen özel amaçlardır"<sup>107</sup>.

İlköğretim 6.7.8. Sınıflar Almanca Öğretim Programı Genel Amaçlar:

- "1-Sosyal İlişkiler,
- 2-Konuşma Akışı,
- 3-Bilgi Alışverişi,
- 4-Tavır Alma,
- 5-Duygular/Ruh Hali,
- 6-Birinden bir şeyi yapmasını, konuşmasını istemek,
- 7-Genel kavramlar"<sup>108</sup>.

<sup>106</sup> Kerman ve diğerleri, a.g.e., s.6.

<sup>107</sup> İlköğretim Genel Müdürlüğü, İlköğretim Okulu II Kademe Programı (Ankara: M.E. Basımevi, Yay., 1995), s.231.

<sup>108</sup> Kerman ve diğerleri, a.g.e., s.5.

Okullarda öğrencilerin çoğu, dilini öğrendikleri ülkeye hiçbir zaman gitmeyecek, yabancı dili öncelikle Türkiye'de konuşacak olanlardan oluşmaktadır. Ana dili olarak konuşan insanlarla karşılaşması imkansız gibi görünen, yabancı dille, kitle iletişim araçlarında karşılaşacak olan öğrencilerden, konuşma ve yazma gibi anlatıma yönelik beceri edinmekten çok söyleneni, anlatılanı anlama ve okunanı anlama gibi anlamaya yönelik beceri edinmeleri istenmektedir.

### **2.3.2. Almanya'daki İlk ve Ortaöğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretiminin Hedefleri ve Amaçları**

Toplumların sürekli bir şekilde birbirleriyle zorunlu etkileşimleri kalkınmışlık düzeyi ne olursa olsun bir başka toplum dilini bilmeyi kaçınılmaz hale getirmiştir. Orta Çağ' da dinsel kaynaklara ulaşma amacıyla öğrenilen bir yabancı dil sonraki çağlarda; ticari, politik ve teknolojik nedenlerle mutlaka öğrenilmesi zorunlu olan bir olgu halini aldı.

"Daha sıkı kaynaşan Avrupa'da ve tüm dünya da oluşan ve toplumsal değişmeler, okul alanında önemli bir değişim olan yabancı dili ilkökula getirdi"<sup>109</sup>. Bugün birleşik Avrupa oluşturma gayretleri, Almanya'da yabancı dil öğretimindeki çabalara daha büyük ivme kazandırmıştır. Bu çabalar ekonomik olmaktan ziyade birleşik bir Avrupa kimliği amacına yöneliktir. Birleşik Avrupa oluşturma gayretleri ve bu yolda gerçekleştirilen çalışmalar toplumlar arasındaki uzlaşma ve dayanışmayı artırmaktadır.

"Yabancı dilin ilkökullarda öğretilmesi gereklidir. Yabancı dil öğretim ve eğitim politikası açısından önemli bir faktördür"<sup>110</sup>. Yabancı dili ilkökul müfredatına alma eğilimi Almanya ile sınırlanmış değildir. Avrupa'nın başka ülkelerinde de yabancı dili ilkökul müfredatına alma eğilimi görülüyor. Okulda yabancı dille ilk karşılaşma ülkelere göre farklı yapılmış ve önem

<sup>109</sup> Heidemarie Sarter, *Fremdsprachenarbeit in der Grundschule: Neue Wege, Neue Ziele* (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997), s.159.

<sup>110</sup> Sarter, a.g.e., s.162.

verilmiştir. Ancak hedefler, birçok ülkede hemen hemen birbirine benzer şekildedir. Almanya'da yabancı dil öğretiminin uzak hedefleri şöyledir:

"1-Yabancı dille erken karşılaşmayla öğrencilere, daha fazla yabancı dil öğrenme olanağı verilmelidir.

2-Öğrenciler, interkültürel perspektif içerisinde başka kültürden olanlara karşı daha büyük toleransa sahip olabilmelidir.

3-Öğrencilere, yabancı dille erken karşılaşma ilerideki meslek yaşamlarında bir avantaj göstermelidir"<sup>111</sup>.

Yabancı dille erken karşılaşmayla, öğrencilere daha iyi ve sağlam bilgiler edinme olanağı verilmelidir. Bir yabancı dil eğitim programı, söz konusu dilin öğretiminin yanı sıra, o dilin kültürünü kavrayabilmeyi, o dilde iletişim kurabilmeyi ve bu etkinlikleri diğer dillerle karşılaştırmayı gerektirmektedir.

"Alman Eğitim Bakanlığı'nın 1964'deki konferansında, 5. sınıftan itibaren İngilizce'nin yabancı dil olarak okutulması kararı alınmıştır"<sup>112</sup>.

"Erken yaşta yabancı dil derslerinde, dil bilgisi ve söz dizimine dayalı dersin aksine, öğrencilere yabancı dille ilk doğal iletişim kurmaları sağlanmaktadır"<sup>113</sup>. Görülüyor ki Almanya'da da Türkiye'de olduğu gibi yabancı dil derslerinin temelinde iletişim görüşü vardır. Yabancı dilin günlük hayatta farklı etnik kimliğe sahip bireyler arasında iletişimi sağlaması ve bu iletişimi oldukça küçük yaşta bir bireyin başarmış olması, onun yabancı dile olan ilgisini artıracaktır.

"Yabancı Dil Genel Öğrenme Hedefleri:

-Başka diller için dil duygusu geliştirme,

-Yabancı dil öğrenmeyi öğrenme,

-Öğrenme süreci için kişisel sorumluluk duygusu geliştirme,

-Edinim sürecinin hızlandırılması,

-Başka kültürlerden olan insanlara karşı anlayış geliştirme"<sup>114</sup>.

"Öğrenme hedefleri (içerik süreci) ve sürekli değinilen konu alanları:

<sup>111</sup> Sarter, a.g.e., s.10.

<sup>112</sup> Harald Gutschow, **Englisch Didaktik Methodik Sprache, Landeskunde, Materialien zur Fortbildung des Englischlehrers** (Berlin: Comelsen-Verhagen & Klasing, 1974), s.10.

<sup>113</sup> Gutschow, a.g.e., s.12.

<sup>114</sup> Sarter, a.g.e., s.74.

- Kendini tanıtırma ve selamlaşma,
- Kişisel özellikler,
- Hayvanlar,
- Aile ve ev,
- Kıyafet,
- Mevsimler ve hava,
- Yıl akışı ve bayramlar,
- Okul ve gün akışı (yabancı ülkede de),
- Alışveriş<sup>115</sup>.

"Farklı toplumsal rollere sahip konuşan ve dinleyenlerin resmi, sözlü, yazılı iletişimlerini okullarda önemli bir konu alanıdır"<sup>116</sup>.

Tüm Alman eyaletlerinde genel hedef iletişim yeteneğidir.

"Öğrencilerin, genel başarıları değerlendirilirken, yazılı becerisiyle, konuşma becerisine eşit ağırlık verilmektedir"<sup>117</sup>. Görülüyor ki Almanya'da konuşma becerisine önem verilmektedir ve derslerde, kulak dil alışkanlığı yöntemi de kullanılmaktadır. Ancak sadece konuşmaya ağırlık vermeyi amaçladığı söylenen kulak dil alışkanlığı yöntemi kullanılmamaktadır. Çünkü; bu yöntemle, dil öğrenen kişinin sadece belli kalıplarıyla öğrendiği ve okuduğunu tam olarak anlayamadığı dil bilimciler tarafından kanıtlanmıştır.

"İletişim becerisi, yabancı dil eğitiminde son 10-15 yılda önemli bir rol oynamıştır. Modern yabancı dilleri öğrenenlerin hedefi, yabancı dilde günlük olayları konuşabilmektir"<sup>118</sup>.

Yabancı dilde serbest konuşmalar, sürdürülebilmek en zordur, ancak en fazla eğlence vericisidir. Bir sohbet sürdürmek isteyen, kendini ifade etmek isteyen kişi çok iyi dinleyebilmelidir. Dikkatli dinleme ana dilde bile kolay değildir. Öncelikle konuşmayı başlatabilmek ve sürdürülebilmek gerekir. Bunun için derin bir yabancı dil bilgisine sahip olmak gerekmektedir. Bazen

<sup>115</sup> Sarter, a.g.e., s.87.

<sup>116</sup> Joahim Seifert, **Fremdsprachenausbildung und Studienreform** (Bochum: Ruhr Univ., 1984), s.155.

<sup>117</sup> Karl-Heinz Böttcher, **Points for Talking** (Berlin: Pädagogischer Zeitschriftenverlag, Brandenburgische Universitätsdruckerrei, 1993), s.35.

<sup>118</sup> Jürgen Weigmann, **Unterrichtsmodele für Deutsch als Fremdsprache** (Ismaning: Max Huber Verlag, 1996), s.111.

beden dili çok şey ifade edebilmektedir. Konuşma partnerine dönmek, gözlerine bakmak, ona eğilmek, gülümsemek, ağzını hafif açmak, üst gövdeyi hafif öne bükme, serbest rahatlamış pozisyon almak dikkati gösterir ve karşısındakini konuşmaya sevk eder.

"Almanya'da 5. sınıfta yabancı dil olarak İngilizce dersinde öğrenciler; sözel iletişime dayalı ilköğretim yılında, yabancı dil başlangıç dersinde, konuşmadan zevk almaları. Öğrenciler, kendilerini basit yapıda şimdiki ve gelecek zamanda seçilmiş durumlarda geçmiş zamanda ifade etmeyi öğrenmektedir. Öğrenciler işitsel ve görsel araçlarla, hedef dilin ses ve ritmine alışmaktadır. Dinlemeye, düzgün telaffuza ve tonlamaya önem verilmektedir"<sup>119</sup>.

Öğrenciler, yabancı dildeki günlük bilgileri, yazılı metinlerden çok, görsel yardımlarla anlayabilirler. Derslerde değişik alıştırmalar biçimlerinin kullanımı ise öğrencilerin, yazım biçimlerini ve basit cümle yapılarını ezberlemelerine yardımcı olmaktadır.

Yabancı dil derslerinde öğrencilerin başarılı olabilmesi için öğretmenin, derslerde görsel ve işitsel araçlar kullanarak öğrencilere telaffuz çalışması yaptırmaları gerekir. İlk derslerden itibaren çocuk ve gençlik edebiyatından metinler, şiirler, şarkılar ve dialoglar işlenmelidir.

#### 6. Sınıfta İletişimsel Beceriler:

"-Dikkatli dinlemede, sesleri ayırt etme ve teşhis etme, anlam ayırt edici ses zıtlıklarını ve sesli/sessiz ünsüzleri, son ekleri sınıflandırma, tonlama farklılıklarını duyma, hafif şiveleri tanıma, ifadeleri ve metinleri anlama,

-Dinleme ve okuma metinlerinde anahtar kelimeleri tanıma, olayların gidişatını tahmin etme, tamamlama,

-Düzgün telaffuz çalışmalarında, hata riski olan sesler, tonlamalar, duraklar, ulamalar, doğal konuşma temposu, önemli ses sembollerini tanıma,

-Karmaşık ifadeler kullanma (kişileri tanıştırma, resim dizilerini anlatma),

-Yönlendirmeli konuşmalar, kendi kendine planlanan, günlük yaşamdan konuşma,

-Röportaj yapma,

-Metinleri dramatize etme (skeç, okuma parçalarını oyunlaştırma),

<sup>119</sup> Hans Dieter Göldner, "Lehrplan für die Hauptschule in Bayern Jahrgangsstufe 5/6, 7/10", *Texte/Kommentare/Handreichungen* (Kronach/München: Carl Link Deutscher Kommunal Verlag, 1999), s.1.

-Basit bağlantıları ve hadiseleri anlatma (günlük yaşam, hafta sonu yaşantıları),

-Belirli seslere ve önemli yazım kurallarına dikkat etme (sessiz harf tekrarları),

-Kısa cümleleri ezbere doğru yazma,

-Okuyup yazdırma (yeni bağlantılarda tekrar ele alma ve ifadeleri resimleme),

-Serbest olarak yazmayı geliştirme (resimlere basit cümleler, kendi yaşantılarını, özel duyurular, davet, kart yazma)<sup>120</sup>.

#### 7. Sınıfta İletişimsel Beceriler:

"Öğrenciler, basit dinleme ve okuma metinlerinden bilgi almayı öğrenmekte ve kendilerini bağımsız olarak ifade etmektedir. İlk derslerden itibaren basit mektuplar yazılmaktadır"<sup>121</sup>. Bu şekilde öğrencilerin, kelimeleri ve dilbilgisi yapılarını metne bağlı olarak değişik durumlarda kullanabilmeleriyle kendilerine olan güvenleri artmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin, başarıyı yakalamalarıyla yabancı dili öğrenme istekleri daha da artmaktadır. Öğrenciler, dinleme ve okuma metinleri sayesinde öğrendikleri yabancı dille ana dillerinin karşılaştırmasını yaparak, iki dil sistemi arasında benzerlik ve farklılıklar olduğu bilincine varmaktadır.

"Bavyera eyaletinde 8. ve 9. sınıflarda İngilizce seçmelidir. Seçmeli ders İngilizce, her ortaokulda teklif edilmektedir. Ancak 4. ders yılından itibaren bu bölümün seçimi tamamen öğrenci ve velilere bırakılmıştır"<sup>122</sup>. Yabancı dille öğrencilerde dil bilinci ve dil duygusu geliştirilmektedir. Ortaokul öğrencilerine yapılan araştırmalarda; yabancı dil bilgileriyle, yabancılara karşı tolerans arasında doğrudan doğruya bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir.

"5 yıl boyunca İngilizce dersi alan öğrenciler, henüz yeni başlayanlara göre daha toleranslılar. Öğrencilerin, İngilizce derslerindeki başarısızlıkları ve yabancı halk hakkında eksik bilgileri, yabancılara karşı duygusal mesafeyi belirginleştirir. Ayrıca yabancı dille uğraşan öğrencilerde; mantıklı düşünme, hayal gücü, hafıza alıştırmaları ve ana dilini daha bilinçli kullandıkları sabit olmuştur"<sup>123</sup>.

<sup>120</sup> Göldner, a.g.m., s.2.

<sup>121</sup> Göldner, a.g.m., s.219.

<sup>122</sup> Hans Bebermeier, "Beiträge zur Schulpädagogik und Didaktik", **Englisch in der Hauptschule** (Frankfurt am Main: Fischer Verlag, 1984), s.53.

<sup>123</sup> Göldner, a.g.m., s.221.-222.

### 8. Sınıfta İletişimsel Beceriler:

"Öğrenciler, edebi metinlerle uğraşmaktadır. Bu sınıfta, konuşulan yazılı metinleri anlama ve gerçekleştirme önem kazanmaktadır. Tek dille sürdürülen dersten dolayı öğrenciler, konuşma kalıplarını doğru ve uygun biçimde öğreniyorlar"<sup>124</sup>.

Öğrenme ve telaffuz problemi oluşturan sesler üzerinde önemle durulmaktadır. Öğrenciler, kelime dağarcığını sistematik olarak kurup, bilgilerini dilbilgisi kalıplarıyla geliştirebilirler. Bu sınıftaki öğrencilerin, özet çıkarması, şimdiye kadar öğrendikleri dilsel formları düzenlemeye yardım etmektedir. Öğrenciler, kelime bilgisine sahip olduktan sonra, dil bilgisini de öğrenerek dili tüm yapısı ile kavramaya çalışmaktadır.

### 9. Sınıf İletişimsel Beceriler:

"Öğrenciler, kendilerini öncelikle iş ve meslek dünyasındaki taleplere ve öğrenci değişiminde karşı karşıya kalabilecekleri durumlara hazırlıyorlar. Bunun için konuşmayı sürdürecektir önemli kuralları tanıyorlar. Öğrenciler, tanıştıkları konuşmalarını ve telefon konuşmalarını dramatize ederek, becerilerini sınıfın dışında kullanabilmeyi öğreniyorlar"<sup>125</sup>.

Öğrenciler, konuşma becerilerini meslek alanı ve iş dünyasında geliştiriyorlar. İngiliz ve Amerikan dillerinin kullanımın farklarını, resmi ve resmi olmayan ifade şekillerini tanıyorlar. Böylece öğrenciler, öz güven sahibi oluyorlar ve dillerin ifade tarzlarındaki farklılığı öğreniyorlar. Ayrıca çeviri alıştırmalarıyla İngilizce'nin özelliklerini ve dile mahsus deyimlerini öğreniyorlar.

### 10. Sınıf İletişimsel Beceriler:

"Öğrenciler, okul dönemi sonunda İngilizce'yi meslek ve özel yaşamlarında rahatça kullanabilmeli ve ihtiyaca göre bilgilerini geliştirebilmelidir"<sup>126</sup>.

Yabancı dil öğrenmede istek ve kararlılığın öğrenciyi başarıya götürdüğü bir gerçektir.

"Öğrencilerin, ders süresince bilgi, yetenek ve beceriler edinmiş olmaları gerekmektedir. Öğrenme hedefleri öğrencinin hareket ve davranış

<sup>124</sup> Göldner, a.g.m., s.222.

<sup>125</sup> Göldner, a.g.m., s.224.

<sup>126</sup> Göldner, a.g.m., s.226.

biçimleri olarak tarif edilmelidir"<sup>127</sup>. Öğrenciler, öğrenme hedeflerine ulaştıklarında bunu açık olarak ispatlamalıdır.

Derslerde, eğitim teknolojilerinden yararlanıldığında, hedeflere varmayı kolaylaştırdığı bilinmektedir .

"Bilindiği gibi öğrenme hedefinin bilinen dört bölümü; iletişim becerisi, dinleme becerisi, konuşma ve yazma becerisi şeklinde ayırt edilmektedir. Genellikle bu becerileri bu sırayla öğretmek istenilmektedir ve sözlü dil alıştırmalarının önemi vurgulanmaktadır. Kimi kez bu dört beceriye beşinci olarak çeviri becerisi de eklenmektedir"<sup>128</sup>.

Almanya'da, yabancı dil öğretim hedefi iletişim becerisi olarak gösterilmiştir. Yabancı dili dört konuşma becerisi; anlama ve konuşma, okuma ve yazma genel hedeftir.

Pelz'e göre yabancı dil öğrenme hedefine ulaşma ölçütü:

- "-Konuşma eylemini tespit edip söyleyebilme,
- Konuşma başlatabilme,
- Düşüncesini, karşı tarafa ikna edici olarak kanıtlayabilmedir"<sup>129</sup>.

Konuşma, dinleme, yazma, okuduğunu anlama becerilerinin hepsi günümüzde iletişim becerisi olarak anlaşılmaktadır. Yabancı dil öğrenmek isteyen birisinin, mükemmel bir sözcük dağarcığına, söz dizimi yapısına, uygun bir telaffuza ve dil bilgisine sahip olması gerekir.

Almanya'daki okullarda, yabancı dil öğretimi, öğrencilerin farklı kültürleri tanıma ve bu kültürün insanlarına anlayışlı olmalarını sağlaması açısından önemli görülmektedir. Öğretmen ders kitabı seçiminde öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını gözetmelidir. Çünkü; ders kitapları fark gözetmeksizin belirli bir dönemin tüm öğrencileri için merkezi tasarlanmış kitap olarak hazırlanmıştır. Yani bireysel farklılıklar gözetilmemiştir. Belirli bir öğrenme yılı

<sup>127</sup> Annelie Knapp Potthoff , Karlfried Knapp, "Fremdsprachenlernen und Lehren", **Eine Einführung in die Didaktik der Fremdsprachen vom Standpunkt der Zweitsprachen vom Standpunkt der Zweitsprachenerwerbsforschung** (Berlin: Verlag Kohlhammer, 1982), s.155.

<sup>128</sup> Knapp-Potthoff, Knapp Karlfried, a.g.e., s.159.

<sup>129</sup> Manfred Pelz, **Pragmatik und Lernzielbestimmung im Fremdsprachenunterricht** (Heidelberg: Quelle Meyer, 1977), s.179.

için belirlenen öğrenme hedeflerine, ders kitabı dışında sunulan metin ve materyallerle de ulaşılabilir.

#### 2.4. Yabancı Dil Öğretiminde Hizmet İçi Eğitimin Yeri ve Önemi

Çağımızda bilim, teknik ve ekonomi alanlarında meydana gelen hızlı gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanında da hızlı gelişmelere neden olmuştur.

Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler sonucu birçok kurum ve özel kuruluş, personelini geliştirmek ve daha verimli çalışmalarını sağlamak için hizmet içi eğitim kurs ve seminerleri düzenlemektedir. Büyük kurum ve özel kuruluşlar bu programları kendi bünyelerinde oluşturdukları eğitim merkezlerinde yürütürlerken, çeşitli nedenlerle kendi eğitim birimine sahip olmayan kuruluşlar hizmet içi eğitim için kurumlar arası eğitim merkezlerinden, üniversitelerden ve hizmet içi eğitim programı düzenlemek amacıyla kurulmuş olan kurumlardan yararlanmaktadır.

Yaşam boyu eğitimin bir gereği olarak hizmet içi eğitim, çalışanlara mesleklerinde daha başarılı, üretici ve mutlu olmalarının sağlayacak bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmayı amaçlamaktadır. Öğretmenlerin mesleki gelişimleri, yani hizmet içi eğitimleri büyük bir öncelik taşımaktadır. Şüphesiz hizmet içi eğitim her meslek için gereklidir. Ancak öğretmenler için hizmet içi eğitimin ayrı bir önemi ve yeri vardır.

Özellikle eğitim ve öğretim hizmeti yürütenler sadece hizmet öncesi eğitim ve öğretimde aldıklarıyla yetinemezler. Öğretim süresince aldığı bilgilerin değiştiğini, öğretim metotlarının modernleştiğini, birçok eğitim aracının devreye girdiğini gören Milli Eğitim Bakanlığı'nda her kademedeki personelin hizmet içi eğitimle kendilerini yenilemeleri, gelişmelere ayak uydurmaları kaçınılmazdır.

Mevcut bilgi birikiminin katlanarak arttığı günümüzde, bireylerin bilgi ve teknolojilerdeki gelişmelere bağlı olarak toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik yapısında meydana gelen değişme ve gelişmelere uyum sağlayabilmeleri, yaşam boyu eğitim görmeleriyle mümkündür.

"Yaşam boyu eğitimin bir gereği olarak hizmet içi eğitim, çalışanlara mesleklerinde daha başarılı, üretici ve mutlu olmasını sağlayacak bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmayı amaçlamaktadır"<sup>130</sup>.

"Avrupa Konseyi'nin toplantılarında, öğretmenin hizmet içinde yetiştirilmesi, tüm ülkelerce bir ilke olarak benimsenmiştir. Bu ilkeye göre öğretmenin sürekli hizmet içi eğitim süreci içinde olması gerekmektedir. Hizmet içi eğitimin şu amaçları gerçekleştirmesi üye ülkelere tavsiye edilmiştir:

1-Hizmet içi eğitim, öğretmenin kendi dalında yenileşmesini sağlamalıdır (Fen, müzik, dil, matematik gibi).

2-Hizmet içi eğitim, öğretmenin bir alanda uzmanlaşmasını sağlayabilmelidir. (Yönetim, rehberlik, değerlendirme gibi).

3-Hizmet içi eğitim öğretmeni, öğretmenlik yaptığı öğrencilerinin gelişim psikolojisinde derinleştirmelidir (İlk çocukluk, son çocukluk, erinlik, ergenlik çağı psikolojisi gibi).

4-Hizmet içi eğitim, eğitimdeki yenilikleri tanıtabilmelidir (Öğretim yöntemleri, eğitim psikolojisi gibi)<sup>131</sup>.

Genel olarak hizmet içi eğitimle öğretmenin, hem branşı olan dalda yenilikleri öğrenmesi sağlanmalı, diğer yandan bu bilgilerini yeni gelişmelerle biçimlenmiş şekliyle öğrencilerine en iyi şekilde aktarması sağlanmak istenmelidir.

"Hizmet içi eğitimin sürekli olmasını gerektiren nedenleri çok çeşitlendirmek ve sıralamak olanaklıdır. Ancak özetlenirse aşağıdaki iki başlık altında toplanabilir.

1-Bilimsel çalışma hayatı için gereksinme duyacağı tüm bilgi beceri ve alışkanlıkları o konuda ve çağda kalamaz.

2-Değişme ile gelişmeler hızlı olmaktadır. Bireyin önceki eğitimi bu gelişmelere uyum sağlayamaz, gerekleri yerine getiremez"<sup>132</sup>.

Eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme sorunlarından biri de hizmet içi eğitimleridir. Öğretmen yetiştiren fakültelerin, program ve olanaklar yönünden

<sup>130</sup> Halil İbrahim Yalın, "Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi", **Milli Eğitim** (Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:150, Nisan-Mayıs-Haziran 2001), s.62-63.

<sup>131</sup> İbrahim Ethem Başaran, **Temel Eğitim ve Yönetimi** (Ankara: Ankara Üniv. Eğitim. Fak. Yay., 1982), s.187.

<sup>132</sup> Bertrand Schwartz, **A Frospective View of Permarent Education** (Strasbourg: 1970), s.55., Haydar Taymaz, **Hizmetiçi Eğitim** (Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Fak. Yay., 1981), s.21'deki alıntı.

çok büyük farklılıklar içermesi nedeniyle, öğretmenlerin belli bir seviyeye getirilmesi için hizmet içi eğitim programlarına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

#### 2.4.1. Türkiye'de Hizmet İçi Eğitim

Çağdaş eğitimin en önemli unsurları öğretmendir. Hizmet öncesinde iyi yetişmiş ve hizmet içinde sürekli kendisini geliştirerek yeni bilgilerle donatabilen, düşünen, araştıran, yeni teknolojileri kullanabilen, iş birliği yapabilen, ekiple çalışabilen yaratıcı öğretmen tiplerine ihtiyaç vardır. Belirtilen nitelikteki öğretmenlerin sağlanması için öncelikle hizmet içi eğitime gerekli önem verilmelidir.

"Günümüzde Eğitim Sistemi'nin en önemli öğelerinden biri de personelin hizmet içinde eğitilmesidir. Hizmet öncesi alınan eğitimin kişinin meslek hayatı boyunca yeterli olmadığı, hatta ilk birkaç yıl sonra eskidiği bilgi çağının önemli gerçeklerinden biridir"<sup>133</sup>.

"Devlet, hizmet içi eğitimin değerini 1960'lardan; özel kesim ise 1980'lerden sonra anlamaya başlamıştır"<sup>134</sup>. Hem kamu hem de özel kesimin hizmet içi eğitim etkinlikleri giderek artmaktadır.

"Hizmet içi Eğitimin gerekliliği ve önemi, 657 sayılı devlet Memurları Kanunu'nun 214, 215, 216, 218. maddeleri ile 1739 sayılı Temel Eğitim Kanunu'nun 45, 48 ve 49. maddeleri ile vurgulanmıştır. Söz konusu kanunların amir hükümleri gereğince Milli Eğitim Bakanlığı personelinin;

- 1-İşte verimliliğini artırmak,
- 2-Bilgi ve görgülerini tazelemek,
- 3-Yeni durumlara intibaklarını sağlamak,
- 4-Personeli üst görevlere hazırlamak, gibi önemli görevler Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı'na verilmiştir"<sup>135</sup>.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ise öğretmenlerin hizmet içi eğitimi için şu hükümler vardır:

<sup>133</sup> Halil İbrahim Yalın, Lovell Hedges, Servet Özdemir, **Her Yönüyle Öğretmen Olabilme** (Ankara: M.E. Basımevi, 1996), s.5.

<sup>134</sup> İbrahim Ethem Başaran, **Eğitime Giriş** (Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996), s.139.

<sup>135</sup> Ahmet Ergun Bedük, "Hizmet İçi Eğitimin Günümüzdeki Yeri", **Milli Eğitim** (Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:117, Eylül 1992), s.55.

"Öğretmenlerin daha üst öğrenim görmelerini sağlamak üzere yaz ve akşam okulları açılır, hizmet içinde yetiştirilmeleri maksadıyla kurslar ve seminerler düzenlenir. Yaz ve akşam okulları öğretmen yetiştiren kurumlarca açılır; bunlara devam ederek yeterli krediyi dolduran öğretmenlere o kurumun belge veya diploması verilir"<sup>136</sup>.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan kurs ve seminerlere devam edenlerden başarı sağlayanlara belge verilir. Bu belgelerin atama, yükselme ve nakillerinde ne ölçüde ve nasıl değerlendirileceği yönetmelikle düzenlenir.

Öğretmenlerin iyi yetişmiş olmaları önemlidir. Özellikle yabancı dil ve yöntem bilgileri zamanla yetersiz kalmaktadır. Yabancı dil öğretmeni, hizmet içi eğitimle dil becerisini takviye edip, bunu yeni sosyo kültürel gerçeklere uygun hale getirecektir. Ayrıca ders faaliyetleri için önemli sayılan yeni içerikleri de öğrenecektir.

Türkiye'de hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim açısından birtakım eksiklikler vardır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

"1-Hizmet öncesi eğitim sırasında pedagojik uygulamalara ayrılan süre yeterli değildir. Ayrıca yabancı dil öğretiminde ölçme, değerlendirme konusunda da tatminkâr bir eğitim verilememektedir.

2-Bakanlıkça düzenlenen hizmet içi eğitim kurslarında her dil için mevcut öğretmen sayıları dikkate alındığında, yapılan hizmetin ihtiyaca cevap verdiği söylenemez.

3-Genel olarak, yabancı dil öğretmenleri, öğretmekte oldukları, dili kullanma imkanına sahip olmadıklarından, yabancı dil derslerinde, gerekli dil hakimiyetini gösterememektedirler"<sup>137</sup>.

Yabancı dil öğretmenlerinin; okul dışında yabancı dil kullanma olanaklarının bulunmaması, toplum içinde öğretmenlik mesleğinin saygınlığının giderek azalması, başarının ödüllendirilmeyişi, ücretlerin yetersizliği, kendilerini yenileme olanaklarının olmaması gibi nedenlerle pek çok öğretmen bezginlik içinde bulunmaktadır.

"Öğretmenler aynen Türkiye'de olduğu gibi dünyanın pek çok yerinde öğretmenlik mesleğinin yanı sıra, geçimlerini sağlamak için ek iş yapmak zorunda kalmaktadır ve bu öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri, okumaları, yetişmeleri

<sup>136</sup> Başaran, a.g.e., s.183-185.

<sup>137</sup> XII. Milli Eğitim Şurası, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar (18-22 Temmuz 1988) (İstanbul: M.E. Basımevi, 1989), s.420.

olanağının tümüyle ortadan kalkması sonucunu doğurmaktadır. İkinci bir işte çalışmak veya mesleği terk etmek, yalnız Türkiye’de değil dünyanın tüm ülkelerinde görülen bir durum olarak karşımıza çıkıyor”<sup>138</sup>.

Bu durumla karşı karşıya bulunan öğretmeni kendi kaderine terk ederek gelişmelere ayak uyduramama çaresizliğine düşürmemek için öncelikli çalışma; hizmet içi eğitim yoluyla öğretmenlere yeni bilgiler aktarmak aynı zamanda oluşturulacak yeni bir heyecanla motivasyon sağlamak olmalıdır.

“Öğretmenlik mesleğinin ülke kalkınmasındaki rolü günümüzde bütün toplumlar tarafından bilinmekte ve bununla ilgili olarak çeşitli düzenlemeler yapılmaktadır. Bu mesleğin gereğince yürütülmesi ve okullardaki eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için mesleki gelişimin bir zorunluluk olduğunu göstermektedir. Çünkü; eğer öğretmen meslekte öğreniyorsa, o öğretmenin kalitesi de yüksek olur”<sup>139</sup>.

Eğitimin niteliğinin yükseltilmesinde insanların ve toplumun geliştirilmesinde öğretmenin rolü büyüktür. Günümüzde bilim ve teknolojiye hızlı değişme ve gelişmeler toplumun yapısını da değiştirmektedir. Bunlara paralel olarak, eğitimin amaçlarında, yöntemlerinde ve öğretmenin geleneksel rollerinde de değişimler olmaktadır. Öğretmenlik standartlarının yükseltilmesi gerekir.

“Öğretmenin verdiği eğitimin kaliteli olabilmesi için de öğretmenin bizzat kendisinin iyi yetiştirilmiş olması gerekir. Öğretmenin iyi olması ise onun hem hizmet öncesinde iyi yetişmesi hem de hizmet içinde kendisini gerçekleştirecek olanaklardan yararlanmasını sağlamakla olasıdır. Bunun için de öğretmenlere her yönde destek olunmalıdır ki, öğretmen kendisini hem kişisel olarak hem de mesleki açıdan geliştirebilsin”<sup>140</sup>.

Toplumların sürekli bir yenilenme halinde olduğunu düşünürsek öğretmenin sadece üniversitede edinmiş olduğu bilgilerle mesleğini iyi bir şekilde yerine getirmesi beklenemez. Sürekli bir şekilde yenilenerek

<sup>138</sup> Alpaslan Işıklı, “Eğitimde Küreselleşme”, **Devrimci Cumhuriyetin Eğitim Politikaları** (Ankara: Ankara Üniv., Siyasal Bilgiler Fak. Yay., 1998), s.23.

<sup>139</sup> Süleyman Sadi Seferoğlu, “Hizmet İçi Mesleki Gelişim ve Uzaktan Eğitim Teknolojilerinin Kullanılması”, **Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu**, Sayı:1, (1999), s.103-111.

<sup>140</sup> Süleyman Sadi Seferoğlu, “Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Mesleki Gelişmeleriyle İlgili Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri”, **Milli Eğitim** (Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:150, Nisan-Mayıs-Haziran 2001), s.18.

toplumsal gelişmelere ayak uydurabilmesi ancak görevdeyken alacağı hizmet içi eğitimle mümkün olabilir.

“Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen istihdamında üstlendiği rol, hizmet öncesi eğitimle öğretmenliğin gerektirdiği niteliklere sahip elemanların yerleştirilip, hizmete başlatılması ile sınırlı değildir ve olmamalıdır. Çağdaş eğitim anlayışı bu sektörün temel unsuru olan öğretmenin hem kendi kapasitesini artırması ve geliştirmesine hem de yenilikleri kendi alan, amaç ve ihtiyaçlarına göre uyarılma yeteneğinin olmasına büyük önem vermektedir. Ancak geleneksel öğretmen yetiştirme sistemimizde yetiştirme; hep kuramsal boyutuyla sınırlı tutulmuş, uygulama boyutuyla bütünleştirilmemiştir”<sup>141</sup>.

Özyürek'e göre: “Bir ülkenin kalkınması için gerekli insan gücü yetiştirmekten sorumlu olan öğretmenin yaşam boyu bir öğrenme süreci içinde olması gerekmektedir”<sup>142</sup>.

“Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmenlerin hizmet içi eğitimini, Gazi Eğitim Enstitüsü'ne bağlı olarak açılan Pedagoji Şubesi ve 1937-1940'lı yıllarda Gezici Başöğretmenler üstlenmiştir”<sup>143</sup>.

“Hizmet içi eğitim ancak, 1960'ların başında, yani öğretmen eğitimi okulları ve Hizmet içi Eğitim Birimi kurulduğu sırada, Türk Eğitim Sistemi içerisinde önem kazanmıştır. Eğitim seviyeleri üniversite altında olan ilkokul öğretmenlerinin eğitim formasyonunun genişletilmesinde ve kendilerini ilkokul eğitiminde yapılan reformları yürütebilmek için yeterince yetenekli seviyeye getirilmesinde o yıllarda, bu birimlerin çabaları en büyük rolü oynuyordu”<sup>144</sup>.

“Hizmet içi Eğitim Daire Başkanlığı daha etkili, verimli, geniş katılımlı ve hızlı bir hizmet için;

- 1-Ankara Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü ve Eğitim Kaynakları Merkezi,
- 2-İzmir Bornova Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü ve Eğitim Kaynakları Merkezi,
- 3-İçel Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü ve Eğitim Kaynakları Merkezi,
- 4-Aksaray Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü ve Eğitim Kaynakları Merkezi,

<sup>141</sup> Cevat Alkan, Fatma Hacıoğlu, **Öğretmenlik Uygulamaları** (Ankara: Alkım Yay., 1997), s.14.

<sup>142</sup> Leyla Özyürek, **Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programlarının Etkinliği** (Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Fak. Yay, 1981), s.9.

<sup>143</sup> Hüseyin Hüsnü Tekışık, “Hizmetiçi Eğitim”, **Çağdaş Eğitim** (Ankara: Sayı:249, Aralık 1998), s.1-5.

<sup>144</sup> Galip Karagözoğlu ve diğerleri, **Türkiye’de Öğretmen Eğitim Politikaları ve Modelleri**, (Ankara: M.E. Basımevi, 1988), s.216.

5-Hatay Belen Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü faaliyettedir."<sup>145</sup>.

Hizmet içi eğitimle ilgili teklifler şöyledir:

"1-Dil öğretiminde verimliliği artırmak amacıyla Türkiye bölgelere ayrılmalı ve bu bölgelerde yabancı diller merkezinin şubeleri açılmalıdır. Böylece tecrübeli, yurt dışında öğrenim görmüş, metodoloji alanında yetişmiş öğretmenlerden bazılarını bu merkezlerde görevlendirmek suretiyle, her ders yılı başında bölgesel toplantılar yaparak yıllık planlar hazırlamak, örnek dersler vermek ek materyal geliştirmek, yenilikleri kolayca aktarmak ve hizmet içi eğitimine yeni ve daha dinamik bir boyut kazandırmak imkan dahiline girecektir.

2-Bir yabancı dil hizmet içi eğitim okulu açılmalıdır.

3-Avrupa konseyi ve ilgili ülkelerle işbirliği halinde öğretmen yetiştiren öğretmenler için ve yabancı dil öğretiminin çeşitli yönleri üzerinde uygulamalı seminerler (Atelier/Workshops) düzenlenmelidir"<sup>146</sup>.

Öğretmenler, hizmet içi eğitim uygulamalarını etkin bulmadıkları, getirdikleri önerilerin ise ancak bakanlık ve üniversitenin iş birliği içinde uygulamaya konabileceğini söylemektedirler.

"Aslında, hizmet içi eğitimi etkinlikle uygulayan ülkelere bakıldığında bu ülkelerde öğretmenlerin eğitimden sorumlu olan temel kuruluşların diğer öğretmen eğitimi ile ilgili kuruluşlarla sıkı bir iş birliği yanında iş bölümüne de gittikleri anlaşılmaktadır. Bu ülkelerde özellikle araştırma ve eğitim gibi iki temel fonksiyonu yerine getiren üniversitelerin, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde temel rolü oynadıkları görülmektedir"<sup>147</sup>.

Türkiye'de hizmet içi eğitim programlarının etkinliğini artırmak için öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin iş birliği yapmaları gerekmektedir.

Öğretmenlerin, hizmet öncesi eğitim yetersizliği, değişme ve gelişmelere uyum zorunluluğu, bilim ve teknolojideki gelişmeler yeni bilgi ve araçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Buna göre öğretmenler, gelişmelerden haberdar edilerek, kendilerini yenilemeleri sağlanmalıdır.

<sup>145</sup> Necati Bağcı, Selma Şimşek, "Milli Eğitim Personeline Yönelik Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış", *Milli Eğitim* (Ankara: M.E.Basımevi, Sayı:146, 2000), s.11.

<sup>146</sup> XII. Milli Eğitim Şurası, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar (18-22 Temmuz 1988) (İstanbul: M.E. Basımevi, 1989), s.206-207.

<sup>147</sup> Özyürek, a.g.e., s.149.

Sunay'a göre: "Türkiye'de, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenler için organize edilen hizmetiçi eğitim faaliyetleri, tam anlamıyla verimli olarak gerçekleştirilememektedir. Çünkü;

1-Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatlarında hizmet içi eğitimle ilgili uzman ve yönetici kadroları yeterli değildir.

2-Eğitim faaliyetlerinin yaz aylarında yoğunlaşması, mevcut personelden uzun süre yararlanma imkanını engellemektedir.

3-Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yapıldığı eğitim merkezlerinin yeterli sayı ve nitelikte olmayışı, bu kurumların bina personel araç-gereç, dersane, sosyal tesis, laboratuvar, spor salonu v.b. yönlerden yetersiz olması eğitimin istenilen nitelikte yapılmasını engellemektedir.

4-Harcırah ve ders ücretlerinin de günün şartlarına uygun olmayışı, hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılan personelin istek ve motivasyonunu engellemektedir"<sup>148</sup>.

Hizmet içi eğitim programlarının etkili olabilmesi için hizmet içi programlarının süresi, programın amacı ve öğretilecek içeriğin özelliğine göre ayarlanması gerekmektedir.

"Gereğinden uzun ya da kısa programların etkili olması beklenemez. Hizmet içi programların etkililiğinde program süresi kadar önemli bir diğer faktör, tasarlanan sürenin verimli kullanılmasıdır"<sup>149</sup>.

Yalın'ın, hizmet içi eğitim programlarının değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada öğretmenler: "İki aylık yabancı dil alan kursuna katılanlardan bazıları bu sürenin en az üç ay, bazıları ise en az altı ay olması gerektiğini belirtmişlerdir. Aslında, program sürelerinin belirlenmesinde en geçerli yol, bu süreleri program amaç ve öğretilecek konu alan içeriğinin analizine dayalı olarak belirlemektir"<sup>150</sup>.

Hizmet içi eğitim programlarının etkililiğinde önemli unsurlardan biri de, programı yürütmekle görevli öğretim elemanlarıdır.

"Öğretim elemanlarının genel öğretim becerileri yanında sınıflarındaki öğrenenlerin özelliklerini tanınması, konularına hakim olması, programa katılanlarla iyi

<sup>148</sup> Hakan Sunay, Yasemin Sunay, Aynur Çılga, "Beden Eğitimi Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitimin Programlarının Değerlendirilmesi", **Milli Eğitim** (Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:134, Nisan-Mayıs-Haziran 1997), s.69.

<sup>149</sup> Yalın, a.g.m., s.62.

<sup>150</sup> Yalın, a.g.m., s.63.

bir iletişim kurması, katılımcıları kazandıkları bilgi ve becerileri nerede ve hangi problemlerin çözümünde nasıl kullanacakları konusunda yönlendirmesi gerekir"<sup>151</sup>.

Eğitimde başarısızlık, genellikle öğrenciden değil öğretmenden kaynaklanmaktadır. Öğretmenler için eğitici yenilikleri tanıtıcı yol gösterici kurslar düzenlenmelidir. Hizmet içi kurslar için deneyimli eğitimcilerden yararlanılmalıdır.

#### 2.4.2. Almanya'da Hizmet İçi Eğitim

Almanya'da tüm öğretmenlerin hizmet içi eğitim kursu almaları şarttır. Bu kursların amacı, öğretmenleri konuları hakkındaki gelişmelerden haberdar etmek ve ilave niteliklere sahip olmalarını sağlamaktır.

"Eğitim ve Kültür İşleri Bakanlığı, öğretmenler için hizmet içi eğitim sağlanmasında uzmanlaşmış enstitüler kurmuştur. Bu enstitüler çok geniş alanlarda kurslar açmışlardır. Bu kurslarda, belli tip veya seviyedeki okullar ile ilgili problemler ve yönergeler veya okul idaresi gibi daha geniş konular ele alınmaktadır"<sup>152</sup>.

Almanya'da tüm öğretmenler hizmet içi eğitim almaktadır. Öğretmen ihtiyacı olmadığından dolayı yenilenmeyen kadrolarda çalışan öğretmenlerin tümünün hizmet içi eğitim almaları bir zorunluluk olmuştur.

"Hizmet içi eğitim enstitüleri, öğretmenlerin ilgilerini çekebilecek birçok çeşitli kursun yer aldığı kapsamlı programlar yayınlarlar. Bu kurslar, okul çıkışlarında veya akşamları yapılmaktadır. Bazı kurslar, sınıf içi faaliyetlerini de içermektedir"<sup>153</sup>.

Almanya'da, Türkiye'de olduğu gibi bazı kurslar uzun sürelidir ve merkezi yerlerde yapılmaktadır. Bu durumda, hizmet içi eğitim enstitüleri tarafından kalacak yer ve yiyecek sağlanır. Bazı durumlarda da öğretmenler normal öğretmenlik görevlerini bırakırlar ve böylece hizmet içi kurslarına rahat bir şekilde katılabilirler ve normal maaşlarını alırlar.

Almanya'nın tüm eyaletlerindeki birçok enstitüde gerçekleştirilen hizmet içi eğitim, yabancı dil öğretmenleri için ilave eğitim imkanları

<sup>151</sup> Yalın, a.g.m., s.66.

<sup>152</sup> Eberhand Jeutte, *Almanya Federe Cumhuriyeti'nde Öğretmen Eğitimi* (Ankara: M.E. Basımevi, 1995), s.25.

<sup>153</sup> Jeutte, a.g.e., s.25.

sağlamaktadır. Bu olanaklar arasında yurt dışındaki üniversitelerde yaz kursları, misafir öğretmen programları ve öğretmen değişimi programları bulunmaktadır.

Bazı Alman eyaletlerinde; merkezi hizmet içi kurumları, bazı eyaletlerde merkezi eğitim kurumlarının yanında bölgesel ve yerel hizmet içi enstitüleri, bazı eyaletlerde devlete ait enstitülerin yanında bölgesel iş birliği formları, bazı eyaletlerde ise devlet hizmet içi enstitüleri kiliselerin iş birliği içinde çalışmaktadır. Bölge dışı çalışmalar yapan hizmet içi enstitüler de mevcuttur.

"Bremen, Hamburg, Hessen, Niedersachsen, Schleswig-Holstein eyaletlerinde merkezi hizmet içi enstitüleri mevcuttur. Bayern, Dillingen-Donau, Nordrhein-Wesfalen, Düsseldorf eyaletlerinde bölgesel ve yerel hizmet içi enstitüleri mevcuttur. Baden Württemberg, Freiburg eyaletlerinde devlete ait enstitülerin yanında bölgesel iş birliği yapan hizmet içi enstitüleri mevcuttur. Rheinland-Pfalz Mainz, Saarland eyaletlerinde, devlet hizmet içi enstitüleri ile kiliselerin iş birliği içinde çalıştığı enstitüler mevcuttur. Tübingen ve Berlin eyaletlerinde bölge dışı çalışmalar yapan hizmet içi enstitüler mevcuttur"<sup>154</sup>.

Yabancı dil öğretmeni mesleğe girdiği andan itibaren, öğrenimi sırasında edindiği bilgileri uygulamada yetersiz olduğunu, yeterli bilgiye sahip olmadığı, edindiği bilgi ve becerilerin meslek yaşamında hızla değiştiğini görmektedir ve sürekli bir eğitime ihtiyaç duymaktadır.

Krumm'a göre: "Almanya'da öğretmenlerin yeni bilgilere sahip olmalarını sağlamak ve ders öğretim materyallerini kullanabilir duruma getirmek yeterli değildir. Öğretmenler, hizmet içi eğitimlerle yeni bilgiler kazanmalı ve bilgilerini meslektaşlarına aktarmalıdır. Eğitim ve hizmet içi eğitimle, öğretmenlerin kişisel özelliklerinin ne kadar değişeceği ise şüphelidir"<sup>155</sup>.

Bu bağlamda, öğretmenin eğitimi bir toplum için çok önemlidir. Öğretmenin her şeyden öte bir birey olarak sergileyeceği olumlu davranışlar öğretmenlerini taklide hevesli öğrencilerinin de olumlu davranışlar edinmelerini sağlayacaktır. Bu nedenle hizmet içi eğitim, öğretmenin sadece

<sup>154</sup> Albert Raasch, "Fremdsprachen in der Erwachsenenbildung", **Fremdsprachenunterricht** (Tübingen: Francke Verlag, 1991), s.467-468.

<sup>155</sup> Hans Jürgen Krumm, "Der Fremdsprachenlehrer", **Fremdsprachenunterricht** (Tübingen: Francke Verlag, 1991), s.402-403.

teorik bilgiler edinmesi ile sınırlı kalmamalı bunun dışında davranışlarında olumlu gelişmeler sağlaması açısından da önem kazanmalıdır.

"Hizmet içi eğitimde amaç; eksiklerini tamamlama, geliştirme, kabiliyetlerini uzmanlaştırmak, daha önce öğrenilenleri yeniden yapılandırmak, bilgi edinmek, tecrübelerini geliştirmek, bilgilerini derinleştirmek, okuldaki çalışmayı devam ettirmek, bireyi geliştirmek, bilgileri yenilemektir"<sup>156</sup>.

Raasch'a göre: "Almanya'da tüm çabalara rağmen öğretmen hizmet içi eğitiminin durumu yetersizdir. Şimdiki hizmet içi eğitim ihtiyacını kapatmak için finansal ve personel araçları yetersizdir"<sup>157</sup>.

Almanya'da her eyalette, hizmet içi eğitim enstitüleri mevcuttur. Bu enstitüler, öğretmenlerin ilgilerini çekebileceği çok çeşitli kursun yer aldığı programlar yayınlarlar ve bu kurslar merkezi yerlerde yapılmaktadır. Almanya'nın tüm eyaletlerindeki öğretmenlerin, hizmet içi eğitim kursu almaları şarttır.

Almanya'da, enstitüler öğretmenlere hizmet içi eğitim teklifleri sunmaktadır. Okulların, velilerin, öğrencilerin beklentilerinin artması hizmet içi eğitimi gerekli kılmaktadır. Yabancı dil öğretmenleri bilgilerini tazelemek güncelleştirmek, geliştirmek, eksikliklerini tamamlamak yoluyla uzmanlaşma imkanı bulabilirler. Türkiye'de de öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri, çağdaş standartlara, toplumun ihtiyaç ve imkanlarına uygun nitelikte öğrenciler yetiştirebilecek bir düzeye getirilmelidir. Alman Eğitim Sistemi'nde hizmet içi eğitimin gerekliliği ve yararları öğretmen yetiştirmenin bir parçası olarak benimsenmiştir.

Etkili hizmet içi eğitim programları, bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri öğretmeyi ve yeni durumlara uyum sağlamayı amaçlayan programlar olmalıdır. Kursu katılan öğretmenlerin kazandığı bilgi ve becerilerin görev yaptıkları okullarında uygulamaya geçirmeleri için gerekli ortam hazırlanmalıdır.

<sup>156</sup> Reinhold Miller, **Wegweiser für die Praktische Arbeit in der Schulinternen Lehrerfortbildung** (Weinheim und Basel: Beltz Grüne Reihe Verlag, 1990), s.295.

<sup>157</sup> Albert Raasch, "Fort-und Weiterbildung von Fremdsprachenlehrer", **Fremdsprachenunterricht** (Tübingen: Francke Verlag, 1991), s. 469.

Okullardaki müfredat değiştirilebilir, daha fazla araç-gereç alınabilir, fiziksel çevre yenilenebilir, okul saatleri uzatılabilir ama mesleki bilgi ve beceri yeterliliği yanında kendini çağın gelişimine adapte edebilen etkili öğretmenler olmadan değişiklikler istenilen etkiyi yaratamaz. Yabancı dil öğretmeni kullandığı yöntemi çok iyi tanımalı ve onun aksayan yönlerini, hedeflenen amaca uymayan yanlarını değiştirmeli ve eksikliklerini başka kaynaklardan gidermelidir. Bu ise ancak öğretmenin, bir eğitim konusundaki yeniliklerden haberdar olması ile mümkün olabilir. Öğretmen, hizmet içi eğitime katılmaya gönüllü olmalıdır. Öğretmen, yeteneklerini artırmak, değişimlere karşı bilgilenme ve kendi kendini yetiştirme arzusunda olmalıdır.

Hizmet içi eğitimi etkinlikle uygulayan Almanya'ya bakıldığında, öğretmenlerin eğitiminden sorumlu olan üniversitelerin, öğretmenlerin hizmet içi eğitimleriyle sorumlu olan kuruluşlarla sıkı bir iş birliği yaptıkları anlaşılmaktadır. Araştırma ve eğitim fonksiyonunu yerine getiren üniversitelerin, öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinde de önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Türkiye'deki hizmet içi eğitim programlarının etkinliğini artırmak için Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin iş birliği yapmaları bir zorunluluktur. Almanya'da öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri sürekli eğitimleri bireysel girişimlerine bırakılmamaktadır. Türkiye'de de bu durum geçerli olmalıdır.

Eğitimcilerin, kendilerini yargılayıcı bir kişi olarak görmekten çok destekleyici ve eksiklerini tamamlayabilen bir kişi olarak görmeleri, sadece bilgi aktarıcı kişi olmaktan çok, yönlendirici ve kendilerini kılavuz bir kişi olarak görmeleri, sınıf duvarları içinde soyutlanmış olmaktan çıkarak bütün toplumla birlikte çalışanlar olarak görmeleri gerekmektedir.

Ne kadar iyi bir eğitim modeli geliştirilirse geliştirilsin, bunun başarıya ulaşması kaliteli ve nitelikli öğretmenler sayesinde olacaktır. Çünkü; bu modeli işletecek ve değerlendirecek olan öğretmenlerdir.

## BÖLÜM 3

### YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla; araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması açıklanmaktadır.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modeline göre yapılmıştır. Bu araştırmanın modeli çerçevesinde, günümüzde yabancı dil öğretiminde verimin elde edilememesinin nedenlerini saptayarak, etkili bir yabancı dil öğretiminde, öğretmenlerin nasıl olması gerektiği konusunda bir sonuca varılmak istenmiştir. Bu amaçla yabancı dil öğretmenlerinin başarıyı etkilemelerindeki rolü ve okullardaki yabancı dil öğretiminin mevcut durumu anket yoluyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu araştırmada, yabancı dil öğretiminde temel unsur olan öğretmenlerin düşünceleri sayı ve yüzde kullanılarak betimlenmiştir.

#### 3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 2 ilköğretim okulu ve 7 ortaöğretim okulunun yabancı dil öğretmenleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, Eskişehir merkezde 2001-2002 eğitim öğretim yılında; Ali Fuat Cebesoy İlköğretim Okulu, Özel Çağdaş İlköğretim Okulu, Yunusemre Teknik Lisesi, Gazi Kız Meslek Lisesi, Yunuskent Süper Lisesi, Atatürk Endüstri Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Ahmet Yesevi Lisesi ve Ahmet Kanatlı Lisesi'nde görev yapan Almanca ve İngilizce öğretmenleriyle sınırlıdır. Ankete, 44 İngilizce öğretmeni ve 10 Almanca öğretmeni olmak üzere toplam 54 yabancı dil öğretmeni katılmıştır.

Araştırmanın, Eskişehir Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullarda yapılmasının nedeni, araştırmacının Eskişehir'de ikamet etmesidir.

Araştırmanın evreniyle ilgili sayısal veriler aşağıda verilmiştir (bkz: Tablo 13).

Tablo-13  
Araştırmanın Evreni

Küme	Evreni oluşturan	Araştırmaya katılan
Ali Fuat Cebesoy İ.Ö.O.	3	3
Özel Çağdaş İ.Ö.O.	7	7
Yunusemre Lisesi	7	7
Gazi Kız Meslek Lisesi	3	3
Yunuskent Süper Lisesi	7	7
Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	3	3
Anadolu Lisesi	8	8
Ahmet Yesevi Lisesi	9	9
Ahmet Kanatlı Lisesi	7	7
Toplam	54	54

Tablo-13' de görüldüğü gibi, Ali Fuat Cebesoy İ.Ö.O.'dan 3 öğretmen araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır. Özel Çağdaş İ.Ö.O.'dan. 7 öğretmen araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır. Yunusemre Lisesi'nden 7 öğretmen araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır. Gazi Kız Meslek Lisesi'nden 3 öğretmen

araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır. Yunuskent Süper Lisesi'nden 7 öğretmen araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır. Atatürk Endüstri Meslek Lisesi'nden 3 öğretmen araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır. Anadolu Lisesi'nden 8 öğretmen araştırmaya katılmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Ahmet Yesevi Lisesi'nden 9 öğretmen araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır. Ahmet Kanatlı Lisesi'nden 7 öğretmen araştırmaya katılmıştır ve değerlendirmeye alınmıştır.

Örneklemin okullara göre dağılımı ile ilgili sayısal veriler aşağıda verilmiştir (bkz: Tablo-14).

Tablo-14  
Örneklemin Okullara Göre Dağılımı

Kurum	Değerlendirmeye Alınan Öğretmen Sayısı	Değerlendirme Dışı Bırakılan Öğretmen Sayısı
Ali Fuat Cebesoy İ.Ö.O.	3	0
Özel Çağdaş İ.Ö.O.	7	0
Yunusemre Lisesi	7	0
Gazi Kız Meslek Lisesi	3	0
Yunuskent Süper Lisesi	7	0
Atatürk Endüstri Meslek Lisesi	3	0
Anadolu Lisesinde	8	0
Ahmet Yesevi	9	0
Ahmet Kanatlı Lisesi	7	0
Toplam	54	0

### 3.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı olan anket, 2001-2002 eğitim öğretim yılı güz döneminde, Eskişehir merkezde bulunan Ali Fuat Cebesoy İlköğretim

Okulu, Özel Çağdaş İlköğretim Okulu, Yunusemre Teknik Lisesi, Gazi Kız Meslek Lisesi, Yunuskent Süper Lisesi, Atatürk Endüstri Meslek Lisesi, Anadolu Lisesi, Ahmet Yesevi Lisesi ve Ahmet Kanatlı Lisesi'nde uygulanmıştır.

Veri toplamada kullanılacak aracın belirlenmesinden sonra sınırları saptanmıştır. Uygulama alanı ve uygulamada belirleyici olacak yöntem tespit edilmiştir.

Araştırma için gerekli olan verilerin toplanmasında 20 sorudan oluşan bir anket öğretmenlere uygulanmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Anket, 19 maddelik bir testten ve açık uçlu bir sorudan oluşmaktadır.

Anket, yabancı dil öğretmenlerine yönelik kişisel bilgiler, genel anlamda yabancı dil öğretimine yönelik bilgiler ve özel olarak görev yaptığı eğitim kurumuna yönelik bilgiler olmak üzere üç bölümden oluşmuştur. Anketi hazırlamak için önce literatür taranmış, elde edilen değişik anketler incelenmiş, daha sonra bir taslak hazırlanmıştır. Anket taslak olarak hazırlandıktan sonra tez danışmanının eleştirisine sunulmuş, getirilen öneri ve eleştiriler ışığında ankete son biçim verilerek çoğaltılmıştır.

### **3.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması**

Öğretmenlerden alınan anketler, cevapsız bırakılan ya da birden çok cevap işaretlenen madde bulunup bulunmadığı bakımından incelenmiştir. Kontrol sonunda hatalı kağıt bulunmamıştır.

Anket sonucunda, elde edilen verilerin yüzde hesaplaması yapılmış ve bulgular kısmında değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırma ile elde edilen veriler, bilgisayar ortamında Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'nde belirtilen kurallar esas alınarak yazılmıştır.

## BÖLÜM 4

### BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın temel amacına uygun olarak ele alınan sorunun çözümü için üçüncü bölümde açıklanan yöntemlerle elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgular ve bunlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

#### 4.1. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Olanaklarına İlişkin Bulgular

Tablo-15'de görüldüğü gibi, anketi cevaplayan yabancı dil öğretmenlerinin %26'sı (1-5 yıl), %14.8'i (6-10yıl), %59.2'si (11-20yıl) arasında öğretmenlik yapmaktadır. Bu verilere göre, anketi cevaplayan öğretmenlerin çoğunun 10 yıldan fazla öğretmenlik yaptığı söylenebilir (EK 5, soru 1).

Tablo-15

Yabancı Dil Öğretmenlerinin Meslekteki Görev Süreleri

Görev Süresi	Sayı	Oran (%)
1-5 Yıl	14	26
6-10 Yıl	8	14.8
11-20 Yıl	32	59.2
Toplam	54	100

Tablo-16'da görüldüğü gibi anketi cevaplayanların %18.5'i Almanca öğretmeni, % 81.5'i İngilizce öğretmenidir (EK 5, soru 2).

Tablo-16

Yabancı Dil Öğretmenlerinin Branşlarına Göre Dağılımları

Yanıtlar	Sayı	Oran (%)
Almanca	10	18.5
İngilizce	44	81.5
Toplam	54	100

Öğretmenlerin %31.5'i meslekleri süresince İngilizce veya Almanca konuşulan bir ülkede bulunmuşlardır. %68.5 gibi büyük bir çoğunluğu ise ekonomik nedenlerle öğrettikleri yabancı dilin konuşulduğu ülkede bulunmadıklarını ifade etmişlerdir (EK 5, soru 3). Yabancı dil öğretmenleri kısa süreli de olsa dilin konuşulduğu ülkeye gönderilmelidir. Öğretmen, öğretmeye çalıştığı dilin ülkesine gidip, o ülkenin insanların dillerini nasıl konuştuklarını ve nasıl telaffuz ettiklerini bilmeli ve o ülkenin kültürünü tanımalıdır. Ancak böyle bir yabancı dil dersi inandırıcı ve sağlıklı olabilir.

Tablo-17'de Yabancı dil öğretmenlerinin meslekleri süresince İngilizce ya da Almanca konuşulan ülkelere bulunma durumları yer almaktadır.

Tablo-17

Yabancı Dil Öğretmenlerinin Meslekleri Süresince İngilizce ya da Almanca Konuşulan Ülkelerde Bulunma Durumları

Yanıtlar	Sayı	Oran (%)
Evet	17	31.5
Hayır	37	68.5
Toplam	54	100

Tablo-17'de görüldüğü gibi yabancı dil öğretmenlerinin %68.5 gibi büyük bir kısmı öğrettiği yabancı dilin konuşulduğu ülkelere gitmediklerini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre yabancı dil öğretmenlerinin maddi yönden

sıkıntılı oldukları söylenebilir. Maddi bakımdan öğretmenlerin desteklenmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin ekonomik problemleri, çalışma hayatlarını büyük ölçüde etkilemektedir. Öğretmen, evindeki sıkıntılarını düşünmemelidir. Ancak sorunları olmayan bir öğretmen, bütün benliği ile eğitim ve öğretimle uğraşabilir. Öğretmenlerin zorlukların ve sorunların üstesinden gelebilmeleri için ekonomik açıdan güçlü olmaları gerekir.

Öğretmenler, "İngilizce veya Almanca dergi, gazete okuyup, yabancı televizyon yayınlarını izleyebiliyor musunuz?" sorusuna (EK 5, soru 4), %79.6'sı olumlu, %20.4'ü olumsuz yanıt vermişlerdir. Öğretmenler, "Bir öğretim yılında branşınızla ilgili kaç kitap alabiliyorsunuz?" sorusuna %29.6'sı hiç kitap alamadığını, %40.8'i (1-2 kitap), %25.9'u (4-6 kitap), %3.7'si 20 kitap alabildiğini ifade etmişlerdir (EK 5, soru 9).

Bu bulgulara göre öğretmenlerin, ücretlerinin yetersiz oluşu, kendilerini yenilemelerini olanaklı kılmadığı söylenebilir. Bu nedenle öğretmenlerin kendilerini yenileyememesi, pek çok öğretmeni ruhsal açıdan bezginliğe itmektedir. Öğretmenler, alanlarındaki yayınları düzenli olarak takip edebilmeli, alanlarındaki dergileri, alan kitaplarına ait edebiyatı büyük bir yararlanma çabasıyla okumalıdır. Öğretmen, bilgi teknolojilerinden en verimli biçimde yararlanabilmelidir.

Eğitim sisteminde, öğretmenlerin önemli bir rolü vardır. Eğitimin başarısı için öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi ve mesleğe başladıklarında ihtiyaç duydukları fiziki ve moral gücünün sağlanması gerekir. Öğretmenler, kendilerini mesleki konularda yetiştirebilecek kaynak kitap bulamamaktadır. Yeterli kaynak Milli Eğitim tarafından verilmediği gibi ekonomik imkansızlıklardan dolayı, öğretmenin kendisi de alamamaktadır.

## 4.2. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Programlarına Katılma Sıklığı ve Hizmet İçi Eğitime İlişkin Görüşleri ve Beklentilerine İlişkin Bulgular

Eğitim ve öğretimin temel unsuru olan öğretmenleri, çağın gereklerine göre daha nitelikli bir şekilde yetiştirebilmek amacıyla, öncelikle öğretmen yetiştirme sisteminde, geçmiş deneyimler ve çağdaş örnekler göz önüne alınmalıdır.

Günümüz öğretmenin, öğrencilerine eğitim olanakları sunmadan önce kendi yeterliliğini gözden geçirmesi, gerekliliğinin de ötesinde bir zorunluluk halini almıştır. Öğretmenin, öğrencilerinin ilerisinde olması yol gösterebilmesi, danışmanlık ve kolaylaştırıcılık rolünü oynayabilmesi için öncelikle kendisini eğitmesi ve geliştirmesi gerekir.

Öğretmen, kendisini sürekli geliştirme ve yenileme ihtiyacı duymalıdır. Sosyal gelişmelere ve değişmelere sağlıklı, dengeli bir şekilde uyum sağlayabilmeli ve bilgi toplumunu anlayıp yorumlayabilmelidir. Öğretmen, eğitim teknolojisindeki çağdaş yaklaşımları ve bunları eğitim ortamında nasıl kullanabileceğini bilmelidir. Ayrıca bilgi teknolojileri konusunda fikir sahibi olmalıdır.

Öğretmenlerin %77.8'i meslekleri süresince en az bir kez hizmet içi eğitim programına katıldıklarını açıklarken, %22.2'si hizmet içi eğitim programına hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir (EK 5, soru 5).

Görev süresi 1-15 yıl arasında olan öğretmenlerin %44'ü ilk kez bir hizmet içi eğitim kursuna katıldıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla hizmet içi eğitim kurslarının, belirli bir program dahilinde sadece isteyen öğretmenlerin değil de tüm öğretmenlerin programlara katılmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Tablo-18'de görüldüğü gibi öğretmenler; "Daha çok hangi konuda hizmet içi eğitim programına katılmak istersiniz?" sorusuna %53.5'i alan bilgisi, %5.5'i genel kültür, %40.8'i öğretmenlik meslek bilgisi alanı olarak yanıtlamışlardır (EK 5, soru 6).

Tablo-18  
Yabancı Dil Öğretmenlerinin Katılmak İstedikleri Hizmet İçi Eğitim Programına İlişkin Bulgular

Yanıtlar	Sayı	Oran (%)
Alan Bilgisi	29	53.7
Genel Kültür	3	5.5
Öğretmenlik Meslek Bilgisi	22	40.8
Toplam	54	100

Öğretmenler, "hizmet içi eğitim faaliyetlerinin temel amacı ne olmalıdır?" sorusuna %40.7'si öğretmeni daha verimli hale getirmek, %1.9'u öğretmeni üst görevlere hazırlamak, %14.8'i öğretmeni yeni durumlara uyumu sağlamak, %24'ü öğretmenlere bilim ve teknolojiye yeni gelişmeleri öğretmek, %18.6'sı öğretmenin geçmiş bilgilerini tazelemek olarak görüş bildirmişlerdir (EK 5, soru 7).

Öğretmenler, hizmet içi eğitim programlarına daha istekli katılabilmeleri için %44.5'i programlar üniversitelerin ilgili fakültelerinde hazırlansın, %29.6'sı programlar üniversite seviyesinde belli bir sertifika seviyesine göre hazırlanıp uygulansın, %16.7'si programlara katılanlara daha iyi mali olanaklar sağlansın, %9.2'si ise öğretmenlerin bilgilerini gerçekten artırıcı nitelikte ve üst düzeyde kariyer sahibi uzmanlar tarafından hazırlanıp verilmeli görüşünü bildirmişlerdir (EK 5, soru 8).

Anlaşılacağı üzere hizmet içi eğitim veren elemanların, uzman kişiler olması gerektiği düşüncesi yaygındır.

Tüm ülkelerde uygulanan kısa ve uzun süreli hizmet içi eğitim kursları kendini geliştirmede bireysel çabalardan daha etkilidir. Gerekli mesleki formasyondan yoksun öğretmenler, hizmet içi eğitim kursuna ihtiyaç duymaktadır. Ancak uzman kişiler tarafından verilmeyen hizmet içi eğitim kursları amacına ulaşmamaktadır. Bu da eğitim ve öğretmenin verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Sonuç olarak öğrencinin kalitesi de düşmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarına

istekli katılmaları önemlidir. Çünkü; öğretmen yaşam boyu bir öğrenme süreci içerisinde olmalıdır. Tablo-19'da Yabancı dil öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programlarının uygulanmasına ilişkin önerileri verilmiştir.

Tablo-19  
Yabancı Dil Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Programlarının  
Uygulanmasına İlişkin Önerileri

Yanıtlar	Sayı	Oran (%)
Programlar üniversitelerin fakültelerinde hazırlansın.	24	44.5
Programlar Üniversite seviyesinde belli bir sertifika seviyesine göre hazırlanıp uygulansın.	16	29.6
Programlara katılanlara daha iyi mali olanaklar sağlansın.	9	16.7
Programlar üst düzey kariyer sahibi uzmanlar tarafında hazırlanıp verilsin.	5	9.2
Toplam	54	100

#### 4.3. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Derslerinde Öğretim Araçlarını Kullanmalarına İlişkin Bulgular

Bir öğretmenin profesyonelliğini, hangi çalışma ve alıştırma formlarını, hangi dil materyalini ve hangi öğrenme hedeflerinin, derste ne zaman uygun olduğunu bilmesi gösterir.

Öğretmenler, okulunuzda eğitim teknolojik araç-gereçlerinden hangileri mevcut sorusuna %26'sı tepegöz, %33.3'ü bilgisayar, %3.7'si hiçbiri, %37.4'ü hepsinin bulunduğunu ifade etmişlerdir (EK 5, soru 10).

Yabancı dille eğitim yapan okullarda, öğrencilere mümkün olduğu kadar doğru bir telaffuz vermek de eğitimin bir parçasıdır. Büyük okullarda değişik nedenlerle yabancı öğretmenlerin bulundurulamaması acı bir gerçektir. Fakat bu telaffuz sorunu iletişimi etkileyecek boyutlara ulaşıyor. Dil laboratuvarı olmasa da sınıflara teyp temini mümkün olabilir. Öğrencinin yabancı dili kullanmasını sağlayabilmek için araç-gereçlerin sınıfta kullanılması gereklidir.

Öğretmenler, "derste hangi teknolojik araç-gereçleri kullanıyorsunuz?" sorusuna (EK 5, soru 11), %16.6'sı tepegöz, %33.3'ü bilgisayar, %3.7'si slayt, %33.3'ü video kullandıklarını, %46.3'ü hiçbirini kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Veriler, okulların çoğunda etkili bir yabancı dil öğretimi için gerekli olan radyo, kaset, video, tepegöz, slayt, bilgisayar vb. araç ve cihazlar bulunduğu halde öğretmenler tarafından kullanılmamaktadır.

Yabancı dil öğretiminde görsel ve işitsel araçlar, öğretimin daha etkili olmasını sağlamaktadır. Öğrencinin ilgisini derse çeken görsel araçlar, öğretilen sözcüklerin, kavramların ve cümle yapılarının daha kolay anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. İşitsel araçlar ise doğru dil alışkanlıklarının kazanılmasında ve tekrar alıştırmalarının yapılmasında etkili olmaktadır.

Yabancı dil derslerinde, televizyon, Almanca/İngilizce film ve tiyatro gösterileri gibi görsel ve işitsel materyallerin kullanılması önemlidir.

Bilgi ve teknoloji üretmek, kültürü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilmelidir.

Eğitim öğretim kalitesinin yükseltilmesi için okullarda yeni teknolojilerden yararlanılmalıdır. Geleneksel ders araç-gereçleri ve ezberci eğitim anlayışı ile çağı yakalayabilmek mümkün değildir. Eğitimde çağdaş teknolojinin kullanılması, öğrencilerin daha kolay, daha hızlı öğrenmelerini sağlayarak dersi zevkli hale getirecektir.

Almanya'nın ya da İngiltere'nin kültür ve enformasyon merkezi bulunan şehirlerde oturan yabancı dil öğretmenleri, buralardan derslerinde kullanabilecekleri kaset ve materyalleri ödünç alarak derslerde kullanabilirler.

#### 4.4. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Haftalık Yabancı Dil Saatlerini Yeterli Bulup Bulmadıklarına İlişkin Görüşleri ve Bulgular

Tablo-20'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin %57.4'ü haftalık yabancı dil ders saatini yeterli bulurken, %42.6'sı haftalık ders saatinin yetersiz olduğunu vurgulamaktadır.

Bu bulgular, araştırma kapsamına alınan okullarda uygulanan mevcut programların yeterliliği hakkında bilgi verebilmektedir. Yabancı dil öğretmenleri, uygulanan ders saatlerinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo-20

#### Yabancı Dil Öğretmenlerinin Haftalık Yabancı Dil Saatlerini Yeterli Bulup Bulmadıklarına İlişkin Görüşleri ve Bulgular

Yanıtlar	Sayı	Oran(%)
Evet	31	57.4
Hayır	23	42.6
Toplam	54	100

#### 4.5. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Verimli Bir Yabancı Dil Dersi İçin Olması Gereken Sınıf Mevcuduna İlişkin Görüşleri ve Bulgular

Öğretmenler, "Sınıf mevcutları kaç kişidir?" sorusuna (EK 5, soru 13), %3.7'si 10-20 arası, %48.1'i 20-30 arası, %44.5'i 30-40 arası, %3.7'si 40-50 öğrenci olduğu yanıtını vermişlerdir. Okullarda derslik sayısının yetersiz oluşu kalabalık sınıflarda ders işlemeye neden olmaktadır. Görülüyor ki sınıf

mevcutlarının normalin üzerine çıkması özellikle daha çok sayıda öğrencinin seçtiği İngilizce derslerinde güçlükler yaratmaktadır.

Öğretmenler, "derslerin etkinlikle işlenmesi için sınıf mevcudunun kaç kişi olması gerekir?" sorusuna %70.4'ü 10-20 arası, %29.6'sı 20-30 arası olarak belirtmişlerdir (EK 5, soru 14).

Yabancı dil öğretmenleri, okullarının dersane sayılarını yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. Dersane sayısının yetersizliği ve kalabalık sınıf mevcudu, dersi etkinlikle işlemelerini engellediğini belirtmişlerdir.

Kalabalık sınıflar, zaman ve mekan sınırlılığı, öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını olumsuz yönde etkilemektedir. Sınıflardaki öğrenci sayısı artığı sürece öğrenim güçleşmektedir. Öğrenciler yabancı dili akıcı bir şekilde konuşabilmek için derste, yeterince konuşmaları gerekmektedir. Ancak kalabalık sınıflarda bu mümkün olmamaktadır.

Öğrencilere, bir seri resim gösterip anlatmalarını istemek, onların yaratıcılık gücünü geliştirmekte ve konuşmaya teşvik etmektedir. Oyunlarla tüm sınıfın derse katılması sağlanabilmektedir. Küçük yaştaki öğrencilerin ilgisini çeken resimli kitaplar, okul kitaplığında her an el altında bulundurulmalıdır.

Okullardaki derslik sayılarının yetersizliğinden dolayı, uygun sınıf düzeni ve gerekli öğrenim ortamı (u) şeklinde veya yuvarlak (o) şeklinde sınıf düzeni sağlanamamaktadır. Okullaşma oranında görülen hızlı artış, eğitimin alt yapısını yetersiz kılmakta ve bunun sonucunda ise sınıf mevcutları normalin üzerine çıkmaktadır.

Öğretmenlere, "yabancı dil dersinde, dört temel beceriden öncelikle hangisine önem verilmelidir?" sorusuna, %7.4'ü dinleme, %77.7'si konuşma, %5.6'sı okuma, %9.3'ü hepsi olarak görüş bildirmiştir (EK 5, soru 15).

Yabancı dil öğretmeni sözel alanda verimli, üretken bir çalışma ortaya koymalıdır. Öğrenciler, yabancı dil derslerinde özellikle vurgulandığı üzere olabildiğince sık konuşmalıdır. Bu şekilde sözel yeteneklerini geliştirebilirler.

#### 4.6. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yabancı Dil Ders Kitaplarının Nicelik ve Niteliğine İlişkin Görüşleri ve Bulgular

İyi bir öğretmen her öğretim materyali ile iyi bir ders yapabilir çünkü; iyi bir öğretim materyali iyi bir dersi garanti etmemektedir. Kötü bir ders materyali ise derse yük getirmektedir. Ders materyalindeki eksikler, istenilen ders etkinliklerini imkansız kılmaktadır.

Etkili bir yabancı dil dersi için okullarda; teyp, video, bilgisayar, dialar, dil laboratuvarı, tepegöz olmalıdır. Ancak bunların hepsi çoğu kez okul bütçelerine ağır gelmektedir. Önemli olan mevcut olanakları kullanmaktır.

Öğretmen, güncel ve ilgi çekici bir ders için görevlidir. Ders kitabına ek olarak genellikle okuma materyallerini hazır bulundurmalı, gazete ve dergilerden uygun makale, haber ve bilgileri seçmelidir.

Ders kitapları; dil ve anlatım, biçimsel içerik, eğitsel tasarım, görsel tasarım, ölçme ve değerlendirme yönleriyle birbirini bütünleyen nitelikte olmalıdır.

Tablo-21'de görüldüğü gibi öğretmenler, "ders kitaplarının niteliği ve kalitesi yeterli mi?" sorusuna, %38.9'u olumlu yanıt verirken, %61.1'i olumsuz yanıt vermişlerdir (EK 5, soru 16).

Tablo-21

#### Yabancı Dil Öğretmenlerinin Ders Kitaplarının Nicelik ve Niteliğine İlişkin Görüşleri ve Bulgular

Yanıtlar	Sayı	Oran (%)
Evet	21	38.9
Hayır	33	61.1
Toplam	54	100

Öğretmenlerin %44.4'ü, ders kitaplarındaki metinleri güncel bulurken, %55.6'sı metinleri güncel bulmadığını belirtmiştir (EK 5, soru 17). Yabancı dil konularına ilave metinler, özellikle coğrafya ve tarih konularından seçilmesi yararlı olabilir.

Öğretmenler, ders kitaplarının kasetleri kendilerinde mevcut olup olmadığı sorusuna ise, %70.4'ü olumlu yanıt verirken, %29.6'sı olumsuz yanıt vermiştir (EK 5, soru 18).

Etkili bir yabancı dil dersi için kitaplar, mutlaka yardımcı kitaplar ve kaset gibi öğretim materyalleriyle desteklenmelidir. Öğretmenlerin %77.7'si derslerinde ders kaseti kullandığını, %22.3'ü kullanmadığını belirtmişlerdir (EK 5, soru 19).

Ders kasetleri dinleme, okuma ve anlamayı kolaylaştırması açısından çok önemlidir. Öğretmen ders kitabı, tahta, tebeşir ve dilbilgisi sözlüğü ile hedefe ulaşmayı düşünmemelidir. Teyp, tepegöz, video ve okulun tüm olanaklarını ders için kullanmalıdır. Öğretmen, ders için doldurulmuş kaset yerine, çeşitli ortamlarda yapılan konuşmaların kaydedildiği kasetlerden dergilerden, broşürlerden ve ilanlardan yararlanmalıdır.

#### **4.7. Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yabancı Dil Derslerinde Öğrencilerin Motivasyonunu Sağlamalarına İlişkin Önerileri ve Bulgular**

Öğretim faaliyetlerinin başarısını etkileyen diğer önemli faktör ise motivasyondur. Ders sırasında yöntem değiştirme, motivasyon becerisini geliştirmektedir. Dersler, öğretmen merkezli olmamalıdır. Bireysel, eşli ve grup çalışmalarıyla işlenen derslerin, motivasyonu yükselttiği görülmektedir.

Küçük yaştaki öğrencilerle ders yapıldığı zaman motivasyonu sağlamak bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Küçük yaştaki öğrencilerde görülen en büyük sorun, dilin kullanımını sağlamaktır. Eğer ailesinde o dil konuşulmuyorsa, çocuk sadece dil derslerinde konuştuğu ile yetinmek zorundadır. Kalabalık sınıflarda bu da pek fazla olmamaktadır. Dil derslerinde sınıf mevcudunun en fazla yirmi olması gerekirken, bu Türkiye'de iki katına çıkmaktadır. Bu durum dil eğitiminde istenilen başarıyı engellemektedir. Bunlara rağmen öğrencinin mümkün olduğu kadar derse sık katılmasını sağlamak gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken öğrenciyi her yanlış

yaptığında düzeltmeyerek konuşmaya teşvik etmektir. Yapılan yanlışlar daha sonra da düzeltilebilir, oysa devamlı sözü kesilen öğrenci yanlış yapmaktan korktuğu için konuşmaktan vazgeçmektedir. Derslerde medyanın kullanımı öğrencilerin motivasyonunu sürekli kılar ve güçlendirir. Filmin gösterilmesi, şarkının çalınması, bilgisayarda grup çalışması, öğrenme isteğini uyandırır ve derse aktif olarak katılmasını sağlar.

Birçok öğrenci ise yabancı dilin nasıl öğrenileceğini bilmediğinden derslerde ve ferdi çalışmalarında yeterli gelişme gösterememektedirler.

Öğretmenler, "öğrencilere yabancı dili sevdirmek için neler önerirsiniz?" sorusuna (EK 5, soru 20), genel olarak şu yanıtları vermişlerdir:

1-Ders kitaplarında öğrencilerin seviyesine (yaşlarına) uygun konular bulunmalı ve kitaplar daha ilginç hale getirilmeli,

2-Öğrencilerin, iyi bir dinleyici olmaları sağlanmalı, konular pekiştirilmeli, ikili ve grup çalışmaları yapılmalı,

3-Öğrencilere, okudukları yabancı dilin günlük yaşamda ne denli önemli olduğu örneklerle benimsetilmeli,

4-Okulda bu ders saatlerinde kullanılmak üzere, öğrenilen dilin kültürel öğelerini içeren, resimlerle zenginleştirilmiş bir mekan hazırlanmalı,

5-Dilini öğrendikleri ülkenin dünyadaki yeri, ekonomisi, kültürü, sosyal yaşantısı anlatılmalı,

6-Yabancı dil öğrenmenin bir zorunluluktan çok kendilerine büyük yararları olacağı şeklinde bir eğlence haline getirilmelidir.

Türkiye'de, öğretmenlerin çabaları, öğrencilerin motivasyonunu sağlamak için yetersiz kalmaktadır. Motivasyon sorununun çözümü için İngilizce dergiler ve comics denilen çizgi dergilerden faydalanılmalıdır. Önemli bir nokta da yabancı dil derslerinde ana dilin, sadece ağır dil bilgisi yapılarında ve soyut kavramları açıklamakta kullanılmasıdır. Derste yabancı dille konuşmak amaçtır. Öğrencilerin yabancı dilde sözlü ve yazılı olarak tepki verebilmeleri ve günlük olaylar hakkında konuşmaları için ana dili çok gerekmedikçe kullanmamaları gerekmektedir. Türkiye'deki yabancı dil derslerinde çoğu zaman ana dilinde konuşulduğu görülmektedir.

Öğrencinin kişilik ve yaratıcılık gücünü ortaya koyacak biçimde ders yapmanın başarılı olduğu görülmektedir. Öğrencilere bir seri resim gösterip anlatmalarını istemek, onların yaratıcılık gücünü geliştirmekte ve konuşmaya teşvik etmektedir. Oyunlarla ise tüm sınıfın derse katılması sağlanabilmektedir. Ders, tek düzelikten kurtarıldığında, öğrencinin ilgisi devamlı olmaktadır. Ayrıca küçük yaştaki öğrencilerin ilgisini çeken resimli kitaplar, okul kitaplığında her an el atında bulundurulmalıdır. Öğretmen, öğrencinin ilgisini canlı tutabilmek için devamlı yenilik yapmak zorundadır. Öğrencilere, ülke bilgisi ile birlikte, güncel ve ilgi çekici konular verilmelidir. Yabancı dil ders içerikleri, diğer derslerdeki konularla bağlantılı ve uyumlu olursa öğrenciler yabancı dili, öğrendikleri bilgilerle pratik alanda kullanma imkanı bulabilirler.

## BÖLÜM 5

### YARGI VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, yargı ve öneriler yer almaktadır.

#### 5.1. Yargı

Bu araştırmada elde edilen bulgular sonucunda şu yargıya varılmıştır:

1-Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, öğrendikleri yabancı dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkelere gidemediklerini belirtmişlerdir.

2- Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, kendilerini geliştirmek için gerekli kitapları, ekonomik nedenlerle alamadıklarını belirtmişlerdir.

3- Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerinin çoğunun, alan bilgisi konusunda hizmet içi eğitim programına katılmak istedikleri saptanmıştır. Türkiye'de yabancı dil hizmet içi okulları mevcut değildir. Bakanlıkça düzenlenen hizmet içi eğitim kurslarında her dil için mevcut öğretmen sayıları dikkate alındığında yapılan hizmet içi eğitimin ihtiyaca cevap vermediği saptanmıştır.

4-Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin üniversitelerin ilgili fakültelerinde hazırlanmasını istediklerini belirtmişlerdir.

5-Yabancı dil öğretiminde, araç-gereçlerin kullanımı önemli yer tutmaktadır. Ancak araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerinin, kullanılması gerekli olan eğitim araçlarını, çoğu okullarda mevcut olduğu halde, kullanmadıkları saptanmıştır.

6- Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, haftalık yabancı dil ders saatlerinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

7- Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, sınıflarda öğrenci sayısının az olması gerektiğini ve yabancı dil derslerinde kalabalık sınıfların öğrenmeyi olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Dersi etkinlikle işlemenin başarıyı artırdığı bir gerçektir. Ancak kalabalık sınıflarda etkinliklerin gerçekleştirilemediği ortaya çıkmıştır.

8- Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, yabancı dil derslerinde kullanılan ders kitaplarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ders kitaplarındaki metinlerin güncel olmadığı saptanmıştır.

9-Küçük yaşlardaki öğrencilerin motivasyonu, yabancı dil öğretiminde önemli bir sorundur. Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, öğrenci motivasyonunu sağlamak için gerekli olan çabalarının yetersiz kaldığını belirtmişlerdir.

## 5.2. Öneriler

Araştırma bulgularına dayalı olarak şu öneriler verilebilir:

1-Öğretmenlere, ülke imkanları çerçevesinde eğitimcinin öğretme görevini yüklediği dili, bu dili konuşan ülkede en iyi şekilde öğrendikleriyle birlikte pekiştirmesi için olanaklar sağlanmalıdır. Şüphesiz ki dilin konuşulduğu ülkeye giderek burada dili yoğun bir şekilde konuşma fırsatı bulan ve dolayısıyla telaffuz konusunda eksikliklerini gideren öğretmenler derslerde daha başarılı olacaktır. Yabancı dil öğretmenleri için yurt dışındaki üniversitelerde yaz kursları, misafir öğretmen programları ve öğretmen değişim programları olmalıdır.

2-Öğretim programlarına uygun ders kitapları ve yardımcı malzemeler hazırlanmalıdır. Yabancı dil öğretmenleri, dersin akışı içerisinde gerekli gördüklerinde işledikleri konulara ilaveler yapabilmelidirler ve kaynak seçiminde daha serbest davranmalıdırlar.

3-Öğretmenlere, hizmet içi eğitim kursları artırılmalıdır. Hizmet içi eğitim programları, öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirecek nitelikte hazırlanmalıdır. Kurs programı öğretmenlerin ve bu alanda uzman kişilerin görüşleri alınarak gerçek ihtiyaçlar belirlenerek düzenlenmelidir. Tüm öğretmenlerin hizmet içi eğitim kursu almaları şart olmalıdır.

4-Hizmet içi eğitim faaliyetleri, üniversitelerin ilgili fakültelerinde hazırlanmalıdır. Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenleri, hizmet içi eğitim uygulamalarını etkin bulmamaktadır ve çözümüne yönelik pek çok öneri getirmektedirler. Bu önerilerinin ise ancak bakanlık ve üniversite iş birliği içinde uygulamaya konabileceği söylenebilir. Hizmet içi eğitim programlarının etkinliğini artırmak için Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ile iş birliği yapmalıdır.

5- Yabancı dil öğretmenleri, hizmet içi eğitimde öğretim araçlarının kullanımı konusunda bilgilendirilmelidir.

6-Kalabalık sınıflarda öğrenim güçlüklerinde, öğrenmenin yeterli olabilmesi için öğretmenin her öğrenciyle belli bir süre ilgilenmesi gerekir. Sınıftaki öğrenci sayısı artıkça, bu güçleşmektedir. Dil derslerinde sınıf mevcudunun en fazla 20 olması gerekmektedir. Öğrencilerin mümkün olduğu kadar, derse sık katılmasını sağlamak gerekmektedir. Bir ders saati içinde, her öğrenciye birkaç kez söz hakkı tanımaya özen gösterilmelidir.

7-Ders kitaplarında güncel metinler yer almalıdır. Bu amaçla ders kitapları gözden geçirilmelidir.

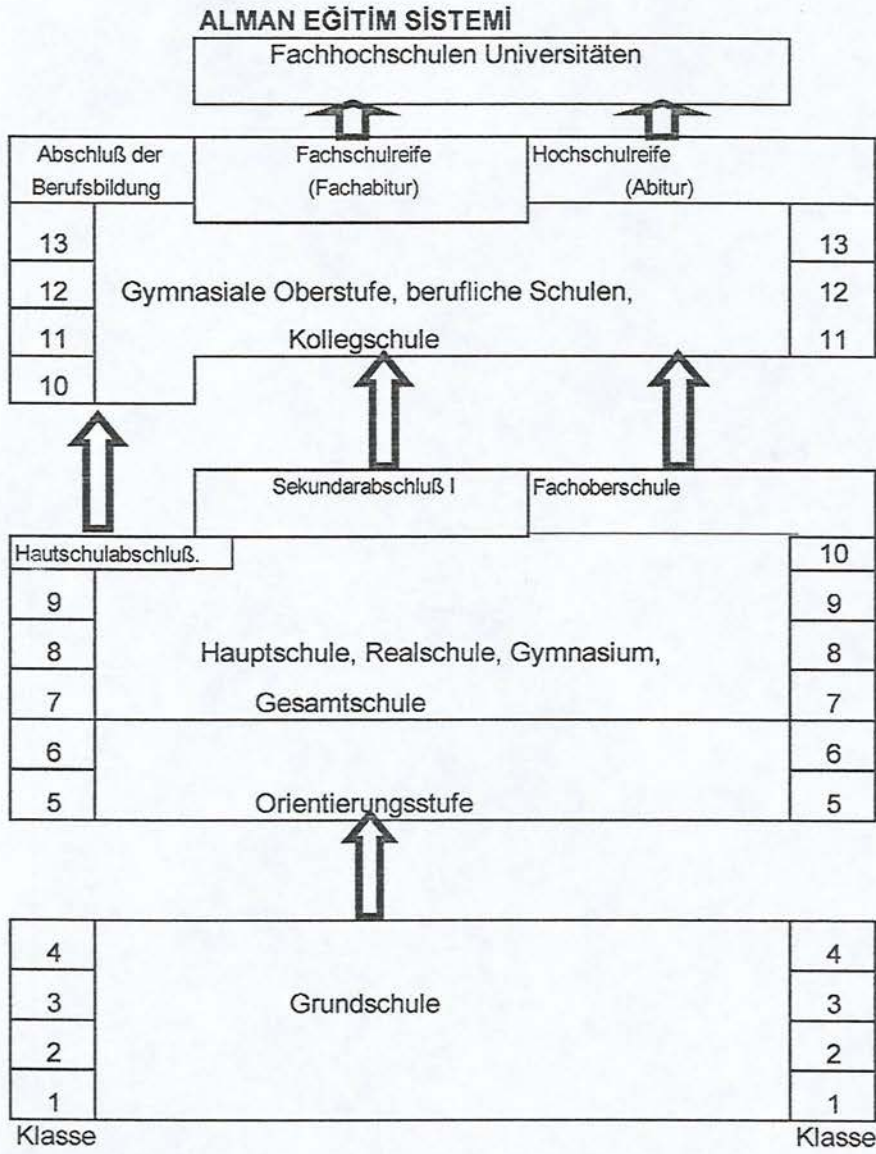
8-Yabancı dil öğretiminde öğrencilerin motive edilmesi için filmler, slaytlar ve kasetler yararlanılacak araçlar olmalıdır. Günümüzde dil öğretiminde kullanılmaya başlanmış olan videodan yararlanılmalıdır. Bu nedenle okullardaki araç-gereçler yeterli duruma getirilmelidir. Öğrencilere yabancı dilde, kendi ihtiyaç ve ilgi alanlarına yönelik filmler gösterilmelidir. Öğrencilerin, okul dışında çizgi roman, küçük roman ya da küçük hikaye kitapları okumaları özendirilmelidir. Ev ödevleri yazılı olmaktan çok okumaya teşvik edici olmalıdır.

## EKLER

	<u>Sayfa</u>
1. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİ'NİN YAPISI (ALMANCA) .....	89
1-a. ALMAN EĞİTİM SİSTEMİ'NİN YAPISI (TÜRKÇE) .....	91
2- AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE ÜLKELERDE İLK VE ORTAÖĞRETİM BİRİNCİ DEVREDE ZORUNLU EĞİTİMDEKİ DURUMU .....	93
3- AVRUPA BİRLİĞİ'NDE 6-12 YAŞ ARASI YABANCI DİL ÖĞRENME SÜRESİ VE MECBURİYET DURUMU .....	95
4- ANKET UYGULAMA İZİNİ.....	97
5- ANKET.....	99

## EK 1

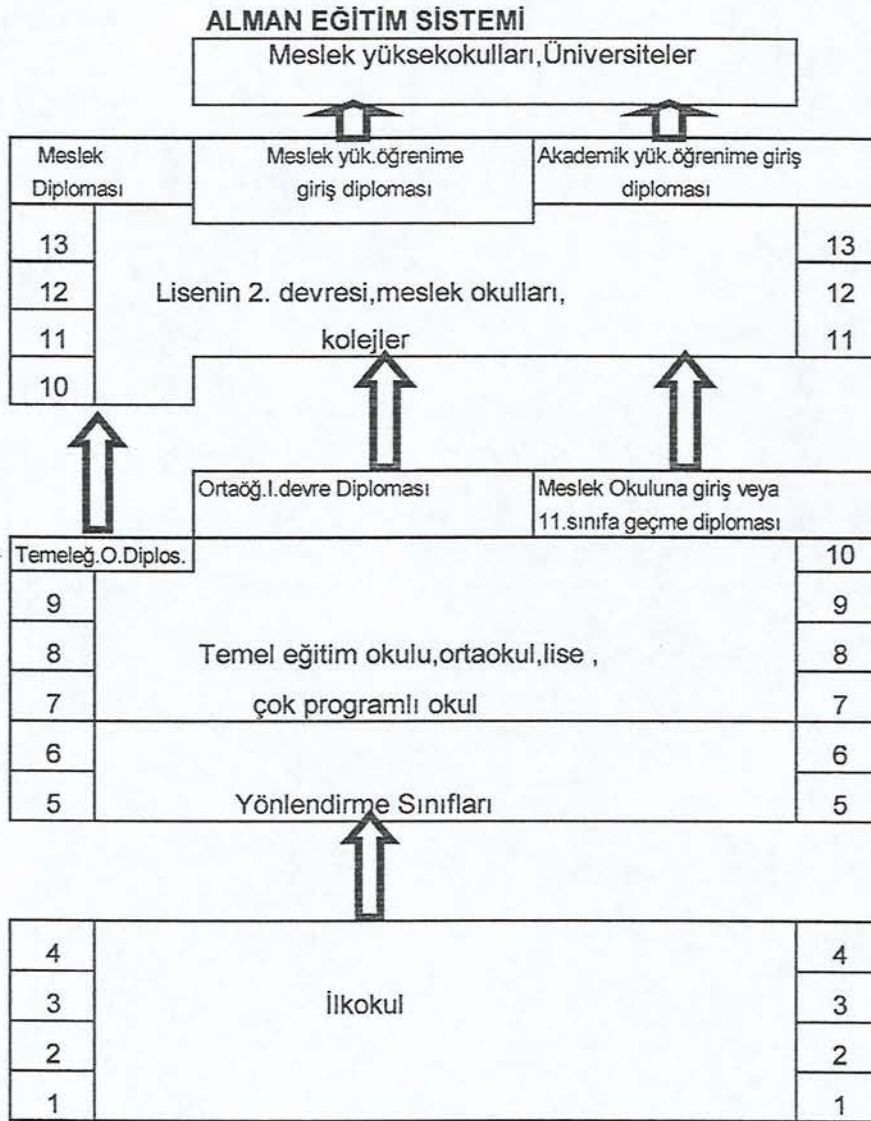
ALMAN EĞİTİM SİSTEMİ'NİN YAPISI (ALMANCA)



(Mustafa Sağlam, **Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri**.  
Eskişehir: Anadolu Üniv. Yay., 1991, s.106.)

EK 1-a

ALMAN EĞİTİM SİSTEMİ'NİN YAPISI (TÜRKÇE)



(Mustafa Sağlam, *Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri*.  
Eskişehir: Anadolu Ün. Yay., 1991, s.106.)

## EK 2

AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE ÜLKELERDE İLK VE ORTAÖĞRETİM  
BİRİNCİ DEVREDE ZORUNLU EĞİTİMDEKİ DURUMU

**AVRUPA BİRLİĞİ'NE ÜYE ÜLKELERDE İLK VE ORTAÖĞRETİM BİRİNCİ  
DEVREDE ZORUNLU EĞİTİMDEKİ DURUMU**

Ülke	Haftalık Ders Saati		Bir Ders Saati		Haftalık Öğretim Günü		Yıllık Öğretim Günü	
	Toplamı		İlköğretim	Ortaöğretim Birinci Devre	İlköğretim	Ortaöğretim Birinci Devre	İlköğretim	Ortaöğretim Birinci Devre
Belçika	28	min 28 max 32	50	50	5	5	182	182
Danimarka	min20/28	min 24	45	45	5	5	200	200
Almanya	17/28	min 30 max 36	45	45	5/6	5/6	188 208	188 208
Yunanistan	23/32	min 30 max 32	40-50	40-50	5	5	175	175
İspanya	25	25	esnek	60	5	5	175	170
Fransa	26	min 25.5 max 30	öğretmen yetkili	55	5	5	180	158
İrlanda	22	45	esnek	35-40	5	5/6	184	180-200
İtalya	27/30	30 40	öğretmen yetkili	60	5/6	6	min 200	min 200
Lüksemburg	30	30	50/55	50	6	6	212	216
Hollanda	min 22 max 25	32	60	50	5	5	200	200
Portekiz	25	31	öğretmen yetkili	50	5/6	5	184	182
İngiltere ve Galler	5-7yaş21 8-11yaş 23.5	35/40		35-45	5	5	min 190	min 190
K. İrlanda		35/40		35-45	5	5	min 190	min 190
İskoçya		35/40		40	5	5	190	190
Türkiye	30	30	40	40	5	5	180	180

(Ayhan Hakan, Fatma Varış, Süleyman Eripek, **Eğitim Bilimlerinde Yenilikler**, Eskişehir: Anadolu Üniv. Açıköğretim Fak. Yay., 1998., s.86.)

### EK 3

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE 6-12 YAŞ ARASI YABANCI DİL  
ÖĞRENME SÜRESİ VE MECBURİYET DURUMU

Yaş	6	7	8	9	10	11	12
Belçika	XXXXXX	XXXXXX	OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	
Danimarka					OOOOO	OOOOO	
Almanya	XXXXXX	XXXXXX	IIIIIIIIIIII	IIIIIIIIIIII	OOOOO	OOOOO	
Finlandiya				OOOOO	OOOOO	OOOOO	
Fransa		-----	-----	-----	-----	OOOOO	
Yunanistan				OOOOO	OOOOO	OOOOO	
İrlanda							
İtalya			OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	
Lüksemburg	OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	
Hollanda					OOOOO	OOOOO	
Avusturya	XXXXXX	XXXXXX	OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	
Portekiz			IIIIIIIIIIII	IIIIIIIIIIII	OOOOO	OOOOO	
İsveç		XXXXXX	XXXXXX	XXXXXX	OOOOO	OOOOO	
İspanya			OOOOO	OOOOO	OOOOO	OOOOO	
Ukrayna							
İngiltere						OOOOO	
Kuzey İrlanda						OOOOO	
İskoçya					OOOOO	OOOOO	

(Annemarie Peltzer-Karpf, Renate Zangl, **Die Dynamik des Frühen Fremdsprachenerwerbs**, Tübingen:Günter Narr Verlag, 1998, s.2.)

- IIIIIIIIIIII = İsteğe bağlı yabancı dil dersleri  
 OOOOO = Zorunlu yabancı dil dersleri  
 ----- = Erken yabancı dil dersleri  
 XXXXXX = Pilot safha

Yabancı dil öğrenmenin süre ve durumu (Düzenleme 1996, Kaynak: =Eurydice; E. Jantscher tarafından uyarlanmıştır.)

Verilerin çoğu Avrupa birliği ülkelerinde zorunlu yabancı dil derslerinin 8 ve 10 yaş arasında başladığını gösteriyor. Yani çoğu ülkede yabancı dil, ilköğretim eğitiminin bir bölümünü oluşturmaktadır. Şu anda pilot yerlerde 8 yaşından önce yabancı dil öğretimi denenmektedir.

EK 4

ANKET UYGULAMA İZİNİ

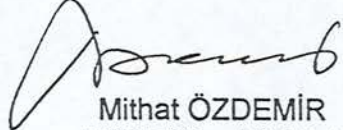
SAYI : B.08.4.MEM.4.26.00.02.000/  
KONU : Anket uygulaması

06.12.01\*035079

VALİLİK MAKAMINA

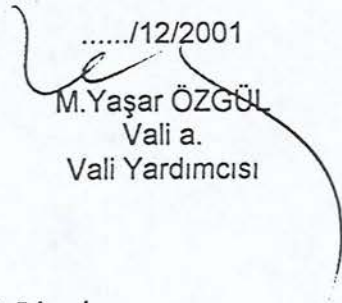
İlimiz Anadolu Üniversitesinden alınan 21/11/2001 gün ve 866-4502 sayılı yazıda; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Almanca Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı öğrencisi Belgin GÖLCÜK'ün "Türkiye ve Almanya'daki İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Eğitimi " konulu tez çalışması için aşağıda isimleri yazılı okul öğretmenlerine anket uygulaması için izin istenilmektedir.

Adı geçen öğrencinin aşağıda belirtilen okullarda öğretmenlere anket uygulaması yapması, anket sonucundan müdürlüğümüze bilgi verilmek kaydıyla uygun görülmektedir. Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

  
Mithat ÖZDEMİR  
Milli Eğitim Müdürü

OLUR.

...../12/2001

  
M. Yaşar ÖZGÜL  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

S.No: Okulun adı \_\_\_\_\_:

- 1 Yunusemre End.Meslek Lisesi
- 2 Gazi Kız Meslek Lisesi
- 3 Özel Çağdaş Lisesi
- 4 Yunuskent Lisesi
- 5 Endüstri Meslek Lisesi
- 6 Anadolu Lisesi
- 7 Atayurt Lisesi
- 8 Ahmet Yesevi Lisesi
- 9 Ahmet Kanatlı Lisesi
- 10 Ali Fuat Cebesoy İlköğretim Okulu

EK 5

ANKET

Değerli Meslektaşlarım,

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezim için veri oluşturacak aşağıdaki anketin amacı; sizin yabancı dil ders kitapları ve hizmet içi eğitim ile ilgili düşüncelerinizi ve beklentilerinizi öğrenmektir. Sizden beklediğim, eğitim politikamıza yardımcı olacak bu bilgi anketini doğru ve içtenlikle yanıtlamanızdır. Bu ankete vereceğiniz cevaplar, ankete veri oluşturmanın dışında başka bir yerde kullanılmayacaktır.

Yaptığınız iş birliğine şimdiden teşekkür ederim.

Belgin Gölcük

#### ANKET

1. Kaç yıldır yabancı dil öğretmeni olarak görev yapıyorsunuz?  
 1-5yıl  6-10yıl  11-20yıl
2. Branşınız ne?  
 Almanca  İngilizce
3. Mesleğiniz süresince İngilizce/Almanca konuşulan bir ülkede bulundunuz mu?  
 Evet  Hayır
4. İngilizce/Almanca dergi, gazete ve televizyon yayınlarını izleme olanağınız var mı?  
 Evet  Hayır
5. Şimdiye kadar kaç kez hizmet içi eğitim programlarına katıldınız?
6. Daha çok hangi konulardaki hizmet içi eğitim programlarına katılmak isterdiniz?  
 Alan Bilgisi  
 Genel Kültür  
 Öğretmenlik Meslek Bilgisi
7. Sizce hizmet içi eğitim faaliyetlerinin temel amacı ne olmalıdır?  
 Öğretmeni daha verimli hale getirmek.  
 Öğretmeni üst görevlere hazırlamak.  
 Öğretmeni yeni durumlara uyumu sağlama.  
 Öğretmenlere bilim ve teknolojiye yeni gelişmeleri öğretme.  
 Öğretmenin geçmiş bilgilerini tazeleme.

8. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarına daha da istekli katılabilmeleri için ne gibi tedbirlerin alınmasını önerirsiniz?
- ( ) Programlar üniversitelerin ilgili fakültelerinde hazırlansın.  
 ( ) Programlar üniversite seviyesinde belli bir sertifika seviyesine göre hazırlanıp uygulansın.  
 ( ) Programlara katılanlara daha iyi mali olanaklar sağlansın.  
 ( ) Başka. Belirtiniz.....
9. Bir Öğretim yılında branşınızla ilgili kaç kitap alabiliyorsunuz? ( )
10. Okulunuzda, eğitim teknolojik araç-gereçlerden hangileri mevcut?  
 ( )Tepegöz ( ) Bilgisayar ( )Slayt ( ) Video
11. Derste hangi teknolojik araç-gereçleri kullanıyorsunuz?  
 ( )Tepegöz ( ) Bilgisayar ( )Slayt ( ) Video
12. Sizce haftalık yabancı dil ders saati yeterli geliyor mu?  
 ( )Evet ( ) Hayır
13. Sınıf mevcudunuz kaç kişi? ( )
14. Derslerin etkinlikle (Oyun, bulmaca, dramatizasyon) işlenmesi için sınıf mevcudu kaç kişi olmalıdır? ( )
15. Yabancı dil dersinde, dört temel beceriden öncelikle hangisine önem verilmeli?  
 ( )Dinleme ( )Konuşma ( )Okuma ( ) Yazma
16. Ders kitaplarının niteliği, kalitesi yeterli mi?  
 ( )Evet ( ) Hayır
17. Ders kitaplarındaki metinleri güncel buluyor musunuz?  
 ( )Evet ( ) Hayır
18. Kullandığınız ders kitaplarının kasetleri sizde mevcut mu?  
 ( )Evet ( ) Hayır
19. Derslerinizde ders kasetleri kullanıyor musunuz?  
 ( )Evet ( ) Hayır
20. Öğrencilere, yabancı dili sevdirmek için neler önerirsiniz?

## KAYNAKÇA

- Acemioğlanlar Mektebi, **Anabritanica**. Cilt.1, İstanbul: Ana Yay., 1986.
- Adivar, Adnan. **Osmanlı Türklerinde İlim**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1970.
- Akşin, Sina. **Türkiye Tarihi 3**. İstanbul: Cem Yay., 1989" Şerafettin Yamaner, s.62'deki alıntı.
- Akyol, Avni. "XII.Milli Eğitim Şurası", **Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)**. Ankara: M.E. Basımevi, 1995.
- Akyüz, Yahya. **Türk Eğitim Tarihi**. 6.Baskı, İstanbul: İstanbul Kültür Üniv. Yay., 1997.
- Alkan, Cevat. Hacıoğlu, Fatma. **Öğretmenlik Uygulamaları**. Ankara: Alkım Yay.,1997.
- Ayaz, Nevzat. "Türk Milli Eğitim Sistemi (Sorunlar, Çözüm Öneriler)", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:134, Nisan-Mayıs-Haziran 1997.
- Bağcı, Necati. Şimşek, Selma. "Milli Eğitim Personeline Yönelik Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:146, 2000.

Başaran, İbrahim Ethem. **Eğitime Giriş**. 3. Bası, Ankara:Toplumsal Dönüşüm Yay., 1978.

\_\_\_\_\_ . **Eğitime Giriş**. 3. Bası, Ankara: Bimaş Matbaacılık, 1978.

\_\_\_\_\_ . **Eğitime Giriş**. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996.

\_\_\_\_\_ . **Temel Eğitim ve Yönetimi**. Ankara: Ankara Üniv. Eğitim. Fak. Yay., 1982.

Bausch, Christ. **Fremdsprachenunterricht**. Tübingen: Francke Verlag, 1991.

Bear, Jashua. "Anadili ve Yabancı Dil Öğretimi", **Anadilinde Çocuk Olmak**. İstanbul: Papirüs Yay., 1998.

Bebermeier, Hans. "Beiträge zur Schulpädagogik und Didaktik", **Englisch in der Hauptschule**. Frankfurt am Main: Fischer Verlag, 1984.

Bedük, Ahmet Ergun. "Hizmetiçi Eğitimin Günümüzdeki Yeri", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:117, Eylül 1992.

Böttcher, Karl-Heinz **Points for Talking**. Berlin: Pädagogischer Zeitschriftenverlag, Brandenburgische Universitätsdruckerrei, 1993.

Caroli, Folker. **Fremdsprachenausbildung und Studienreform**. Bochum: Ruhr Universität, 1984.

**Cumhuriyet Döneminde Eğitim II.**, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: 1999.

Çetin, Cemil. "Eğitim ve Bütçe", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:119, Ocak 1993.

Demirel, Özcan. **Karşılaştırmalı Eğitim**. Ankara: Kardeş Kitap ve Yay., 1998.

\_\_\_\_\_. **Yabancı Dil Öğretimi: İlkeler Yöntemler Teknikler**. Ankara: Usem Yay., 1990.

\_\_\_\_\_. **Yabancı Dil Öğretimi**. Ankara: Usem Yay. 1993.

\_\_\_\_\_. "Eğitimde Program Geliştirme", **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II**. Ankara: M.E. Basımevi, 1999.

Deveci, Tahir. **Almanca Öğretiminde Çalışma Biçimleri**. Ankara: Özbek Matbaası, 1984.

Doğan, Mehmet. **Büyük Türkçe Sözlük**. İstanbul: Bahar Yay.,1996.

Düwell, Hennig. "Der Fremdsprachenlerner", **Fremdsprachenunterricht**. Tübingen: Francke Verlag, 1991.

Erden, Münire. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. İstanbul: Alkım Yay., 1998.

Ergi, Osman. **Türkiye Maarif Tarihi**. İstanbul: 1977, s.638-648.", Yahya Akyüz, s.130'deki alıntı.

- Ersever, Oya. "Öğretmen Eğitiminde Kişilik Gelişimi İle Etkili Bir İletişim Modelinin Uygulamasını İçeren Yeni Bir Eğitim Politikası: Açık Okul Sistemi", **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II**. Ankara: M.E. Basımevi, 1999.
- Ertürk, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Hacettepe Üniv. Yay., 1975.
- \_\_\_\_\_ . **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Yelkentepe Yay., 1972.
- Fidan, Nurettin. Erden, Münire. **Eğitime Giriş**. İstanbul: Alkım Yay., 1998.
- Göldner, Hans Dieter. Hahn, Georg. Schrom, Werner. "Lehrplan für die Hauptschule in Bayern", **Bayerisches Staatsministerium für Unterricht, Kultur und Kunst**. Kronach/München: Carl Link/Deutscher Kommunal Verlag, 1999.
- \_\_\_\_\_ . "Lehrplan Für Die Hauptschule In Bayern Jahrgangsstufe 5/6, 7-10", **Texte/Kommentare/Handreichungen**. Kronach/München: Carl Link Deutscher Kommunal Verlag, 1999.
- Gutschow, Harald. **Englisch Didaktik Methodik Sprache, Landeskunde, Materialien zur Fortbildung des Englischlehrers**. Berlin: Comelsen-Verhagen & Klasing, 1974.
- Gültekin, Mehmet Bedri. "Anadilinde Eğitim Sorunu ve Çözümü", **Devrimci Cumhuriyetin Eğitim Politikaları**. İstanbul: Kaynak Yay., 1998.

Güzel, Hasan Celal. "XII. Milli Eğitim Şurası", **Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)**. Ankara: M.E. Basımevi, 1995.

Hakan, Ayhan. Varış, Fatma. Eripek, Süleyman. **Eğitim Bilimlerinde Yenilikler**. Eskisehir: Anadolu Üniv. Açıköğretim Fak. Yay., 1998.

[http://www.bildung.hessen.de/f\\_bereich/neusp/Rplan/ahtm](http://www.bildung.hessen.de/f_bereich/neusp/Rplan/ahtm). "Aufgaben des Fremdsprachenunterrichts", **Neue Sprachen**.

<http://www.Cumhuriyet.edu-tr./akademik/bdun-yabanci/alm.htm>

Humboldt, R., "Der Neusprachliche Unterricht in Sachsen",  
**Fremdsprachenausbildung und Linguistik Studium im Raum  
Zwickau vom 16 bis 19 Jahrhundert**. Zwickau: Ernst Schneller,  
1986.

Işıklı, Alpaslan. "Eğitimde Küreselleşme", **Devrimci Cumhuriyetin Eğitim  
Politikaları**. Ankara: Ankara Üniv., Siyasal Bilgiler Fak. Yay., 1998.

**İlköğretim Genel Müdürlüğü, İlköğretim Okulu II Kademe Programı**, Ankara:  
M.E.B. Yay., 1995.

Jeutte, Eberhand. **Almanya Federe Cumhuriyeti'nde Öğretmen Eğitimi**.  
Ankara: M.E. Basımevi, 1995.

**Kalkınma Planlarında Mesleki ve Teknik Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi,  
1998.

Karagözoğlu, Galip ve diğerleri. **Türkiye’de Öğretmen Eğitim Politikaları ve Modelleri**. Ankara: M.E. Basımevi, 1988.

Karpf Peltzer, Annemarie. Zangl, Renate. **Die Dynamik des Frühen Fremdsprachenerwerbs**. Tübingen: Günter Narr Verlag, 1998.

Kerman, Oya ve diğerleri. **Hallo Kinder 4.5. Sınıf Öğretmen Kitabı**. Ankara: M.E. Basımevi, 1998.

Kılıç, Mehmet. "Milli Eğitim Şuralarında Türkçe'nin Eğitimi ve Öğretimi ile İlgili Hususlar", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:128, Temmuz-Aralık 1995.

Knapp Potthoff, Annelie. Knapp, Karlfried. "Fremdsprachenlernen und lehren", **Eine Einführung in die Didaktik der Fremdsprachen vom Standpunkt der Zweitsprachen vom Standpunkt der Zweitsprachenerwerbsforschung**. Berlin: Verlag. Kohlhammer, 1982.

Koçer, Ali. **Atatürkçülük: Atatürkçü Düşünce Sistemi II**. Ankara: 1998.

Krumm, Hans Jürgen. "Der Fremdsprachenlehrer", **Fremdsprachenunterricht**. Tübingen: Francke Verlag, 1991.

Kuzu, Türkan. "Yabancı Dil Öğretiminde Okuma-Anlama Becerisinin Kazandırılması", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniv., 1999.

**M.E.B. Tebliğler Dergisi**. Sayı: 2492, Eylül 1998.

**M.E.B., Tebliğler Dergisi**. Cilt no: 63, Sayı: 2511, Nisan 2000.

Memişoğlu, Salih Paşa. "Eğitim, Nüfus ve Kalkınma", **Cumhuriyet Döneminde Eğitim II**. Ankara: M.E. Basımevi, 1999.

Miller, Reinhold. **Wegweiser Für Die Praktische Arbeit In Der Schulinternen Lehrerfortbildung**. Weinheim und Basel: Beltz Grüne Reihe Verlag, 1990.

**Milli Eğitim şuraları (1939-1993)**, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Ankara: M.E. Basımevi 1995.

**Milli Eğitim Politikaları ve şuralar**. Ankara: M.E. Basımevi, 1996.

Multhaup, Uwe. **Psycholinguistik Und Fremdsprachliches Lernen: Von Lehrplänen zu Lernprozessen**. Ismainig: Huebert Verlag, 1995.

Önal, Mehmet. "Yabancı Dil Eğitimi Hususunda Felsefi Bir Yaklaşım", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:146, Nisan-Mayıs-Haziran 2000.

Özalp, Orhan. "Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikaları ve Uygulamalar" **Cumhuriyet Döneminde Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, 1999.

Özkan, Mustafa. "Federal Almanya'da Eğitim", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:106, Şubat 1991.

Özyürek, Leyla. **Öğretmenlere Yönelik Hizmetiçi Eğitim Programlarının Etkinliği**. Ankara: Ankara Üniv. Eğtim. Fak. Yay, 1981.

- Pelz, Manfred. **Pragmatik und Lernzielbestimmung im Fremdsprachenunterricht**. Heidelberg: Quelle Meyer, 1977.
- Raasch, Albert. "Fort-und Weiterbildung von Fremdsprachenlehrer", **Fremdsprachenunterricht**. Tübingen: Francke Verlag, 1991.
- \_\_\_\_\_ . "Fremdsprachen in der Erwachsenenbildung", **Fremdsprachenunterricht**. Tübingen: Francke Verlag, 1991.
- Reisoğlu, Safa. "Yarının Türkiye'si ve Eğitim", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:134, Nisan-Mayıs-Haziran 1997.
- "Richard ve Rodgers, (1986), <http://people.a2000.nl/aalan/lisan/yabancı.htm>.
- Sağlam, Hasan. "X. Milli Eğitim Şurası", **Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)**. Ankara: M.E. Basımevi, 1995.
- Sağlam, Mustafa. **Avrupa Őlkelerinin Eğitim Sistemleri**. Eskişehir: Anadolu Őnv. Yay., 1999.
- \_\_\_\_\_ . **Yurtdışında Dışarıdan Lise Bitirme Programının Değerlendirilmesi**. Eskişehir: Anadolu Őnv Yay., 1994.
- Sarter, Heidemarie. **Fremdsprachenarbeit in der Grundschule: Neue Wege, Neue Ziele**. Darmstdt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1997.
- Sauer, Helmut. "Der Fremdsprachenlehrer", **Fremdsprachenunterricht**. Tübingen: Francke Verlag, 1991.

Schröder, K. **Reallexikon der Englischen Fachdidaktik.**

Finkenstadt /Darmstadt: 1977.

Schwartz, Bertrand. **A Frospective View of Permarent Education.** Strasbourg:

1970, s.55., Haydar Taymaz, **Hizmetiçi Eğitim.** Ankara: Ankara  
Ünv. Eğitim. Fak. Yay., 1981, s.21'deki alıntı.

Sebüktekin, Hikmet. **Yükseköğretim Kurumlarımızda Yabancı Dil İzlenceleri.**

İstanbul: Boğaziçi Ünv. Yay.,1981.

Seferoğlu, Süleyman Sadi. "Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Mesleki Gelişmeleriyle

İlgili Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri", **Milli Eğitim.** Ankara:  
M.E. Basımevi, Sayı:150, Nisan-Mayıs-Haziran 2001.

\_\_\_\_\_ . "Hizmet İçi Mesleki Gelişim ve Uzaktan Eğitim Teknolojilerinin  
Kullanılması", **Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu**, Sayı:1,  
1999.

Seifert, Joachim. "Die Entwicklung Des Neusprachlichen Unterrichts im

Deutschland des 19 Jahrhunderts Unter Besondere Beachtung des

Englischen", **Fremdsprachenausbildung und Linguistische**

**Studien im Raum Zwickau vom 16 bis 19 Jahrhundert.** Zwickau:

Ernst Schneller, 1986.

\_\_\_\_\_ . **Fremdsprachenausbildung und Studienreform.** Bochum: Ruhr  
Unv., 1984.

Semerci, Mehmet. "Yabancı Dil Öğretiminde Eğitim Politikası ve Yeni

Yaklaşım", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Ünv.,  
1999.

Serter, Nur. **21. Yüzyıla Doğru İnsan Merkezli Eğitim**. İstanbul: Sarmal Yay., 1997.

Sezgin, Remzi. "Federal Almanya'da Eğitim", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:126, Ocak-Şubat-Mart 1995.

Sözer, Ersan. "Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenin Davranışlarını Kazandırma Yönünden Etkinliği", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniv. 1989.

Sunay, Hakan. Sunay, Yasemin. Çılga, Aynur. "Beden Eğitimi Öğretmenlerine Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi", **Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:134, Nisan-Mayıs-Haziran 1997.

Şehzadegan Mektebi, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**. Cilt.18, İstanbul: Gelişim Yay., 1986.

Tanilli, Server. **Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?** 8. Baskı, İstanbul: Cem Yay., 1996.

Tekışık, Hüseyin Hüsnü. "Hizmetiçi Eğitim", **Çağdaş Eğitim**. Ankara: Sayı:249, Aralık 1998.

Turhan, Oğuzkan. **Türkiye'de Ortaöğretim ve Sorunları**. İstanbul: Altın Matbaacılık, 1981.

Türkoğlu, Adil. "Bazı Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", **Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler**. Eskişehir: Anadolu Üniv. Açıköğretim Fak. Yay., 1991.

Uzun, Ahmet. **Milli Eğitim Şuraları (1939-1993)**. Ankara: M.E Basımevi, 1995.

Üstündağ, Mustafa. "IX. Milli Eğitim Şurası", **Milli Eğitim Şuraları 1939-1993**.  
M.E.B., Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara: M.E. Basımevi,  
1995.

Variş, Fatma. "Çeşitli Memleketlerde Eğitim Kurumları", **Mukayeseli Eğitim**.  
Ankara: Ankara Üniv. Eğitim. Fak. Yay., 1971.

Weigmann, Jürgen. **Unterrichtsmodelle für Deutsch als Fremdsprache**  
Ismaning: Max Huber Verlag, 1996.

Yalın, Halil İbrahim. Hedges Lovell. Özdemir Servet. **Her Yönüyle Öğretmen  
Olabilme**. Ankara:M.E. Basımevi, 1996.

Yalın, Halil İbrahim. "Hizmet İçi Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi",  
**Milli Eğitim**. Ankara: M.E. Basımevi, Sayı:150, Nisan-Mayıs-Haziran  
2001.

Yamaner, Şerafettin. **Atatürkçü Düşüncede Ulusal Eğitim**. İstanbul:  
Toplumsal Dönüşüm Yay., 1999.

**XII. Milli Eğitim Şurası, Raporlar, Görüşmeler, Kararlar (18-22 Temmuz  
1988)**. İstanbul: M.E. Basımevi, 1989.